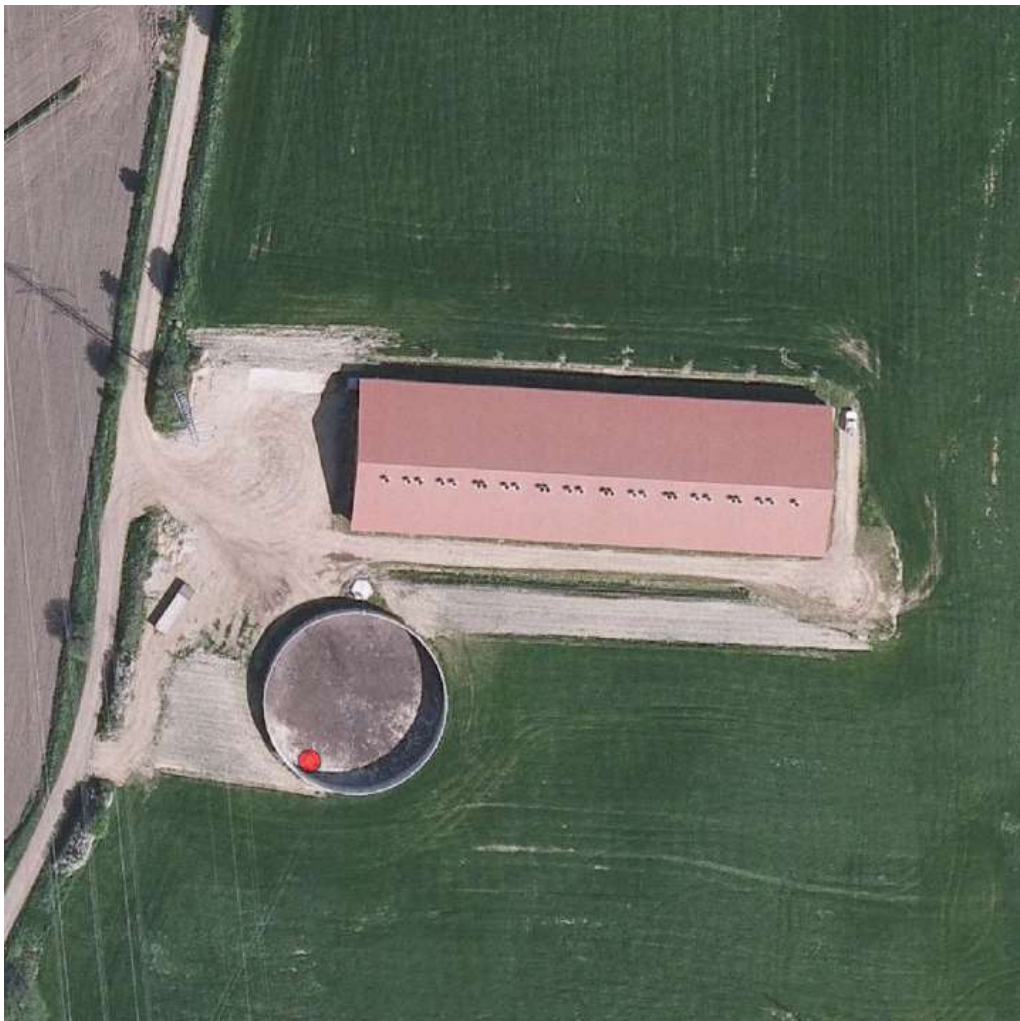

§ 12 MILJØGODKENDELSE
af svinebedrift
Krogager 1, 6500 Vojens
v/ Nis Christian Pors, Ladegårdvej 3A, Vojens

25.01.2011
Haderslev Kommune
Natur og Landbrug
Rådhuscentret 7
6500 Vojens

Registreringsblad

Titel: § 12 miljøgodkendelse af svinebedrift Krogager 1, 6500 Vojens

Dato for ikrafttrædelse: 25.01.2011

Bedriftens navn: Krogager 1

CVR-nr: 25498763

CHR-nr: 114458

Ejendomsnummer: 5100019510

Matr. nr. 8, 82, 287, 370, 371, 372, 339 og 489 Gl. Ladegård, Hammelev og 76 og 286 Høgelund, Vedsted. .

Adresse: Krogager 1, 6500 Vojens

Bedrifts ejer og Ansøger: Nis Christian Pors, Ladegårdvej 3a, 6500 Vojens , tlf. 74507734/23207184, e-mail: ncpors@post.tele.dk

Konsulent: Lars Schmidt, KHL, Niels Bohrs Vej 2, 6000 Kolding tlf. 76341700, e-mail: LAS@KHL.dk

Tilsynsmyndighed: Haderslev Kommune

Rådgiver: Orbicon|Leif Hansen, Lars Klausen, KS: Anne H. Christensen

Kontrolleret af: Bjarne Hansen

Ikke-teknisk resumé

Nis Christian Pors, Ladegårdvej 3A, Gl. Ladegård, Vojens har søgt Haderslev Kommune om tilladelse til udvidelse af den eksisterende produktion på bedriften, Krogager 1, 6500 Vojens. Staldanlægget drives under bedriften Ladegårdvej 3A.

Der ansøges om udvidelse og ændring

Fra: 8.996 slagtesvin 30-100 kg svarende til 222,04 DE

Til: 12.000 producerede slagtesvin 30 til 105 kg svarende til 326,19 DE

Staldanlægget er en eksisterende nyere stald bygget i 2006. Der foretages ingen anlægsmæssige ændringer i eller udenfor staldanlægget. Ansøgning om udvidelse og ændring er begrundet i stigende produktionseffektivitet og behov for at kunne levere ved højere afgangsvægt, samt mulighed for at kunne inddrage ledig sti-kapacitet, primært i det nuværende syge og udleveringsafsnit.

Under ejendommens CVR nr. drives der **402,97 ha udbringningsarealer**, hvoraf de 139,8 ha tilhører ejede ejendomme og resten 263,17 ha er forpagtede arealer. Ingen af udbringningsarealerne er omfattet af N klasse, ca. en fjerdedel er beliggende i NFI, mens en mindre andel er beliggende i hhv. P klasse 1 og 2, da en række arealer ligger i opland til Haderslev Dam.

Udbringningsarealerne tilføres husdyrgødning fra de 326,19 DE der produceres på Krogager 1 og desuden tilføres husdyrgødning fra 245 DE fra andre anlæg indenfor bedriften. I alt tilføres husdyrgødning fra 556,19 DE til ejede og forpagtede arealer.

Der er angivet 16,88 ha aftalearealer hvortil der afsættes husdyrgødning fra 15,00 DE. Ingen af disse arealer er omfattet af N- eller P klasse eller nitratfølsomme indvindingsområder, og ingen af aftalearealerne er registreret som § 3 områder eller beliggende i habitatområder.

Ammoniakkrav er opfyldt, fosforkrav og kvælstofkrav er opfyldt, beliggenheden overholder alle geneafstande med hensyn til lugt. For at overholde disse krav, er der korrigeret i foderets indhold af råprotein

og i mængden af FE/produceret slagtesvin (type 2 korrektion). Desuden etableres der ekstra efterafgrøder i sædskiftet eller alternativt nedsættes kvælstofnormen.

Ejendommen er beliggende i det åbne land ca. 2 km sydøst for Vojens, som er den nærmeste byzone i området.

På grundlag af de i sagen foreliggende oplysninger, meddeler Haderslev Kommune en § 12 godkendelse til ejendommen på en række anførte vilkår.

INDHOLDSFORTEGNELSE	
Indledning	5
Meddelelse om godkendelse	7
Klagevejledning og offentliggørelse	8
Generelle vilkår	12
Drift og indretning.....	12
Årsproduktion.....	12
Vilkår for anlæg	14
Staldinventar- og drift.....	14
Ammoniakreducerende miljøteknolog i - anlæg.....	14
Fodring.....	14
Lugt.....	15
Gødnings-opbevaring.....	15
Gyllehåndtering.....	16
Transport.....	16
Spildevand m.v.....	17
Uheld og driftsforstyrrelser.....	17
Støj.....	17
Skadedyr.....	18
Støv.....	18
Lys.....	18
Oplag af olie og kemikalier.....	18
Affald.....	19
Vilkår for udspretningsarealer	19
Udbringning.....	19
Vilkår for miljøredegørelser	21
Haderslev Kommunes samlede vurdering	22
Undersøgte alternativer.....	22
Påvirkning af omgivelserne.....	23
Varetagelse af hensyn til landskab.....	23
Naboer – placering, – lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.....	24
BAT – bedste tilgængelige teknik.....	26
Uheld og driftsforstyrrelser.....	31
Jord.....	32
Grundvand.....	32
Overfladevand.....	33
Natur.....	45
Artsfredninger, rødlistearter og Bilag IV-arter.....	51
Miljøteknisk beskrivelse	56
Oplysninger om ansøger og ejerforhold.....	56
Oplysninger om ejendommens placering.....	56
Landskabelige hensyn.....	57
Husdyrgødning.....	58
Harmoniregler.....	59
Bedriftens indretning og drift.....	60
Foder.....	63
Ressourceforbrug.....	63
Transport.....	65
Støj/støv/lugt.....	65
Skadedyr.....	66
Affald.....	66
Farligt affald samt olie og kemikalier.....	67
Døde dyr.....	67
Spildevand.....	68
Bilag 1: Oversigtsplan over ejendom, med afløbsplan	69
Bilag 2: Staldopbygning og BAT niveau	70
Bilag 3: Transportveje	71
Bilag 4: Oversigt over udbringningsarealer incl. nummer	72
Bilag 5: Arealer ift § 7, Internationale Naturbeskyttelsesomr	74
Bilag 6: Nitratfølsomme indvindingsområder og drikkevandsområder	75
Bilag 7: P-klasser	77
Bilag 8: § 3 natur ved ejendommen	79
Bilag 10: 10 m bræmmer ved søer og vandhuller	82
Bilag 11: Konsekvensradius ift. lugt ved anlæg	84
Bilag 12: Forudsætninger for type 2 korrektioner	85
Bilag 13: Beskrivelse af habitatområde – Vadehavet og Lillebælt	86

Indledning

Nis Christian Pors har ansøgt om en § 12 godkendelse jf. husdyrloven¹ af bedriften beliggende på adressen, Krogager 1, 6500 Vojens.

Der ansøges om en driftmæssig udvidelse af eksisterende besætning fra nuværende dyrehold svarende til 222,04 DE fordelt på 8.996 slagtesvin til et dyrehold svarende til 326,19 DE fordelt på 12.000 slagtesvin.

I forbindelse med udvidelsen vil der ikke blive bygget nye anlæg, da udvidelsen af dyreholdet holdes indenfor de eksisterende bygninger.

Miljøgodkendelsen udarbejdes af Haderslev Kommune med bistand fra Orbicon | Leif Hansen.

Ejendommen er tidligere miljøgodkendt i Vojens Kommune i 2003. Seneste tilladte dyrehold refererer til denne godkendelse.

Bedriften er tidligere miljøgodkendt af Vojens Kommune med miljøgodkendelse af 1. oktober 2003 efter miljøbeskyttelseslovens kap. 5 til 8.996 slagtesvin.

I forhold til den tidligere miljøgodkendelse er forudsætningerne for de miljømæssige vurderinger ændret, idet det ansøgte projekt og den eksisterende produktion ikke kan adskilles fra den ansøgte udvidelse/ændring. Miljøgodkendelse meddelt den 1. oktober 2003 erstattes derfor ved meddelelse af denne nye godkendelse. Denne nye miljøgodkendelse træder i kraft den dato den meddeles.

Læsevejledning

Godkendelsen er opbygget, så vilkår står først sammen med bemærkninger og begrundelser for vilkårene. Derefter følger Haderslev Kommunes samlede vurdering samt en miljøteknisk beskrivelse af det ansøgte projekt og endelig følger relevante bilag.

Den miljøtekniske vurdering er kommunens redegørelse for, og vurdering af, om forudsætningerne for at meddele miljøgodkendelsen er opfyldt, dvs. at godkendelsen er ledsaget af sådanne vilkår, at risikoen for forurening eller ikke-uvæsentlige gener for omgivelserne begrænses. Den miljøtekniske beskrivelse er fra den fremsendte ansøgning herunder fremsendte supplerende oplysninger.

Sagens bilag

Følgende oplysninger er indgået i behandling af sagen:

- Ansøgning skema nr. 11458 af 01-09-2009 version 5 (genindsendt 26-10-2010, genberegnet 26-10-2010), med bilag.
- Supplerende oplysninger af 23-08-2010 og 07-10-2010

Lovgrundlag

Ansøgningen er behandlet i henhold til reglerne i Husdyrloven med tilhørende Bekendtgørelse², samt Skov- og Naturstyrelsens Vejledning om tilladelse og miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Derudover er der foretaget en vurdering af ansøgningen jf. reglerne i Habitatbekendtgørelsen³. Jf. denne skal kommunen, før der træffes afgørelse til et husdyrbrug, foretage en vurdering af, om projektet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Internationalt Naturbeskyttelsesområde væsentligt.

Da der er tale om anlæg til husdyrproduktion for mere end 210 dyreenheder i slagtesvin (over 30 kg) eller 2.000 stipladser skal ansøgningsmateriale i henhold til Husdyrloven § 55 offentliggøres således, at offentligheden får lejlighed til at se materialet og udtale sig herom. Bedriften er omfattet af § 12 stk. 2.

Ansøgningsmateriale er offentliggjort den 05/10-2010 i Budstikken. Der er ikke indkommet bemærkninger eller forslag til ansøgningsmaterialet.

Udkast til miljøgodkendelse har været i høring fra den 03.12.2010 til den 12.01.2011. Udkastet har været fremsendt til ejer samt parter, som kommunen har udpeget på baggrund af kriteriet "enhver med væsentlig individuel interesse" (ses på nedenstående høringsliste). Der er ikke indkommet bemærkninger i forbindelse med høringen.

¹ Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug (lbk. nr. 1486 af 4/12/2009)

² Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug nr. 294 af 31/3/2009

³ Bekendtgørelse nr 408 af 01/05/2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter

Husdyrlovens beskyttelsesniveau, afskæringskriterier

Godkendelsen er vurderet i henhold til Husdyrlovens og Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens beskyttelsesniveauer, afskæringskriterier samt i henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsen⁴, Skov- og Naturstyrelsens Vejledning om tilladelse og miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug samt Habitatbekendtgørelsen.

Husdyrloven beskriver 4 beskyttelsesniveauer eller afskæringskriterier, nemlig:

1. Ammoniak

- Det generelle ammoniakkrav
- Det individuelle ammoniakkrav - Maksimal merbelastning af særlige naturområder (§ 7)

Det generelle ammoniakkrav er opfyldt ved, at indholdet af råprotein i foderet samt antal FE/produceret slagtesvin er reduceres i forhold til normtallene (type 2 korrektion). Det individuelle ammoniakkrav er overholdt, idet nærmeste § 7 ligger længere væk end 1.000 meter fra ejendommen.

2. Lugt

- Nabo
- Samlet bebyggelse
- Byzone

Lugtkravene er overholdt. Nærmeste nabo der udløser samlet bebyggelse er Tørningvej 11, hvor lugtgenafstanden (korrigeret) er beregnet til 415 m og den vægtede gennemsnitsafstand er beregnet til 435 m

3. Fosfor

- Natura 2000 områder overbelastet med fosfor
- Lavbund
- Lerjord

En del af udbringningsarealerne ligger i opland til Haderslev Dam og er derfor sat i fosforklasse. Jf. fosforberegningerne i ansøgningsystemet er fosforkravet overholdt.

4. Nitrat

- Overfladevand (nitratklasser 1-3)
- Grundvand (nitratfølsomme indvindingsområder)

Alle arealer ligger udenfor nitratklasser. En del af arealerne ligger indenfor nitratfølsomme indvindingsområder. Udvaskningen i ansøgt ligger mellem 49 og 62 mg nitrat pr. liter, men da der ikke sker en merbelastning i forhold til nudriften, er kravet til udvaskning til grundvand overholdt.

⁴ Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12/2006 med senere ændringer

Meddelelse om godkendelse

På grundlag af de i sagen foreliggende oplysninger meddeler Haderslev Kommune hermed godkendelse til ovennævnte bedrift på nedenstående vilkår. Det er Haderslev Kommunes samlede vurdering, at miljøgodkendelsen, med de pågældende vilkår for lokalisering, indretning og drift af husdyrbruget, **ikke** vil medføre en væsentlig virkning på miljøet.

Godkendelsen gælder kun for det ansøgte. Der må **ikke** ske udvidelse eller ændring i dyreholdet, herunder stalde, gødningsopbevaringsanlæg, udspretningsareal og lignende, før ændringen er anmeldt til og godkendt af tilsynsmyndigheden.

Godkendelsen omfatter udelukkende ejendommens erhvervsdel og forholdet til husdyrbrugslovgivningen. Godkendelser/tilladelser i forhold til anden lovgivning (f.eks. Byggeloven, Planloven, m.v. samt afledning af spildevand og overfladevand efter Miljøloven) skal søges separat og der skal bl.a. indhentes byggemeddelelse inden evt. byggeri må igangsættes.

Bedriften skal til enhver tid leve op til gældende regler i love og bekendtgørelser – også selvom disse regler eventuelt måtte være skærpede i forhold til denne godkendelse.

Hvis den meddelte miljøgodkendelse ikke har været udnyttet, helt eller delvist, i 3 på hinanden følgende år, betragtes det som kontinuitetsbrud. Så bortfalder den del af godkendelsen, der ikke har været udnyttet de seneste 3 år, med mindre andet fremgår af miljøgodkendelsen. Det er ikke hensigten, at fravigelser, der skyldes naturlige produktionsudsving, betragtes som kontinuitetsbrud.

Godkendelsen skal, jf. § 17 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse mv. af husdyrbrug regelmæssigt og mindst hvert 10. år, tages op til revurdering. Den første regelmæssige vurdering skal dog foretages, når der er forløbet 8 år. Det er planlagt at foretage den første revurdering i 2019.

Klagevejledning og offentliggørelse

Afgørelsen, der alene vedrører forholdene i henhold til Husdyrloven, kan inden 4 uger efter afgørelsens annoncering, dvs. inden den 23.02.2011, påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Klageberettiget er ansøger, klageberettigede myndigheder og organisationer og enhver, der har en individuel, væsentlig interesse i sagen jf. Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug § 84-87. Godkendelsen er offentliggjort ved annonce i Budstikken den 26.01.2011

Godkendelsen kan påklages i overensstemmelse med reglerne i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug kapitel 7.

Eventuel klage stiles til Natur- og Miljøklagenævnet, Rentemestervej 8, 2400 København NV, men indsendes skriftligt Haderslev Kommune, Rådhuscentret 7, 6500 Vojens eller pr. mail til teknikmiljoe@haderslev.dk, som videresender klagen med sagens akter. Haderslev Kommune skal have klagen senest den 23.02.2011 indenfor rådhusets kontortid.

En eventuel klage har ikke opsættende virkning, medmindre Natur- og Miljøklagenævnet bestemmer andet, hvorfor godkendelsen på eget ansvar kan udnyttes, før klagefristen er udløbet i henhold til Husdyrlovens § 81, stk. 1. Undtaget fra dette er dog hvis miljøgodkendelsen indeholder vilkår efter § 27, stk. 1, nr. 3, og stk. 2 (vilkår vedrørende landskabelige værdier samt vilkår om etablering af gyllebeholder udenfor bygningsfeltet), hvilket er i henhold til Husdyrlovens § 81, stk. 3.

Såfremt afgørelsen påklages, vil dette blive meddelt ansøger.

Denne afgørelse kan endvidere indbringes for domstolene, jf. Husdyrlovens § 90. En eventuel sag skal være anlagt inden 6 måneder efter annonceringen.

Med venlig hilsen

Bjarne Hansen
Miljøsagsbehandler

-Ansøger og konsulent

Ansøger: Nis Christian Pors, Ladegårdvej 3A, 6500 Vojens

Konsulent: Lars Schmidt, KHL, Niels Bohrs Vej 2, 6000 Kolding (e-mail: las@khl.dk)

- Naboer, (fundet ud fra konsekvensområdet, 740 M)

Jonna J. S. og Michael L. Kristiansen, Bøgevej 32, 6500 Vojens (Ejer også Tørningvej 14, Tørningvej 14B)

Malgorzata E. Chmielewska og Jakub M. Gawrys, Ladegårdvej 7, 6500 Vojens

Astrid M. L. og Torben Hallenberg, Ladegårdvej 9, 6500 Vojens

Uffe Lund Pors, Ladegårdvej 12C, 6500 Vojens (Ejer også Ladegårdvej 7)

Flemming Sørensen og Lene Lorenzen, Ladegårdvej 14, 6500 Vojens

Michael Kulawig, Ladegårdvej 20, 6500 Vojens

Tonny L. og Malene E. Lindahl, Ladegårdvej 22, 6500 Vojens

Brian Ø. Og Karina H. Jensen, Ladegårdvej 24, 6500 Vojens

Rikke Thomsen og Robert Erichsen, Ladegårdvej 26, 6500 Vojens

Ejgil Reimer Madsen, Ladegårdvej 28, 6500 Vojens

Brian Alex Rikke og Elke Paul, Ladegårdvej 28A, 6500 Vojens

Anders Pedersen og Anne Line Madsen, Ladegårdvej 30, 6500 Vojens (Ejer også Ladegårdvej 28B og Tørningvej 14B)

Tommy Schrøter, Runebakken 60, 6500 Vojens (Ejer også Tørningvej 20)

POUL LYSGAARD ApS, Skovvangen 42, 6000 Kolding (Ejer også Tørningvej 11 og Tørningvej 14B)

Poul Spendser Lysgaard og Weerawan Sittipan, Tørningvej 11, 6500 Vojens

Bent Johansen Boldt og Lis Jepsen, Tørningvej 13, 6500 Vojens (Ejer også Tørningvej 16)

Benjamin og Grethe Ø. Christensen, Tørningvej 14, 6500 Vojens

Bianca Schramm, Tørningvej 16, 6500 Vojens

Henry, Lena og Søren Westergaard, Tørningvej 18, 6500 Vojens

Mads Junker Møller, Tørningvej 20, 6500 Vojens

Benny Rosendahl Larsen, Vismarlundvej 4, 6500 Vojens

Brian Petersen og Jonna Thomsen, Vismarlundvej 6, 6500 Vojens

- Ejere af forpagtede arealer:

– Benny Stokholm Pedersen, Ladegårdmark 4, 6500 Vojens

Marianne Haue, Ladegårdvej 2, 6500 Vojens

Henrik Lund Pors, Ladegårdvej 12A, 6500 Vojens

Christian Erik Thye, Tværforte 5, 6500 Vojens

Steen Jespersen, Vismarlundvej 7, 6500 Vojens

Karin Pors, Hoptrupvej 4, 6500 Vojens

Flemming Jordt, Hoptrupvej 6, 6500 Vojens

Frede Juhl, Ladegårdvej 4, 6500 Vojens

Hammelev Menighedsråd, Hammelev Bygade 1c, 6500 Vojens

E. Lorenzen, Ribevej 22, 6500 Vojens

Hans Hansen, Plantagevej 1, 6500 Vojens

- Ejere af aftalearealer:

Erik Schmidt, Sønderballehovedvej 24, 6100 Haderslev

Pr post:

- Landmand, Nis Christian Pors, Ladegårdvej 3A, 6500 Vojens
- Forpagtning
Benny Stokholm Pedersen, Ladegårdmark 4, 6500 Vojens
Marianne Haue, Ladegårdvej 2, 6500 Vojens
Henrik Lund Pors, Ladegårdvej 12A, 6500 Vojens
Christian Erik Thye, Tværforte 5, 6500 Vojens
Steen Jespersen, Vismarlundvej 7, 6500 Vojens
Karin Pors, Hoptrupvej 4, 6500 Vojens
Flemming Jordt, Hoptrupvej 6, 6500 Vojens
Frede Juhl, Ladegårdvej 4, 6500 Vojens
Hammelev Menighedsråd, Hammelev Bygade 1c, 6500 Vojens
E. Lorenzen, Ribevej 22, 6500 Vojens
Hans Hansen, Plantagevej 1, 6500 Vojens
- Trejdemand
Erik Schmidt, Sønderballehovedvej 24, 6100 Haderslev
- Naboer
Jonna J. S. og Michael L. Kristiansen, Bøgevej 32, 6500 Vojens (Ejer også Tørningvej 14, Tørningvej 14B)
Malgorzata E. Chmielewska og Jakub M. Gawrys, Ladegårdvej 7, 6500 Vojens
Astrid M. L. og Torben Hallenberg, Ladegårdvej 9, 6500 Vojens
Uffe Lund Pors, Ladegårdvej 12C, 6500 Vojens (Ejer også Ladegårdvej 7)
Flemming Sørensen og Lene Lorenzen, Ladegårdvej 14, 6500 Vojens
Michael Kulawig, Ladegårdvej 20, 6500 Vojens
Tonny L. og Malene E. Lindahl, Ladegårdvej 22, 6500 Vojens
Brian Ø. Og Karina H. Jensen, Ladegårdvej 24, 6500 Vojens
Rikke Thomsen og Robert Erichsen, Ladegårdvej 26, 6500 Vojens
Ejgil Reimer Madsen, Ladegårdvej 28, 6500 Vojens
Brian Alex Rikde og Elke Paul, Ladegårdvej 28A, 6500 Vojens
Anders Pedersen og Anne Line Madsen, Ladegårdvej 30, 6500 Vojens (Ejer også Ladegårdvej 28B og Tørningvej 14B)
Tommy Schrøter, Runebakken 60, 6500 Vojens (Ejer også Tørningvej 20)
POUL LYSGAARD ApS, Skovvengen 42, 6000 Kolding (Ejer også Tørningvej 11 og Tørningvej 14B)
Poul Spendser Lysgaard og Weerawan Sittipan, Tørningvej 11, 6500 Vojens
Bent Johansen Boldt og Lis Jepsen, Tørningvej 13, 6500 Vojens (Ejer også Tørningvej 16)
Benjamin og Grethe Ø. Christensen, Tørningvej 14, 6500 Vojens
Bianca Schramm, Tørningvej 16, 6500 Vojens
Henry, Lena og Søren Westergaard, Tørningvej 18, 6500 Vojens
Mads Junker Møller, Tørningvej 20, 6500 Vojens
Benny Rosendahl Larsen, Vismarlundvej 4, 6500 Vojens
Brian Petersen og Jonna Thomsen, Vismarlundvej 6, 6500 Vojens

Pr e-mail med vedhæftet fil:

- Landmands konsulent, Lars Schmidt, KHL, Niels Bohrs Vej 2, 6000 Kolding e-mail: las@khl.dk
- Miljøministeriet, Miljøcenter Ribe, Sorsigvej 35, 6760 Ribe e-mail: post@rib.mim.dk
- Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København e-mail: dn@dn.dk
- Det Økologiske råd, Blegdamsvej 4B, 2200 København N e-mail: husdyr@ecocouncil.dk
- DOF, Vesterbrogade 140, 1620 København V. e-mail: natur@dof.dk

Pr e-mail med link til kommunens hjemmeside

- Embedslægerne i Region Syddanmark, Sorsigvej 35, 6760 Ribe e-mail: syd@sst.dk
- Danmarks Fiskeriforening, Nordensvej 3, 7000 Fredericia e-mail: mail@dkfisk.dk
- Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark, Wormstrupvej 2, 7540 Haderup e-mail: nb@ferskvandsfiskeriforeningen.dk
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd e-mail: ae@aeraadet.dk
- Forbrugerrådet, Fiolstræde 17, Postboks 12188, 1017 København K. e-mail: fbr@fbr.dk
- Lokalafd. Danmarks Naturfredningsforening Haderslev, Bent Karlsson, Højgårdsvej 9, Brøndlund, 6500 Vojens e-mail: bent.karlsson@mail.dk
- Lokalafd. Danmarks Sportsfiskerforbund, Tom Donbæk, Vestergade 25, 6510 Gram e-mail: td@ledon.dk
- Danmarks Sportsfiskerforbund, Worsaaesgade 1, 7100 Vejle e-mail: post@sportsfiskerforbundet.dk
- DOF Sønderjylland v/ Jørn V. Sørensen, Kongevej 64, 6100 Haderslev e-mail: haderslev@dof.dk

Generelle vilkår

Drift og indretning

1. Godkendelsen omfatter samtlige landbrugsmæssige aktiviteter på ejendommen Krogager 1, 6500 Vojens herunder samtlige arealer inkl. udspretningsarealer (bilag 4), der er tilknyttet husdyrproduktionen vedrørende CHR nr. 114458 og CVR nr. 25498763.
2. Miljøgodkendelsen træder i kraft den dato den meddeles. Hvor intet andet er nævnt, skal vilkårene være opfyldt ved godkendelsens ibrugtagning. Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år efter godkendelsens meddelelse.
3. Bedriften skal indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for denne godkendelse, samt med de ændringer der eventuelt måtte fremgå af godkendelsens vilkår.
4. Den der er ansvarlig for driften skal underrette kommunen før landbruget foretager følgende:
 - Ejerskifte af virksomhed
 - Hel eller delvis udskiftning af driftsherre
 - Indstilling af driften for en længere periode, men dog mindre end 3 år.
5. Der skal til enhver tid forefindes et eksemplar af miljøgodkendelsen på ejendommen. Den ansvarlige for driften og de øvrige ansatte skal være bekendt med relevante vilkår.
6. Ved bedriftens ophør, skal der udføres følgende forureningsbegrænsende foranstaltninger:
 - Alle anlæg skal tømmes og rengøres for husdyrgødning, der bortskaffes efter gældende regler.
 - Restkemikalier, olieaffald, medicinaffald m.v. skal bortskaffes i henhold til affaldsregulativerne.
 - Gyllebeholdere der ikke længere anvendes, skal rengøres.

Årsproduktion

7. Bedriften tillades drevet med en årsproduktion på maksimalt 12.000 slagtesvin 30 - 105 kg (2.790 stipladser) svarende til i alt 326,19 DE
8. Der skal foreligge skriftlige aftaler for afsætning af gylle til de ansøgte aftaler, jf. vilkår 64. Årsproduktionen må ikke overstige 541,19 DE før de skriftlige aftaler foreligger. I takt med, at der forefindes skriftlige aftaler om afsætning

Miljøteknisk vurdering

- Drift og indretning

Det forudsættes, at bedriften indrettes og drives i overensstemmelse med det i sagen forelagte. Oversigt over indretning fremgår af bilag 1 og arealoversigt over udbringningsarealer fremgår af bilag 4.

Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år fra denne afgørelses meddelelse. Med "udnyttet" menes, at der er indsat et dyrehold svarende til den ansøgte produktion. Hvis projektet ikke igangsættes indenfor 2 år efter meddelelse om godkendelse, er det en naturlig følge af vilkår 2, at godkendelsen bortfalder. Hvis projektet derimod iværksættes (et dyrehold på mere end 222,04 DE) betragtes projektet som iværksat, og vilkårene træder i kraft.

Der er stillet vilkår til tømning og rengøring af anlæg, samt bortskaffelse af affald ved produktionsophør.

- Årsproduktion

Det er antallet af dyr der angiver den tilladelige produktions størrelse. De angivne dyreenheder (DE) er opgivet i henhold til den ved godkendelsestidspunktet gældende Husdyrgødningsbekendtgørelses⁵ definitioner.

Der er i ansøgningen tilstrækkeligt antal af aftalearealer, men der er ikke krav om, at disse aftaler er skriftlige førend de

⁵ Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12/2006 med ændringer

af gylle til de ansøgte aftalearealer, må årsproduktionen stige, svarende til hvad der kan afsættes til disse arealer. Årsproduktionen må dog ikke overstige, niveauet angivet i ovenstående vilkår.

9. Dyreholdet på ejendommen skal placeres i staldtyper og med vægtintervaller og stipladser som angivet i bilag 2.
10. Det maksimalt tilladte antal dyr i ovennævnte dyrekategorier på stald ad gangen er 2.790 (stipladser) fordelt som ovenstående
11. Almindelige sæsonudsving samt tilpasninger pga. sanering og lignende accepteres, det samme gør dyreholdets størrelse som følge af tilpasninger pga. ændrede vægtintervaller (maksimal afvigelse +/- 10 %) så længe både det maksimale antal DE og geneafstanden for lugt ikke forøges.
12. Bedriften skal underrette tilsynsmyndigheden således:
 - Når besætningen er nået op på maksimal tilladelig produktion svarende til 326,19 DE,
 - Besætningens/produktionens størrelse den 25/01-13
13. I forbindelse med afholdelse af de regelmæssige tilsyn skal afregning fra slagteriet for hele den animalske produktion, dækkende de sidste 3 års produktion, ligge til rådighed for tilsynsmyndigheden. Afregningen skal kunne dokumentere antallet af slagtede svin de pågældende år. Derudover skal slagtesvinenes gennemsnitlige levende vægt fremgå af afregningen.

udnyttes. Der er derfor stillet vilkår om, at produktionen ikke må udvides til det maksimalt godkendte, før der foreligger en egentlige skriftlige aftaler om afsætning af gylle til de aftalearealer der er indeholdt i denne godkendelse, idet aftalearealerne er en forudsætning for udnyttelse af godkendelsen til maksimalt dyrehold. Bortfalder den ansøgte aftale må dyreholdet derfor ikke udvides udover det antal DE der kan udbringes på egen arealer, før der jf. Husdyrloven er ansøgt og modtaget accept fra kommunen om anvendelse af en anden gylleaftale istedet.

Jævnfør vilkår 2 bortfalder den del af godkendelsen, som ikke er udnyttet inden for 2 år. Derfor er der indsat et vilkår om egenkontrol, der skal sikre, at husdyrholdet er indsat inden udløbet af den fastsatte periode. Det er således ikke tilstrækkeligt, at en opbygning er påbegyndt. Såfremt der 2 år efter meddelelse om godkendelse er indsat et dyrehold på mindre end 326,19 DE, vil det være dyreholdet på det pågældende tidspunkt, som er afgørende for det fremtidige maksimale dyrehold.

Det vurderes, at der med rimelighed (+- 5-10%) kan reguleres i antal producerede slagtesvin, idet en normal slagtesvineproduktion kræver en vis fleksibilitet med hensyn til slagtevægt. Det er dog forudsat, at det samlede antal DE (gældende definition) eller geneafstanden for lugt ikke forøges, da dette kræver godkendelse. Antallet af DE beregnes efter den til enhver tid gældende definition. Ligeledes må antallet af antal stipladser ikke overskrides.

Reguleringen er mulig at styre, idet slagtevægt fremgår af slagterifregninger eller planårsopgørelser fra slagteri.

Vilkår for anlæg

Staldinventar- og drift

14. Der skal være overbrusningsanlæg, hvor staldluften tilføres forstøvet vand i samtlige stalde.
15. Ventilationsanlæg skal udføres således, at der ikke opstår væsentlige lugt- eller støjgener. Staldventilatorer skal renholdes og justeres jævnlige efter producentens anvisninger.
16. Efter hvert hold slagtesvin skal ventilatoren i staldafsnittet vaskes.
17. Bedriften skal, i forbindelse med de regelmæssige tilsyn, redegøre for hvad der er indført af renere teknologi siden sidst samt i hvilket omfang der er sket substitution af råvarer og hjælpestoffer til mindre miljøbelastende råvarer og hjælpestoffer.

Ammoniakreducerende miljøteknolog i - anlæg

18. I den eksisterende slagtesvinestald (nr. 1.1.1) skal staldsystemet være delvis spaltegulv, hvor minimum 1/3 af arealet udgøres af fast gulv.

Fodring

19. Der skal i fodringen af dyrene benyttes minimum 2-faset fodring.
20. For at forbedre foderudnyttelsen af fosfor skal der tilsættes fytase til alt foder efter vejledende værdier, og mængden af fosfor i foderet skal tilsvarende sænkes efter anvisning fra foderproducenten.
21. Type 2 korrektion for slagtesvin for kvælstof må højst være 0,90 i forhold til normtal 2006 og beregnet ud fra formlen i bilag 12.
22. Samtlige husdyr i den pågældende dyregruppe og i det pågældende staldsystem på hele ejendommen skal leve op til ovennævnte kvælstof krav jf. pkt 21. Dokumentation skal mindst dække en sammenhængende periode på 12 måneder i perioden 15. september til 15. februar (jf. plantedirektoratets regler⁶) det efterfølgende år. Det kan f.eks. være effektivitetskontrol, foderkontrol, ajourførte foderplaner eller afregninger fra slagteri, mejeri eller lignende.
23. Fodereffektiviteten skal så vidt muligt løbende forbedres, således at der til enhver tid anvendes de bedst muligt fo-

Miljøteknisk vurdering

- Staldinventar- og drift

Det anbefales at overbruse i 2-4 minutter én gang i timen i slagtesvinestalde med lavtryksanlæg ved staldtemperaturer under 22°C, mens der ved staldtemperatur over 22°C anbefales overbrusning i 4-6 minutter hver halve time. Der er stillet vilkår til overbrusning, idet overbrusning, udover det dyreetiske aspekt, er vurderet at have en gavnlige miljøeffekt – f.eks. ifht. minimering af støv- og lugtgener.

Kravet om vedligeholdelse og vask af ventilationen har til formål at forebygge unødige støj- og lugtgener samt sikre, at ventilationen altid er optimal.

- Ammoniakreducerende miljøteknologi

Kravet om 25 % reduktion (2009) af NH₃ tab fra stald og lager opfyldes ved, at staldsystemet i slagtesvinestalden er delvist spaltegulv med 25 – 49 % fast gulv og ved foderoptimering.

-Fodring

Når det gælder svinebrug mht. foderteknologier angiver BREF-dokumentet, at fasefodring og fytasetilsætning betegnes som bedste tilgængelige teknik. For at leve op til krav om BAT er der derfor sat krav til dette.

Ved en såkaldt type 2 korrektion beregnes kvælstofindholdet ud fra de faktiske produktionsforhold på ejendommen i forhold til fodermængde og fodersammensætning samt ind- og afgangsvægt/alder eller ydelse. Ved anvendelse af type 2 korrektion dokumenteres der en mindre udskillelse af kvælstof i husdyrgødningen, hvilket igen medfører en mindre ammoniakemission. Korrektionsmetoden er beskrevet i Plantedirektoratets vejledning om gødsknings- og harmoniregler.

Disse ændringer er en forudsætning for opfyldelse af kravene til reduktion af ammoniakemissionen og der er derfor sat vilkår til niveauet for type korrektionen. Ansøgningens forudsætning for aktuel fodermængde, indhold af råprotein i foderet samt indgangsvægt og afgangsvægt fremgår af bilag 12. Korrektionen af kvælstofindhold i husdyrgødning beregnes ud fra stan-

⁶ Plantedirektoratets vejledning om gødsknings- og harmoniregler 2008/09, s 21.

derblandinger til begrænsning af N og P fra dyrene ud fra nyeste viden om fodring af slagtesvin af den pågældende størrelse. I forbindelse med tilsyn skal der redegøres for hvilke fodertiltag der er sket på bedriften siden sidste tilsyn, herunder anvendelse af bedst muligt foderblandinger samt fodringsstrategi

Lugt

24. Der skal til stadighed tilstræbes en god staldhygiejne, herunder sikres, at staldene og fordringsanlæg holdes rene.
25. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at driften giver anledning til flere lugtgener for omboende end forventet, skal bedriften lade udarbejde en handlingsplan for nedbringelse af generne, som godkendes af kommunen, og derefter gennemføre denne. Samtlige udgifter i forbindelse med ovennævnte afholdes af husdyrbruget.
26. Det maksimalt tilladte antal slagtesvin på stald af gangen er 2.790 (stipladser) med en maksimal gennemsnitsvægt på 66 kg, svarende til at der maksimalt er 184.140 kg dyr på stald ad gangen.

Gødnings-opbevaring

27. Der skal altid være en opbevaringskapacitet for fast og flydende husdyrgødning på mindst 9 måneder til rådighed på ejendommen.
28. Beholdere til husdyrgødning skal mindst en gang om året tømmes helt, og der skal ske indvendig og udvendig inspektion (om muligt) med henblik på reparation og vedligeholdelse. Inspektionen og evt. tiltag skal noteres i logbogen.

dardforudsætninger for husdyr-gødningsproduktion med udgangspunkt i 2005/2006.

Der er stillet vilkår om at der på bedriften skal ske en løbende forbedring af fodereffektiviteten, således at N og P bedst muligt tilbageholdes samt ved fokus på bedst muligt foderblandinger til bedriftens dyrehold. Haderslev Kommune betragter dette som BAT

- Lugt

Det er tilladelsesmyndighedens vurdering at en væsentlig medvirkende faktor til begrænsning af emission, er opretholdelse af en god staldhygiejne i form af rene og tørre stalde, derfor er det stillet vilkår om renholdelse af bedriften og dens omgivelser.

I ansøgningen er der indsat en lavere gennemsnitsvægt for slagtesvin (66 kg) end den beregnede gennemsnitsvægt ved produktion af slagtesvin fra 30 – 105 kg (67,5 kg). Gennemsnitsvægten følger svinenes vækstkurve som og denne påvirkes af bla. avlsforhold, fodringspraksis og management. Da en lavere gennemsnitsvægt giver et lavere lugtbidrag og derfor er et virkemiddel til lavere lugtemission, er der sat vilkår til den maksimale gennemsnitsvægt og det maksimale kg dyr på stald ad gangen. Dokumentation for kg dyr på stald skal kunne fremvises ved tilsyn, f.eks i form af e-kontrol.

Det vurderes, at godkendelsen ikke vil medføre væsentligt øgede lugtgener for naboejendomme, da nærmeste nabobeboelse uden landbrugspligt, samlede bebyggelse og byzone ligger udenfor den beregnede geneafstand. Det vurderes derfor, at ejendommens lokaliseringsforhold er tilfredsstillende for et landbrug af denne størrelse.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt kommunen finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lugtkilder og/eller behandling af staldlugtemissionen, således at lugten uden for ejendommen formindskes.

- Gødnings- opbevaring

Håndtering af gødning foregår som gylle. Det er vurderet, at der er sikret tilstrækkelig opbevaringskapacitet for gylle, såfremt der på selve ejendommen er minimum 9 måneders opbevaringskapacitet. Opbevaringskapaciteten efter udvidelsen rækker til 9,5 mdr. så vilkåret er derfor opfyldt på ejendommen.

Vilkår vedr. årlig kontrol af opbevaringsanlæg til husdyrgødning har til formål at forebygge lækager og uheld. Når der ved den indvendige og udvendige inspektion står "om muligt", er det ik-

ke intensionen, at hele beholderen skal frilægges for inspektion, men blot at den engang om året efterses for evt. revner med mere. Inspektionen kan med fordel finde sted, når oplaget af husdyrgødning er mindst.

Alle afløbsbrønde skal sikres mod tilledning af vand, saft og gylle fra møddinger, gyllebeholdere ensilagepladser/siloer, samt befæstede arealer, hvor der kan være spild af foder og husdyrgødning. Afhængig af terrænforhold er det nødvendigt at have fokus på alle risici.

Gyllehåndtering

29. Håndtering af gylle skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og der tages størst muligt hensyn til omgivelserne.
30. Det skal sikres, at der ved utilsigtet start af pumper ved gylletankene ikke pumpes gylle udenfor tankene.
31. Påfyldning af gyllevogne o.l. skal foregå på en plads med afløb til opsamlingsbeholder for flydende husdyrgødning, eller med gyllevogne som har påmonteret pumpe og returløb, således at spild af flydende husdyrgødning undgås.
32. Efter udbringning af gylle på mark og fyldning af gyllevogne skal det sikres, at diverse rør og slanger m.v. er tømt, så der ikke spildes gylle på veje.

Transport

33. Ved transport af husdyrgødning på offentlige veje skal transportvognens åbninger være forsynet med låg eller lignende, således at spild ikke kan finde sted. Skulle der alligevel ske spild, skal gødningen straks opsamles.

- Gyllehåndtering

For at forhindre spild og forurening af jord og grundvand stilles der krav om, at al håndtering foregår under opsyn samt at håndteringen foregår på en sådan måde, at evt. gener begrænses f.eks. at der først sker omrøring af gyllebeholderen, kort tid før beholderen skal tømmes f.eks. ved udspreddning.

Det vurderes at kranpumpe på vogn med returløb vil medføre tilstrækkelig sikkerhed for, at der ikke sker spild af husdyrgødning.

I øvrigt henvises til skærpede regler for gyllehåndtering i Bekendtgørelse om ændring af Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 736 af 30/06/2008.

- Transport

Bedriften ligger hensigtsmæssigt ift. til- og frakørselsforhold og transporter til og fra marker sker udenfor landsbyer samt med kun få beboelser langs vejen. For at mindske gener fra transport henstilles det, at transport skal foregå indenfor normal arbejdstid. Sæsonbetonet arbejde kan dog forekomme udenfor disse tidspunkter, men skal søges begrænset.

Enkelte arealer (EL 1-0 og EL 2-0) er beliggende under 200 m fra byzone (Vojens). Husdyrgødningsbekendtgørelsens § 24 fastsætter regler for udbringning af husdyrgødning på arealer nærmere end 200 meter fra byzone, sommerhusområder, samt områder i landzone, der ved lokalplan er udlagt til boligformål og Haderslev Kommune vurderer således ikke, at der i det pågældende projekt er grund til at stille skærpede vilkår hertil.

I forhold til BAT skal alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne i øvrigt påvirkes mindst muligt.

Spildevand m.v.

34. Spildevand fra rengøring af stalde, o.l. skal ledes til samletank eller gyllesystem.
35. Rengøring af sprøjteudstyr samt påfyldning af sprøjtemiddel til marksprøjte må ikke foregå på Krogager 1.
36. Vask af maskiner og redskaber må ikke foregå på Krogager 1.

Uheld og driftsforstyrrelser

37. Bedriften skal indrettes og drives, så spild og andet ukontrolleret udslip af forurenende stoffer forhindres eller forebygges, og sådan at skadernes omfang begrænses, hvis der alligevel sker uheld.
38. Der skal udarbejdes en beredskabsplan eller driftsfor skrift, som fortæller, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, som kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø. Planen skal indsendes senest 2 måneder efter meddelelsen af denne godkendelse til tilsynsmyndigheden.
39. Beredskabsplanen skal revideres/kontrolleres sammen med de ansatte mindst 1 gang om året. Den skal være let tilgængelig og synlig for ansatte og øvrige der færdes på ejendommen og findes i et sprog der kan forstås af de ansatte.
40. Beredskabsplanens indhold skal være kendt af gårdens ansatte mm. og udleveres til evt. indsatsleder / miljømyndighed i forbindelse med uheld, forureninger, brand, ol.

Støj

41. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til flere støjgener for omboende end forventet,

- Spildevand

Det er kommunens vurdering, at der er en miljømæssig risiko forbundet med vask af maskiner og ikke mindst sprøjteudstyr. Ifølge ansøgningen sker påfyldning af marksprøjte og vask af maskiner og sprøjte på vaskeplads på ansøgers anden ejendom. Der er derfor stillet vilkår om, at vask af maskiner og sprøjte samt påfyldning af sprøjte ikke må finde sted på Krogager 1.

Tag- og overfladevand uden rester af husdyrgødning der ansøges udledt til dræn eller vandløb er ikke indeholdt i denne godkendelse. Der gøres opmærksom på, at der skal søges særskilt tilladelse til afledning af tag- og overfladevand ved Haderslev Kommune

- Uheld og driftsforstyrrelser

En væsentlig risikofaktor er uheld i forbindelse med overpumpning af gylle. Det skal derfor sikres, at der ved utilsigtet start ikke pumpes gylle udenfor tanken. Ligesom overpumpningen skal ske under opsyn. Dette gør sig ligeledes gældende ved tankning af diesel.

En række af de stillede vilkår har til formål at forebygge uheld, som kan medføre forurening af det eksterne miljø. Generelt er det dog væsentligt, at der i den daglige drift tages de nødvendige foranstaltninger ift. at reducere potentielle risici. Såfremt der alligevel sker uheld, er beredskabsplanen et væsentligt værktøj ift. at mindske de negative konsekvenser, som følge af uheld. Beredskabsplanen skal beskrive procedurerne i tilfælde af et givent uheld sker, så der ikke er tvivl om, hvad der skal gøres, hvem der skal kontaktes mv.

Udover at være BAT, så er det Haderslev Kommunes opfattelse, at en beredskabsplan vil være til stor hjælp for landmanden og relevante myndigheder, såfremt der skulle ske et uheld, både med hensyn til små hændelser som oliespild og store som f.eks. brand, hærværk o.l.

Beredskabsplanen skal revideres/kontrolleres mindst 1 gang om året, og den skal være kendt af gårdens ansatte mm. og andre, der har deres daglige gang på bedriften. For at alle skal kunne få adgang til planen, skal den være let tilgængelig og synlig og såfremt der er udenlandsk arbejdskraft, findes i et sprog der kan forstås af de ansatte.

- Støj

Der etableres ikke nye støjende anlæg i forbindelse med udvidelsen. Det vurderes, at støj fra ejendommen ikke er eller for-

skal virksomheden lade udarbejde en handlingsplan, som godkendes af kommunen, og derefter gennemføre denne.

ventes at blive et problem for de omkringboende. Der er ikke foretaget støjberegninger idet de nærmeste naboer ligger så langt fra bedriften (over 400 m), at det vurderet ikke at medføre gener.

Der er dog stillet vilkår til, at såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til flere støjgener for omboende end forventet, skal virksomheden lade udarbejde en handlingsplan, som godkendes af kommunen, og derefter gennemføre denne.

Skadedyr

42. Der skal overalt på ejendommen foretages effektiv fluebekæmpelse i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrlaboratorium.
43. Arealerne omkring bygninger og tilkørselsveje skal holdes ryddelige og fri for affald, foderrester, gødning m.v.
44. Stalde, lagre og andre anlæg holdes i forsvarlig rottesikret stand, m.v. med henblik på at forhindre gode levedemuligheder for rotter.

- Skadedyr

I forbindelse med dyreholdet kan der forekomme gener fra skadedyr (rotter m.v.), som straks skal afhjælpes, samt gener fra fluer, som skal bekæmpes effektivt, hvorfor der stilles vilkår herom. Det vurderes, at ejendommens skadedyrbekæmpelse er tilfredsstillende. Bemærk at retningslinjerne fra Statens Skadedyrlaboratorium opdateres 1 gang årligt.

Støv

45. Driften må ikke medføre væsentlige støvgener udenfor ejendommens eget areal, vurderet af tilsynsmyndigheden.
46. Fodersiloer skal indrettes således, at støvgener i forbindelse med indblæsning af foder undgås, f.eks. med cykloner eller anden støvbegrænsende foranstaltning.

- Støv

Med hensyn til støvgener fra gården forventes det ikke at give væsentlige problemer. Dog henvises der til god landmandspraksis at al transport til og fra bedriften skal, for at begrænse støvgener, foregå ved hensynsfuld kørsel samt at alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

Lys

47. Driften må ikke medføre væsentlige lysgener for omboende.
48. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til lysgener, skal bedriften lade udarbejde en handlingsplan og derefter gennemføre denne. Handlingsplanen skal godkendes af tilsynsmyndigheden.

- Lys

Der er flere udendørslamper. Alle er enten almindelige glødepærer eller lysstofrør i stedet for projektører. Udendørs belysning er kun tændt i forbindelse ved afhentning og aflevering af grise og der er ingen natbelysning i staldene. Da der er langt til nærmeste nabo og begrænset udendørsbelysning forventes ingen væsentlige problemer med lysforhold,

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt tilsynsmyndigheden finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lyskilder, således at lyset uden for ejendommen formindskes.

Oplag af olie og kemikalier

49. Olier og kemikalier må ikke opbevares på Krogager 1

- Oplag af olie og kemikalier

Olie og kemikalier opbevares, ifølge ansøgningen, på ansøgers andre ejendomme og der er derfor ikke oplag af olie og kemika-

lier på Krogager 1. Der er derfor stillet vilkår til at der ikke må opbevares olie og kemikalier på Krogager 1.

Ift. bedriftens olietanke henvises i øvrigt til reglerne i olietankbekendtgørelsen (Bek. nr. 259 af 23. marts 2010).

Affald

50. Der skal til enhver tid foreligge dokumentation for, at affald bortskaffes miljømæssigt forsvarligt.
51. Der skal føres register over affaldsproduktionen på landbruget. Registreringen skal for hver fraktion indeholde en beskrivelse af art, mængde og sammensætning. Registreringen skal gemmes i mindst 5 år og fremvises på tilsyn.
52. Der må i tidsrummet indtil afhentningen ikke opstå uhygiejniske forhold herunder adgang for omstrefjende dyr.

Affald

Det er BAT at registrere affaldsproduktionen og derved skaffe sig et overblik over evt. indsatsområder, hvor man kan minimere affaldsproduktionen. Derfor skal man på ejendommen føre registrering over affaldsproduktionen (i form af f.eks. kvitteringer og fakturaer fra godkendt vognmand) samt at bortskaffelsen skal ske i overensstemmelse med kommunens affaldsregulativ.

Der gøres opmærksom på at animalsk affald, herunder døde dyr, skal opbevares efter gældende regler i "Bekendtgørelse om opbevaring af døde dyr"⁷. Det skal opbevares på en måde der medfører, at der ikke opstår uhygiejniske forhold og unødige gener.

Vilkår for udspretningsarealer

Udbringning

53. Der må maksimalt udbringes husdyrgødning svarende til 556,19 DE på det ansøgte udbringningsareal (402,97 ha), jf. bilag 4.
54. Udbringning af husdyrgødning skal ske i overensstemmelse med reglerne om god landmandspraksis, således at lugtgener og ammoniakfordampning begrænses. Såfremt god landmandspraksis ikke efterleves, kan tilsynsmyndigheden meddele påbud med henblik på at sikre, at god landmandspraksis overholdes.
55. Der skal altid være mindst 1,5 %-point ekstra med efterafgrøder udover Plantedirektoratets krav mht. til pligtige efterafgrøder på egne og forpagtede udbringningsarealer. Alternativt kan driftsherren vælge reduktion af bedriftens N Kvote med mindst 1%.
56. De 1,5 %-point ekstra efterafgrøder, skal fordeles på arealerne beliggende i nitratfølsomt indvindingsområde, jf. bilag 6.
57. Der skal etableres 2 m dyrknings- gødnings- og sprøjtetfri bræmmer rundt om alle søer beliggende på- og op til udbringningsarealerne.
58. Der skal etableres 10 bræmmer uden jordbearbejdning, gødning og sprøjtning omkring alle § 3 vandhuller og sø-

Miljøteknisk vurdering

- Udbringning

Der udbringes husdyrgødning svarende til 556,19 DE på ejede og forpagtede arealer. Det samlede udbringningsareal er på 402,97 ha. Udbringningen er på 1,38 DE/ha og det beregnede maksimale harmonikrav er 1,40 DE/ha. Det samlede antal DE bidrager i alt med 51.017,38 Kg N og 10.584,81 Kg P.

En mindre del af udbringningsarealet (areal EL1-0 og EL 2-0) er beliggende vest for Vojens, hvor de ligger indenfor 200 meter til byzone, derfor må der, jf. husdyrgødningsbekendtgørelsen, ikke udbringes husdyrgødning på areal EL1-0 og EL2-0 på lørdage samt søn- og helligdage.

Godkendelsen omfatter ikke udbringning af husdyrgødning på arealer, der er registrerede som beskyttede naturtyper. Enkelte arealer (areal HH07, EL1-0, 4-0, 7-0, 7-2, 11-0, 11-1, 11-3, 11-4, 11-5, 11-7, 15-0, 17-2, 22-0, 22-1, 22-3, 27-0, 28-0 og VS40-2) ligger i umiddelbar nærhed af naturtyper omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven. Ligeledes er areal 36-2 beliggende i område udpeget til habitatområde (H81) og fuglebeskyttelsesområde (F59) – Pamhule Skov og Stevning Dam. Areal 11-0, 11-6, 13-0 og 37-1 er beliggende op til område udpeget til habitatområde (H 81) og fuglebeskyttelsesområde (F59) – Pamhule Skov

⁷ Bekendtgørelse om opbevaring af døde dyr nr. 439 af 11. maj 2007

er med registrering af løvfrø. Det gælder udbringningsareal 3-0, 8-0 og 31-0

59. Det skal ved dyrkning, gødning og sprøjtning af de vandløbs- og sønære arealer (areal 1-0, 3-0, 7-2, 8-0, 15-0, 31-0, HH01, HH03, 11-4, 11-5, 17-2, 22-0, 22-1 og 22-2) sikres at der ikke sker direkte afstrømning til vandløbet samt der må ikke etableres afvandingsrender på arealerne til afledning af vand til vandløb og sø.
60. Dokumentation i form af kvitteringer, sædskifte- og gødningsplaner, forpagtnings- og overførelsesaftaler (af mindst 1 års varighed) m.v. opbevares i mindst 5 år og forevises på forlangende.
61. Udbringning af gødning mm. må ikke foretages på jord som er vandmættet, oversvømmet, frossen eller dækket af sne samt på stejle skrånende arealer, hvor der er risiko for afstrømning.
62. Fra bedriften skal der ved fuld produktion fraføres en mængde husdyrgødning til tredjemand svarende til 15,00 DE. Der skal foreligge en skriftlig gylleaftale for aftalearealet inden udbringning på disse arealer. Der må kun ske afsætning af husdyrgødning til udspreddning på de i ansøgning angivne aftalearealer (jf. bilag 4) samt i henhold til gældende regler.
63. Der skal føres en journal, der viser aftaler om udbringning af husdyrgødning fra bedriften. Aftalearealets størrelse, placering, ejerforhold samt tidshorisont for indgåede aftaler skal være oplyst.
64. På aftalearealet må der afsættes flg.:

Tredje mand	Areal	Samlet mængde husdyrgødning
Erik Schmidt, Sønderballehovedvej 24 6100 Haderslev	Aftale areal (16,88 ha)	15,00 DE

og Stevning Dam. Der er ikke stillet skærpede vilkår til disse arealer. Dog er areal 2-0, 4-0, 6-0, 7-0, 11-0, 11-1, 11-2, 11-3, 11-4, 11-5, 11-6, 11-7, 13-0, 14-0 og 36-2 beliggende indenfor 1.000 meter til særlig beskyttet naturtype (overdrev) omfattet af § 7 i husdyrgodkendelsesloven, hvorved udbringning af flydende husdyrgødning på sort jord og græsmarker skal ske ved nedfældning.

De standardsædskifter og fodertilg, som ansøger oplyser, ligger til grund for beregningen af kvælstofudvaskningen og fosforbalancen fra husdyrbruget og dermed også til grund for overholdelsen af de fastlagte beskyttelsesniveauer. Ligeledes er den nordlige og nordøstlige del af udbringningsarealet beliggende i oplandet til Haderslev Dam, hvorved der er stillet vilkår til fosforoverskuddet udover det generelle beskyttelsesniveau på denne del af udbringningsarealet.

Udvaskning til overfladevand/grundvand opnås ved enten at udlægge mindst 1,5 %-point flere arealer med efterafgrøder end Plantedirektoratets krav eller ved reduktion på mindst 1,0% af bedriftens samlede N-kvotest. Der er sat vilkår til, at de ekstra efterafgrøder målrettes de arealer hvorpå man ønsker effekten af disse.

Ud fra oplysningerne om den anvendte mængde husdyrgødning ved nudrift og ansøgt drift samt oplysninger om N- og P-klasser for det ansøgte udbringningsareal, viser beregningerne, at beskyttelsesniveauet for kvælstof og fosfor er overholdt.

Der er sat krav til dokumentation af sædskifte, gødningsplan, forpagtnings- og overførelsesaftaler da det standardsædskifte og husdyretryk, som ansøger oplyser, ligger til grund for beregningen af kvælstof udvaskningen og fosforbalancen fra husdyrbruget. Det er dermed grundlaget for at der er overholdelse af de fastlagte beskyttelsesniveauer.

Da enkelte arealer ligger opad vandløb og søer er der for at beskytte mod direkte afstrømning og erosion, sat vilkår til sikring af dette samt at der ikke må etableres afvandingsrender. Da der er registreret løvfrø på arealerne, samt i umiddelbar nærhed af anlægget, er der stillet vilkår om at der skal etableres 2 m dyrknings- gødnings- og sprøjtefri bræmmer rundt om alle søer og vandløb beliggende på- og op til udbringningsarealerne. Bræmmen vil forbedre levevilkårene for løvfrøen.

For at beskytte løvfrøer er der stillet vilkår til at der skal etableres 10 bræmmer uden jordbearbejdning, gødning og sprøjtning omkring alle § 3 vandhuller og søer med registrering af løvfrø. Det gælder udbringningsareal 3-0, 8-0 og 31-0, jf. bilag 10.

Der gøres i øvrigt opmærksom på at det er ansøgerens ansvar, at driften af arealer, der grænser op til beskyttede naturtyper omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven varetager hensynet til § 3 beskyttelsen.

Vilkår for miljøredegørelser

65. Der skal anvendes lavenergi belysning i staldene.
66. Al ventilation skal være styret af et temperaturreguleret styringssystem.
67. Der skal etableres vandur på vandindtaget og det månedlige forbrug skal indføres i driftsjournalen
68. Elmåler skal aflæses hver måned og det månedlige forbrug skal indføres i driftsjournalen

Miljøteknisk vurdering

- miljøredegørelser

Disse vilkår er efter aftale med ansøger indføjet med henblik på at skabe større åbenhed og forståelse for virksomhedens miljøforhold.

Miljø- og ressourcestyring bygger på en helhedsvurdering ud fra et princip om at stræbe mod renere teknologi i landbrugsproduktionen. Det drejer sig om at minimere anvendelsen af energi, næringsstoffer, vand, pesticider osv., således at tabene til omgivelserne bliver så små som muligt under hensyntagen til produktionens lønsomhed.

Ved jævnlig aflæsning af energimålere kan man hurtigt danne sig et overblik over energiforbruget og samtidig sikre sig mod uforudsete udgifter. Alene ved at forholde sig kritisk til forbruget kan man erfaringsmæssigt opnå besparelser på op mod 5-10 % af årsforbruget.

Haderslev Kommunes samlede vurdering

På baggrund af ansøgningsmaterialet samt kommunens registreringer af områdets grundvands-, vandløbs- og naturforhold har kommunen vurderet, at miljøgodkendelsen, med de pågældende vilkår for lokalisering, indretning og drift af husdyrbruget, **ikke** vil medføre en væsentlig virkning på miljøet.

Det er derfor Haderslev Kommunes opfattelse at:

- udvidelsen kan ske under hensyntagen til de landskabelige værdier
- driften kan ske uden væsentlig gener for naboer (lugt-, støj-, støv-, flue- og lysgener, affaldsproduktion m.v.)
- bedriften drives under anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT),
- der er sikret en tilfredsstillende beskyttelse af jord, grundvand, overfladevand og natur med dens bestande af vilde planter og dyr og deres levesteder, herunder områder, der er beskyttet mod tilstandsændringer eller fredet, udpeget som internationalt naturbeskyttelsesområde eller udpeget som særlig sårbart over for næringsstofpåvirkning.
- endvidere overholder udvidelsen husdyrlovgivningens fastlagte afskæringskriterier.

Derfor meddeler Haderslev Kommune miljøgodkendelse til bedriften på en række vilkår.

Der meddeles godkendelse til etablering af et dyrehold svarende til 326,19 DE i slagtesvin, 30 – 105 kg. Det er antallet af dyr der angiver den tilladelige produktions størrelse. De angivne DE er opgivet i henhold til den ved godkendelsestidspunktet gældende Husdyrgødningsbekendtgørelse.

Der etableres ikke nye bygninger i forbindelse med udvidelsen, da dyreholdet kan udvides indenfor de eksisterende bygninger.

Der meddeles godkendelse til at husdyrgødning svarende til 571,19 DE i slagtesvin, kan udsprede på egne, forpagtede(556,19 DE) og gylleaftale arealer (15 DE), hvilket betyder at harmonikravet er 397,28 ha for egne/forpagtede arealer med 1,4 DE/ha og 10,72 ha for aftalearealer med 1,4 DE/ha. Der er 402,97 ha ejet og forpagtet jord og 16,88 ha gylleaftale arealer til rådighed til udspredding, harmonikravet er dermed overholdt. Det ansøgte dyretryk er på 1,38 DE/ha på eget areal.

Vurdering af aftalearealer

Aftalearealerne ligger ikke i N- eller P-klasse 1-3 eller i nitratfølsomme indvindingsområder, der er ikke § 3 indenfor arealerne og de er ikke beliggende i habitatområder, der er ikke forhold der gør at kommunen vil skærpe de generelle landbrugsregler og det er derfor ikke fundet nødvendigt at udarbejde en godkendelse efter § 16 for disse arealer. Aftalearealerne omtales ikke yderligere i denne godkendelse.

Kommentarer til udvidelsen

I foroffentlighedsfasen er der ikke indkommet bemærkninger til det ansøgte projekt.

I høringen er der ikke kommet bemærkninger til udkast til miljøgodkendelse.

Udtalelse fra andre myndigheder

Da anlæg ligger over 6 km fra nærmeste nabokommune (Aabenraa) og nærmeste arealer ligger ca. 550 m fra Aabenraa Kommune, har det ikke været relevant at indhente udtalelse fra nabokommuner.

Undersøgte alternativer

Der vurderes ikke at være alternativer til den ansøgte udvidelse og ændring. Ansøgningen ses først og fremmest som værende nødvendig for at produktionsanlægget lever op til de nugældende produktionsmæssige og effektivitetsmæssige krav, ligesom ansøger ser det som en fordel med et anlæg som er miljøgodkendt og opdateret til de nyeste miljømæssige krav og standarder. Da der ikke etableres nye anlæg, er der ingen alternativer med hensyn til nye bygninger.

0- scenariet er en videreførelse af eksisterende drift. Der vil som udgangspunkt ikke kunne stilles skærpede vilkår til drift af staldanlægget og emissioner herfra, ligesom der ikke vil kunne stilles særlige krav til markdriften.

Kommunen vurderer samlet set ikke de behandlede alternativer som værende bedre end det ansøgte projekt.

Påvirkning af omgivelserne

Godkendelsesmyndigheden kan meddele miljøgodkendelse efter lovens § 12, hvis den finder det godtgjort, at husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forurening ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik, og i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne.

Ved vurderingen af, om husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen, skal det bl.a. sikres, at husdyrbruget indrettes og drives på en sådan måde,

- at beskyttelsen af jord, grundvand, overfladevand og natur med dens bestande af vilde planter og dyr og deres levesteder, herunder områder, der er beskyttet mod tilstandsændringer eller fredet, udpeget som internationalt naturbeskyttelsesområde eller udpeget som særlig sårbart over for næringsstofpåvirkning, finder sted,
- at der er truffet de nødvendige foranstaltninger til begrænsning af eventuelle gener for naboer (lugt-, støj-, støv-, flue- og lysgener, affaldsproduktion m.v.),
- at hensynet til de landskabelige værdier er varetaget,
- at energi- og råvareforbruget udnyttes mest effektivt,
- at mulighederne for at substituere særligt skadelige eller betænkelige stoffer med mindre skadelige eller betænkelige stoffer er udnyttet,
- at produktionsprocesserne er optimeret i det omfang det er muligt,
- at affaldsfrembringelse undgås, og hvor dette ikke kan lade sig gøre, at mulighederne for genanvendelse og recirkulation er udnyttet,
- at til- og frakørsel til virksomheden vil kunne ske uden væsentlige miljømæssige gener for de omboende.

Nedenstående vil bedriftens aktiviteter blive vurderet iht. ovenstående i det omfang det er relevant.

I det følgende behandles det ansøgte inddelt efter disse emner:

- Landskabet
- Naboer (placering, lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.)
- BAT- bedste tilgængelige teknik.
- Energi og ressourcer
- Uheld og driftsforstyrrelser
- Jord
- Grundvand
- Overfladevand
- Natur

Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år fra denne afgørelses meddelelse. Med "udnyttet" menes, at det ansøgte byggeri er taget i brug, og der er indsat et dyrehold svarende til den ansøgte produktion. Derfor er der indsat et vilkår om egenkontrol, der skal sikre, at husdyrholdet er indsat inden udløbet af den fastsatte periode. Det er således ikke tilstrækkeligt, at en opbygning er påbegyndt.

Varetagelse af hensyn til landskab

Den nye godkendelsesordning gennemfører VVM-direktivet og IPPC-direktivet for så vidt angår husdyrbrug og samler kravene til ansøgning og myndighedsbehandling med de relevante dele fra bekendtgørelse om godkendelse af listevirksomhed og planlovens bestemmelser om landzoneregulering.

Ejendommen er beliggende i det åbne land ca. 2 km sydøst for Vojens, som er den nærmeste byzone i området.

Der er tale om et åbent landskab, præget af mindre landbrugsejendomme med spredt landbrugsbebyggelse og mange af markerne er adskilt af læhegn og der er enkelte skovområder

Udvidelsen sker i eksisterende byggeri og der skal ikke etableres nye gylletanke..

Det vurderes at de stillede vilkår ved bedriftens ophør, er tilstrækkelige i forhold til at undgå forureningsfare og for at bringe stedet tilbage i tilfredsstillende miljømæssig stand herunder hensyn til varetagelse af landskabelige hensyn.

Naboer – placering,– lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.

Nærmeste nabo, målt fra nærmeste staldafsnit med udvidelse er Vismarlundvej 4 som ligger med en afstand på ca. 409 m. Jf. lovens § 6 må der ikke ske udvidelse indenfor 50 m af nabobeboelser, uanset om det er en nabobeboelse med landbrugspligt. Med en afstand på ca. 400 m er dette overholdt.

- placering af nye anlæg

Der er ingen nye anlæg, da udvidelsen af dyreholdet sker i eksisterende bygninger.

- kumulativ effekt

Oplysningerne om kumulation skal bruges i lugtberegningen. Er der andre husdyrbrug, som medfører lugtgener i det samme punkt i byzone, samlet bebyggelse eller nabo, skærpes kravene til geneafstanden i forbindelse med ansøgningen. Der er ikke andre ejendomme med over 75 DE indenfor 100 meter af naboejendommen eller indenfor 300 meter ift. samlet bebyggelse og byzone.

- lugt

Det vurderes, at der med rimelighed kan reguleres i antal producerede slagtesvin, idet en normal slagtesvineproduktion kræver en vis fleksibilitet med hensyn til slagtevægt. Det er dog forudsat, at det samlede antal DE eller geneafstanden for lugt ikke forøges.

Geneafstande (i meter) fra ejendommen ved ansøgte projekt er beregnet som følger:

	Beregnet geneafstand i meter ukorrigeret.	Faktisk afstand i meter (nærmeste staldmidtpkt)
Enkeltbolig	189	435 (Tørningvej 11)
Samlet bebyggelse*)	415	435 (Tørningvej 11)
Byzone	558	2305 (Vojens)
Konsekvens radius	740	

*) Korrigeret geneafstand.

Nærmeste nabobeboelse, i forhold til anlæggets lugtcentrum, der ikke er et landbrug og ikke er ejet af ansøger, ligger ca. 435 meter (lugtcentrum) fra staldanlægget. Den ukorrigerede geneafstand er beregnet til 189 meter. Nærmeste samlede bebyggelse er beliggende ca. 435 m fra nærmeste staldafsnit. Den korrigerede geneafstand til samlet bebyggelse er beregnet til 415 meter og den vægtede gennemsnitsafstand er beregnet til 435 meter.

Den korrigerede geneafstand er geneafstanden, hvor der er korrigeret for bl.a. vindretning og kumulation fra andre husdyrbrug > 75 DE. Den indeholder desuden en korrektion baseret på en bortscreening af staldafsnit, som er placeret længere væk end 1,2 gange geneafstanden.

Den vægtede gennemsnitsafstand er en beskrivelse af den reelle afstand mellem staldafsnittene og omboende. Den vægtede gennemsnitsafstand beregnes kun for de staldafsnit, som ikke er bortscreenet ved at ligge længere væk end 1,2 gange geneafstanden.

For nærmeste byzone er genekriteriet overholdt, idet der ikke er byzone indenfor 1,2 gange geneafstanden.

Konsekvensområdet for ejendommens lugtafgivelse er beregnet ud fra FMK modellen. For det ansøgte projekt er konsekvensområdet beregnet til 740 m jf. IT-regneark version 4.0.8.

Konsekvensområdet vil sige det område, hvor lugten fra ejendommen kan konstateres – uden at den af den grund vurderes at være til gene for omkringboende.

Der er stillet krav om overbrusningsanlæg i samtlige stalde. Dette anses for BAT idet en god drift og styring af overbrusning af gødearealer kan medvirke til at kontrollere dyrenes gødeadfærd og dermed medvirke til at sikre, at husdyrgødningen hurtigt føres fra stald til lager. Herved mindskes både lugtgener og ammoniaktab, og muligheden for udklækning af fluelarver reduceres. Endvidere kan overbrusningsanlæg have en positiv effekt på mængden af støv i stalden.

Håndtering af gødning uden for staldanlægget, herunder udsugning til opbevaringsanlæg, omrøring og overpumpning til gyllevogn, kan også give anledning til lugt. På grund af afstanden fra gyllebeholderen til nærmeste nabo og samlet bebyggelse (460 m) er det vurderet at håndtering af gylle ikke vil give anledning til uacceptable lugtgener for nærmeste nabo og for samlet bebyggelse.

Det vurderes samlet, at godkendelsen ikke vil medføre uacceptable lugtgener for naboejendomme, samlet bebyggelse og byzone, da genekriterierne er overholdte. Det vurderes derfor, at ejendommens lokaliseringsforhold er tilfredsstillende for et landbrug af denne størrelse. Det må dog forventes at beboelser indenfor konsekvensområdet på 740 m vil opleve øget lugt, idet lugtgenafstanden øges ved det ansøgte projekt, men lugtgenerne er beregnet til at ligge under de fastlagte beskyttelsesniveauer for lugt.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt kommunen finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lugtkilder og/eller behandling af staldlugtemissionen, således at lugten uden for ejendommen formindskes.

- Støj

På grund af afstanden til nærmeste nabo vurderes landbrugets faste anlæg m.v. ikke at give anledning til en støjpåvirkning af omgivelserne, som vil medføre gener for de omkringboende.

Derfor er det ikke fundet nødvendigt at kræve en støjmåling udført. Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt tilsynsmyndigheden finder det nødvendigt, kan der kræves udført støjmålinger efter nærmere definerede anvisninger.

- Fluer mm.

I forbindelse med dyreholdet kan der forekomme gener fra skadedyr (rotter, mosegrise m.v.), som straks skal afhjælpes, samt gener fra fluer, som skal bekæmpes effektivt, hvorfor der stilles vilkår herom.

Det vurderes, at ejendommens skadedyrsbekæmpelse er tilfredsstillende. Bemærk at retningslinjerne fra Statens Skadedyrslaboratorium opdateres 1 gang årligt.

- Støv

Med hensyn til støvgener fra gården forventes det ikke at give væsentlige problemer. Dog henvises der til god landmands-praksis at al transport til og fra bedriften skal, for at begrænse støvgener, foregå ved hensynsfuld kørsel samt at alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

- Lys

På bedriften er der kun tændt udendørslys i forbindelse med afhentning af slagtesvin, hvorfor det ikke forventes at give væsentlige problemer.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt kommunen finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lyskilder, således at lyset uden for ejendommen formindskes.

- Affald

Bedriften er omfattet af reglerne i affaldsbekendtgørelsen. Derfor skal man på ejendommen opbevare og bortskaffe affald i overensstemmelse med kommunens affaldsregulativ. Når det gælder farligt affald er der stillet vilkår om, at det skal sorteres i separate egnede beholdere. Der stillet egenkontrol vilkår om, at kvitteringer fra bortskaffelse af farligt affald skal kunne fremvises ved tilsyn. Dermed er

der sikret, at der kan føres effektiv kontrol af, om det farlige affald bortskaffes korrekt. Der vurderes på baggrund af dette og på baggrund af oplysningerne der er givet af ansøger, at det er sikret at affaldet fra virksomheden bortskaffes på en korrekt måde.

Placeringen af de døde dyr der afventer at blive afhentet af DAKA, fremgår af bilag 1. Afhentningsplads er placeret i markskellet nord for stalden ud til Krogagervej – ca. 30 m syd for Tørningvej. Døde dyr opbevares under kadaverkappe og på spalter hævet fra jorden. Ved placeringen er der blandt andet forsøgt at minimere generne for omgivelserne. Der er stillet vilkår om at animalsk affald og døde dyr skal opbevares på en måde der medfører, at der ikke opstår uhygiejniske forhold og unødige gener.

Ud over vilkårene er det vurderet, at Bekendtgørelse nr. 439 om opbevaring af døde dyr af 11.5.2007 er tilstrækkelig til at sikre at animalsk affald og døde dyr opbevares på en måde, der medfører, at der ikke opstår uhygiejniske forhold og unødige gener.

Oplag af affald må ikke medføre forurening eller risiko for forurening af omgivelserne, herunder af jord, vandområder, grundvand, luft eller kloak samt uhygiejniske forhold. Der skal for at få overblik og incitament til nedbringelse af mængden af affald på ejendommen føres registrering over affaldsproduktionen.

- Transport

Bedriften ligger hensigtsmæssigt ift. til- og frakørselsforhold og transporter til og fra marker sker udenfor landsbyer samt med kun få beboelser langs vejen.

For at mindske gener fra transport henstiller kommunen til, at transport skal foregå indenfor normal arbejdstid. Sæsonbetonet arbejde kan dog forekomme udenfor disse tidspunkter, men skal søges begrænset.

Det ansøgte vil betyde en forøgelse af forbruget af foder m.v. og en øget transport til og fra ejendommen. Forøgelsen af antallet af transporter er efter kommunens opfattelse ikke af et omfang, som vil indebære væsentlige forøgede gener for omkringboende.

BAT – bedste tilgængelige teknik

Strategien i lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug m.v., bygger på forureningsbegrænsningsprincippet, der er beskrevet i lovens § 1. Lovens strategi prioriterer forebyggelse højest. Forurening skal først og fremmest forebygges ved anvendelse af renere teknologi, herunder mindre forurenende råvarer, processer og anlæg. Den forurening, der ikke kan forebygges, skal begrænses mest muligt ved anvendelse af bedst mulige renseteknologi.

Ved godkendelse af husdyrbrug efter loven skal husdyrbruget og godkendelsesmyndigheden i forbindelse med godkendelsen foretage en vurdering af virksomhedens teknologi i forhold til det, som beskrives som "Bedste Tilgængelige Teknik".

Endvidere skal virksomheden og kommunen i forbindelse med godkendelse foretage en vurdering af virksomhedens teknologi i forhold til det, som beskrives som "Bedst Tilgængelige Teknologi" (jf. BAT-notat/BREF-dokument for svine- og fjerkræbrug). Virksomheden benytter sig til stadighed af professionel landbrugsrådgivning, og driften af ejendommen bliver derfor tilrettelagt efter den nyeste viden indenfor området.

I forbindelse med behandlingen af ansøgningen om miljøgodkendelse er der foretaget en vurdering af anvendte virkemidler til begrænsning af skadelig miljøpåvirkning. Desuden er foretaget en vurdering af begrundelser for fravalg af virkemidler. Vurderingen har til hensigt at belyse, om der på ejendommen / bedriften er anvendt bedst tilgængelig teknik, dvs. en teknik som under indtryk af økonomisk proportionalitet i videst mulig omfang begrænser skadelige miljøpåvirkninger.

Der er i forhold til kommunens niveau for BAT på landbrugsområdet foretaget vurderinger for områderne: Management, foder, staldindretning, forbrug af vand og energi, opbevaring/ behandling og udbringning af husdyrgødning

-Management

Beskrivelse af hvilke ledelses- og kontrolrutiner der anvendes for at styre husdyrbrugets miljøforhold herunder rutiner vedr. de anvendte teknologier.

Miljø- og ressourcestyling bygger på en helhedsvurdering ud fra et princip om at stræbe mod renere teknologi i landbrugsproduktionen. Det drejer sig om at minimere anvendelsen af energi, næringsstoffer, vand, pesticider osv., således at tabene til omgivelserne bliver så små som muligt under hensyntagen til produktionens lønsomhed.

I forhold til BAT skal alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne i øvrigt påvirkes mindst muligt. Det er på baggrund af den beskrevne drift vurderet at det ansøgte projekt lever op til dette.

Det er BAT at registrere affaldsproduktionen og derved skaffe sig et overblik over evt. indsatsområder, hvor man kan minimere affaldsproduktionen. Derfor skal man på ejendommen føre registrering over affaldsproduktionen (i form af f.eks. kvitteringer og fakturaer fra godkendt vognmand).

Udarbejdelse af beredskabsplan opfattes at kommunen som værende BAT idet udarbejdelsen af planen gør at man får vurderet og gennemtænkt forskellige former for procedurer ved diverse uheld således at evt. skader ved uheld kan minimeres. Der er derfor sat vilkår om at der skal udarbejdes en beredskabsplan hvis en sådan ikke allerede forefindes.

På bedriften udarbejdes endvidere gødningsplan og gødningsregnskab, der foretages daglige tjek og løbende service på anlæggene efter behov. og registrering af ressourceforbrug, oplæring og uddannelse af personale mv., hyppig rengøring. Kommunen vurderer at ansøger lever op til anvendelse af BAT.

-Foder

Når det gælder svinebrug mht. foderteknologier angiver BREF-dokumentet, at fasefodring og fytasetilsætning betegnes som bedste tilgængelige teknik. For at leve op til krav om BAT har Haderslev Kommune derfor sat krav til dette.

At der anvendes de bedste foderblandinger til effektivisering af fodringen og minimering af udskillelsen af næringsstoffer anses som BAT. Der er stillet vilkår om at der på bedriften så vidt muligt skal ske en løbende forbedring af fodereffektiviteten, således at N og P bedst muligt tilbageholdes samt ved fokus på bedst muligt foderblandinger til bedriftens dyrehold. Haderslev Kommune betragter dette som BAT.

For at overholde Miljøstyrelsens vejledende emissionsniveau for ammoniak anvendes foderoptimering med aktuelle tal for fodereffektivitet 2,65 FE pr kg tilvækst og 156 g råprotein pr FE. Omregnet til type II korrektion efter Plantedirektoratets regler svarer dette til at den beregnede fodereffektivitet i stalden skal resultere i en korrektionsfaktor (type II) på 0,90 ved 2006 norm og 0,93 omregnet til 2011 norm.

Haderslev Kommune har vurderet, at med de iværksatte tiltag indenfor fodring, foderoptimering og fytasetilsætning, og de stillede vilkår, lever projektet op til kravet om BAT.

-Staldindretning

Det fremgår af forarbejderne til husdyrbrugsloven, at kravet om BAT gælder for både eksisterende og nyetablerede dele af anlægget, når der søges om godkendelse af en ændring eller udvidelse.

Kommunens niveau for staldsystemer er følgende:

1. Nye stalde: Der tages udgangspunkt i Miljøstyrelsens standard emissionsgrænseværdier hvor sådanne findes for dyretypen. Alternativt anvendes Landscentrets BAT blade eller Miljøstyrelsens teknologiblade for dyretypen, således at dette bliver niveauet for bedste tilgængelige staldsystem.
2. Eksisterende stalde med udvidelse/ændring: Det er Haderslev Kommunes vurdering, at der, såfremt der i en eksisterende stald hvori der sker udvidelse/ændring ikke anvendes bedst tilgængelige staldteknologier jf. ovenstående under pkt. 1. skal der redegøres for, om der kompenseres med tilstrækkelig teknologi ud fra vurdering af økonomisk proportionalitet og restlevetiden.

I forløbet frem mod denne konkrete ansøgning om udvidelse af dyreholdet, er der foretaget forskellige økonomiske og miljømæssige beregninger på udvidelsen af dyreholdet. Det endelige ansøgningsmateriale, beror på projektilpasninger der for nogens vedkommende er at betegne som BAT.

Denne ejendom har produktion af slagtesvin i eksisterende slagtesvinestald, hvor der ikke sker ændring i staldsystemet, men dyreholdet udvides fra 8.996 producerede slagtesvin til 12.000 producerede slagtesvin..

Slagtesvinestalde: Miljøstyrelsen har udarbejdet vejledende BAT emissionsgrænseværdier for dyretypen.

Haderslev Kommune har ud fra den tilgængelige viden om teknologier og proportionalitet fastsat BAT niveauet for den eksisterende slagtesvinestald til en ammoniakemissionsgrænseværdi svarende til niveauerne angivet i Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier.

For eksisterende anlægsdele kan Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier for eksisterende anlægsdele ikke direkte lægges til grund uden en konkret vurdering, som tager hensyn til karakteren af det konkrete, eksisterende anlæg. Dette skyldes, at Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier for eksisterende anlæg er baseret på en vurdering af, hvad der som minimum vil kunne opnås teknisk og økonomisk på eksisterende anlægsdele – uanset alder og udformning. Denne sidste del af vurderingen som inddrager det eksisterende anlægs karakter, og begrundet hvad der er teknisk og økonomisk opnåeligt, vil derfor fortsat skulle foretages af kommunerne.

Fastsættelse af BAT niveau

Emissionsgrænseværdien for ammoniak kan fastlægges ud fra Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT), Husdyrbrug med konventionel produktion af slagtesvin 30 – 102 kg (gyllebaserede staldsystemer). Det er vurderet at det ikke er økonomisk proportionelt at kræve slagtesvinestalden (stald 1.1.1) renoveret nu jf. BAT emissionsgrænse for nye staldanlæg. Staldsystemet er referencesystem for pågældende dyregruppe. Stalden er relativt nybygget (byggeår 2006) og der foretages ikke ændringer af stier og gødningskanaler. Staldsystemet overholder bedste teknologi i fht. BREF notatet og i fht. eksisterende BAT-byggeblade. Staldens levetid inden første større renovering forventes at være minimum 20 år.

Til brug for kommunalbestyrelsens vurdering af et opnåeligt emissionsniveau for eksisterende dele af anlægget har Miljøstyrelsen fastlagt vejledende emissionsgrænseværdier, som kan efterleves uden væsentlige ændringer af staldanlægget. Miljøstyrelsen har ved fastlæggelsen heraf taget udgangspunkt i den metodiske tilgang, som er anvendt ved fastlæggelse af emissionsgrænseværdierne for nye anlæg, herunder vurderingen af hvilket omkostningsniveau der kan betragtes som proportionelt. De vejledende emissionsgrænseværdier i tabel 2 kan således opnås i eksisterende anlæg med et omkostningsniveau, der ikke overstiger ca. 1 % af de samlede produktionsomkostninger. Kommunen vurderer at denne proportionalitetsbetragtning er acceptabel og fastsætter derfor emissionsniveauet i overensstemmelse hermed.

Eksisterende stalde uden ændringer: Stald 1.1.1

I stalden skal der i ansøgt produceres 12.000 slagtesvin fra 30 – 105 kg på delvis spaltegulv, 25 – 49 % fast gulv. Da det er en eksisterende stald benyttes tabel 2 side 8 i: Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT), Husdyrbrug med konventionel produktion af slagtesvin 30 – 102 kg (gyllebaserede staldsystemer).

Der er udført beregning af Haderslev Kommunes BAT-niveau, således at ammoniakemissionen fastsættes til den vejledende emissionsgrænse. Gennemgang og beskrivelse af BAT i de enkelte stalde se bilag 2.

Det fremkommer af denne beregning at ammoniakemissionen fra anlægget skal være mindre end eller lig med 4.428,27 kg N/år for at leve op til Haderslev Kommunes fastlagte BAT niveau.

Ved beregning af ammoniakemissionen fra det ansøgte projekt fås en samlet emission på 4318,22 kg N/år. Dvs. at Haderslev Kommunes fastlagte BAT niveau for svineproduktioner er overholdt.

I forløbet frem mod denne konkrete ansøgning om udvidelse af dyreholdet, er der foretaget forskellige økonomiske og miljømæssige beregninger på udvidelsen af dyreholdet. Det endelige ansøgningsmateriale, beror på projektilpasninger der for nogle, er at betegne som BAT.

I forløbet er der ligeledes fravalgt nogle teknologier og projektilpasninger der ligeledes er BAT. Det er fravalgt at etablere køling af kanalbund, gylleforsuring samt biologiske/kemisk luftvasker på staldanlæggene.

Køling af kanalbund:

Mht. køling af kanalbund er denne ikke implementerbar, idet der ikke i projektet indgår nyanlæg eller renovering af gyllekanaler. Ligeledes er der ikke i stalden eller dennes nærhed afsætningsmulighed for den producerede varme.

Svovlsyrebehandling af gylle:

Der angives at kunne opnås en ammoniak reducerende effekt på 60-70 %. Teknikken er relativt dyr at implementere i slagtesvinestalden hvor der som udgangspunkt ikke forefindes eksisterende systemer til recirkulation (bagskyl) og der kræves normalt etablering af

større fortank til opblanding. I drift er teknikken mere energikrævende end til eksempelvis kvæg pga. behov for flere pumper til hver kanalstreng. På grund af anlægsomkostningerne angives teknologien størrelsesøkonomisk primært at være aktuel for de store svine-stalde over 500 DE. Ved under 500 DE er omkostningerne pr produceret enhed relativ stor.

Svovlsyrebehandling af afgangsluften:

Anvendelse af teknikken fordrer primært at afkastluften kan samles i få centrale afkast. For eksisterende stalde gælder at teknologien primært vil være anvendelig hvor ventilations og spærkonstruktioner er forberedt for dette. Det gælder ikke umiddelbart stalden på Krogagervej. Ligeledes angives iflg. BAT-bladet at systemet fortsat har problemer med ustabil drift pga. tilstopning og at der må påregnes en ikke uvæsentlig merværdi til vedligeholdelse. Teknikken er således fravalgt.

Haderslev Kommune vurderer, at der med ovennævnte til- og fravalg er taget de nødvendige forholdsregler under indtryk af økonomisk proportionalitet.

Denne vurdering bygger på, at den samlede ammoniakemission fra det projekt vil være på 4318 kgN/år mod det beregnede BAT niveau på 4428 kgN/år. Haderslev Kommune vurderer derfor, at der for det ansøgte projekt, i tilstrækkeligt omfang er redegjort for at projektet lever op til kommunens BAT niveau.

Der er desuden installeret overbrusning som forbedrer gødeadfærden hos grisene, således at overfladen med potentiel ammoniakfordampning bliver mindre.

Kommunen vurderer sammenfattende at niveauet for BAT er overholdt ved det ansøgte projekt.

-Forbrug af vand og energi

Renere teknologi er et bærende element i Husdyrloven. Loven pålægger alle et ansvar, og som landmand kan man både selv indføre renere teknologi og påvirke andre til at indføre renere teknologi bl.a. ved at stille krav, når der købes ind.

Renere teknologi sigter blandt andet på: At minimere forbrug af energi, vand og andre råvarer pr. produceret enhed.

For at forbedre den generelle miljømæssige drift ift. ressourcer er BAT følgende:

- At man gennemgår bedriften med henblik på besparelse på el-forbrug og andre energikilder, evt. sammen med sit energiselskab. Ved jævnlig aflæsning af energimålere og vandmålere kan man hurtigt danne sig et overblik over forbruget og samtidig sikre sig mod uforudsete udgifter. Alene ved at forholde sig kritisk til forbruget kan man erfaringsmæssig opnå besparelser på op mod 5-10 % af årsforbruget.
- At man fører regnskab over forbrug af vand, energi, foder samt kunstgødning, samt minimerer forbruget pr. produceret enhed.
- At vandingssystemet vedligeholdes således, at vandspild undgås
- At der anvendes energibesparende belysning
- At opdage og reparere evt. lækager hurtigst muligt.
- At man til stadighed renholder og vedligeholder anlæg og maskiner således, at de altid fungerer optimalt.
- At man udskifter miljøfarlige stoffer med mere miljøvenlige
- At gøre arbejdsgange og processer mindre belastende for miljøet.

Ansøger beskriver følgende vedr. vand- og energibesparende foranstaltninger:

- Vandbesparende foranstaltninger:

-
- Bedriftens drikkevandsinstallationer rengøres og efterses jævnligt med henblik på at undgå spild.
-
- Drikkeniplerne er placeret over fodertruget (integreret i foderautomaten). Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (drikkenipler over trug).
-
- Ved vask af stalde anvendes iblødsætning, hvorefter staldene vaskes med højtryksrensere med koldt vand.
-
- Både iblødsætning og vask med højtryksrensere er vandbesparende. Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (brug af højtryksrensere).

- **Energibesparende foranstaltninger (§12): (Tekstfelt 5 – Lokalisering og management)**
-
- Der er installeret vertikale ventilatorer, der har et lavere energiforbrug end horisontale ventilatorer.
- Der er installeret trinløs styring af ventilatorer i staldene, hvilket regulerer luftcirkulationen efter behov, og giver dermed lavest mulig forbrug af energi (Multistep udluftning).
- Ventilationsprincippet er undertryksventilation, som er mere strømbesparende end fx ligetryksventilation.
-
- Al ventilation er styret af et temperaturreguleret styringssystem, som sikrer, at ventilationen kører optimalt, både med hensyn til temperaturen i staldene og el-forbruget.
-
- Der er etableret dagslysstyring på belysning i stalden.
-
- Udendørs belysning er med bevægelsessensorer.
-
- Der er opsat lavenergi lysstofrør i stalden
-
- Efter hvert hold slagtesvin vaskes ventilatoren i staldafsnittene sammen med det øvrige staldinventar. Herved fjernes snavs mv. der kan yde modstand og forøge strømforbruget.
-
- Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (delvis lavenergibelysning, eftersyn og rengøring af ventilatorer, temperaturstyring der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation).

Det er kommunens opfattelse, at landmanden igennem den beskrevne drift, god landmandspraksis og via uddannelse og dygtiggørelse indenfor landbrugsdriften mm. overholder kravet om BAT.

-Opbevaring/behandling og udbringning af husdyrgødning

BAT og godt landmandskab i forhold til opbevaring og udbringning er bl.a. følgende tiltag:

- at man opbevarer flydende husdyrgødning i stabile beholdere og udfører beholder kontrol (10. år)
- at beholderen tømmes en gang årligt og efterses for revner m.v.
- at beholderen er etableret med fast overdækning eller alternativt flydelag og logbog
- at man afstemmer den producerede husdyrgødning med udspretningsarealet og afgrødens gødningsbehov og i forhold til anvendt kunstgødning
- at udbringning af gødning mm. skal foretages så tæt på det tidspunkt, hvor afgrøden har maksimalt næringsstoffoptag og størst vækst
- at man anvender BAT med hensyn til de maskiner man anvender til udspretning og om nødvendig nedpløjning af husdyrgødningen
- at man ved afgrødehøjde under 10 cm tilstræber at udbringe gødningen under ideelle vejrforhold dvs. kølig, fugtig og vindstille eller ved direkte nedfældning.
- at tage højde for udspretningsarealets karakteristika, f.eks. jordens struktur og type, evt. skråninger, klimatiske forhold, regn og vanding, anvendelse samt landbrugsmæssig praksis, inklusiv evt. sædskifte.

Ansøger beskriver følgende vedr. opbevaring og behandling af husdyrgødning:

Opbevaring og behandling af husdyrgødning

Gyllen omrøres kun forud for udkørsel af gylle.

Der er konstant flydelag på gyllen, og efter omrøring/udkørsel kontrolleres det at der senest 14 dage efter at der igen er gylle i tanken, er etableret flydelag.

Gyllen er konstant overdækket med et tæt og stabilt flydelag. Flydelaget kontrolleres jævnligt, hvilket sikrer at der altid er minimal emission af ammoniak.

Der føres logbog over flydelaget på gyllen, så der er fokus på at flydelaget lever op til kravene.

Tanken er tilmeldt de lovpligtige regelmæssige eftersyn, hvilket betyder at tanken hvert 10 år bliver kontrolleret for om der skulle være tegn på begyndende utætheder.

Der anvendes produktet Viscolight i gyllen, som efter leverandørens oplysninger giver en mere homogen gylle der er lettere at røre op og som danner et langt bedre flydelag. Flydelaget sikrer, at der er færre lugtgener og mindre fordampning af ammoniak fra gylletankene.

Der er ingen BAT-byggeblade eller BAT blade vedrørende opbevaring af gylle, men på Miljøstyrelsens teknologiliste angives overdækning med teltdug eller syrebehandling som mulige miljøteknikker jf. bilag 3 til Vejledningen. Overdækning vil miljømæssigt særligt tilgodes evt. nærliggende naboer og naturområder. Der er ingen sådanne i tankens nærhed og der vil heller ikke som udgangspunkt ved evt. nyanlæg være krav om fast overdækning. Da fast overdækning er relativt dyr at etablere og virkningen på den samlede fordampning relativt beskeden er denne teknologi fravalgt.

Udbringning af husdyrgødning

Udbringning af husdyrgødningen afpasses afgrødernes behov og styres via udarbejdet gødningsplan, herunder eventuel supplerende tilførsel af handelsgødning.

Husdyrgødningen udbringes under hensyn til afgrødernes vækstperiode, hvilket betyder maksimal udnyttelse af næringsstoffer.

Husdyrgødning udbringes under hensyn til de generelle regler, og foregår i videst mulig omfang efter godt landmandskab, hvilket vil sige at der tages hensyn til naboer, byområder osv.

Gyllen nedfældes på sort jord også uden for bufferzonerne.

Den tilladte mængde kvælstof er på ejendomsniveau reguleret efter Plantedirektoratets normer, som fagligt set regulerer kvælstofanvendelsen til et niveau 15-20 % under den økonomisk optimale mængde. Dette medfører et kraftigt incitament til optimal håndtering af husdyrgødningen. Ansøger vil derfor søge den mest optimale form for udbringningsteknik, placering i sædskiftet og benytte de mest optimale vejrforhold, således fordampningen af ammoniak reduceres mest mulig og udnyttelsen af næringsstoffer er størst mulig.

BAT for udbringningsteknik er beskrevet i referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF) som en række tiltag. En del af disse tiltag er allerede dækket af husdyrgødningsbekendtgørelsen og bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække, hvorfor det er et lovkrav at følge dem. Fx:

- regler for udbringningstidspunkter (forbud mod udbringning 200 m fra byområder på weekend- og helligdage),
- udbringningsmetoder (fx ikke tilladt at bruge bredspredere til gylle),
- krav om nedfældning på visse arealer tæt på sårbar natur,
- krav til udbringningstidspunkter, der sikrer optagelse i planter,
- krav om nedbringning af husdyrgødning udlagt på ubevoksede arealer indenfor 6 timer,
- og krav om maksimale mængder husdyrgødning pr. ha,
- krav til efterafgrøder

Der køres aldrig på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal.

Gylleudbringning sker normalt kun på hverdage.

Det vurderes, at de anvendte udbringningsteknikker således lever op til anvendelse af bedste teknologi.

Det vurderes at den beskrevne drift med de stillede vilkår lever op til BAT.

Haderslev Kommune vurderer sammenfattende, at der med ovennævnte til- og fravalg er taget de nødvendige forholdsregler under indtryk af økonomisk proportionalitet.

Uheld og driftsforstyrrelser

En væsentlig risikofaktor er uheld i forbindelse med overpumpning af gylle. Det skal derfor sikres, at der ved utilsigtet start ikke pumpes gylle udenfor tanken. Ligesom overpumpningen skal ske under opsyn.

Udover at være BAT, så er det Haderslev Kommunes opfattelse, at udarbejdelse af beredskabsplan vil være til stor hjælp for landmanden, såfremt der skulle ske et uheld, både med hensyn til små hændelser som f.eks. oliespild og store som f.eks. brand, hærverk o.l.

Det giver landmanden en mulighed for at gennemgå sin bedrift og foretage en risikovurdering af, hvorvidt der skal ændres på indretning og drift, således at risikoen for forurening i forbindelse med uheld minimeres.

Planen skal ikke kun omfatte de uheld der kan ske på selve ejendommen, men skal ligeledes omfatte f.eks. beredskab i forbindelse med transport af kemikalier til ejendommen og mellem ejendom og marker.

Planen skal gennemgås med de ansatte mindst 1 gang hvert år, for at holde planen ajour. Planen skal gennemgås med nyansatte når de tiltræder.

Endvidere er planen kun anvendelig hvis man kan få fat i den, derfor stilles der krav om at den skal være let tilgængelig og synlig.

Der er stillet vilkår om at der skal udarbejdes beredskabsplan for bedriften. Hvis denne ikke er indsendt skal den indsendes til kommunen senest 2 måneder efter godkendelsens meddelelse.

Ved evt. anvendelse af udenlandsk arbejdskraft er der desuden stillet vilkår om at beredskabsplanen og vilkårene for denne godkendelse skal oversættes til et sprog, der er let at forstå for den ansatte.

Jord

For at forhindre spild og forurening af jord og grundvand stilles der krav om, at al håndtering af husdyrgødning foregår under opsyn samt at håndteringen foregår på en sådan måde, at evt. gener begrænses. F.eks. at der først sker omrøring af gyllebeholderen, kort tid før beholderen skal tømmes f.eks. ved udsprejning.

Det vurderes at den anvendte kranpumpe på vogn med returløb er tilstrækkelig sikkerhed for, at der ikke sker spild af husdyrgødning.

Grundvand

Anlæg:

Håndtering af gødning foregår som gylle. For at sikre at gyllen udbringes så tæt på det tidspunkt, hvor afdrøden har maksimalt næringsstoffoptag og størst vækst, og dermed mindst udvaskning til grundvandet, er der stillet krav om tilstrækkelig opbevaringskapacitet.

Det er vurderet, at der er sikret tilstrækkelig opbevaringskapacitet for gylle, såfremt der på selve ejendommen er minimum 9 måneders opbevaringskapacitet. Opbevaringskapaciteten efter udvidelsen rækker til mindst 9,5 måneder, så kravet er derfor opfyldt på ejendommen.

Arealer:

I relation til miljøgodkendelse af landbrug er nitratfølsomme indvindingsområder mest interessant. For at beskytte grundvandet i områder som er nitratfølsomme har Haderslev Kommune stillet krav til hvor meget kvælstof der må udvaskes fra rodzonen på udsprejningsarealer. For indvindingsoplande til almene vandværker er der ikke udarbejdet indsatsplaner, der kan stille skærpede krav til kvælstofbelastningen.

Udbringingsarealet for det ansøgte projekt udgøres af et samlet areal på 402,97 ha, hvoraf 102,47 ha af arealet (EL1-0, EL2-0, HH01, HH02, HH03, HH04, HH05, HH06 og HH07) er beliggende i områder udpeget som nitratfølsomme indvindingsområder samt områder med særlige drikkevandsinteresser. I henhold til projektet er de øvrige arealer beliggende udenfor nitratfølsomme indvindingsområder samt beliggende i områder udpeget som område med drikkevandsinteresser. Jf. bilag 6 for beliggenheden af arealer.

Der er via Farm_N i IT-ansøgningssystemet beregnet (estimat af nitratkoncentrationen i ca. 1 meters dybde) på udvaskningen af nitrat (N-beregning) for arealerne beliggende i nitratfølsomme indvindingsområder og beregningerne viser, at udvaskningen af nitrat ligger mellem 49 og 62 mg/l ud af rodzonen for de udbringingsarealer, hvor hele eller dele af arealet er udpeget som nitratfølsomt indvindingsområde. Merbelastningen af nitrat (udvaskning ansøgt – udvaskning nudrift) for det ansøgte projekt er beregnet til 0 mg/l ud af rodzonen, hvorved beskyttelsesniveauet for grundvand for det ansøgte projekt er overholdt i henhold til beregningen i IT-ansøgningssystemet. Ansøgningen er indsendt med 1,5 % ekstra efterafgrøder som virkemiddel, men der er indsendt en PDF med nedsættelse af kvælstofkvoten med 1 %, som alternativ. Beregningerne i PDF'en viser at merbelastningen af nitrat (udvaskning ansøgt – udvaskning nudrift) for det alternative projekt er beregnet til 0 mg/l ud af rodzonen, hvorved beskyttelsesniveauet for grundvand for

det alternative projekt er overholdt i henhold til beregningen i IT-ansøgningssystemet. Ligeledes er der heller ikke stillet krav til nitratkoncentrationen for de arealer der er beliggende i nitratfølsomme indvindingsområder i tidligere miljøgodkendelse eller VVM-afgørelse.

Der er ingen vedtaget indsatsplan for grundvandsbeskyttelse for området. Derfor gælder kravet i Husdyrbekendtgørelsen om, at der ikke må ske en merbelastning af arealerne, når udvaskningen fra rodzonen overstiger 50 mg N/l. I henhold til det ansøgte projekt overholdes beskyttelsesniveauet ved at der etableres efterafgrøder på 1,50 % af det samlede udbringningsareal udover Plantedirektoratets (PD) krav til efterafgrøder eller alternativ ved at kvælstofnormen nedsættes med 1 %.

Kort over drikkevandsområder og nitratfølsomme indvindingsområder er vedlagt, jf. bilag 6.

Vurdering

Haderslev Kommune vurderer på baggrund af de indsendte beregninger, at beskyttelsesniveauet for nitrat i forhold til grundvand er overholdt samt at udvidelsen ikke vil medføre en væsentlig øget miljøpåvirkning af de nitratfølsomme indvindingsområder. Der er stillet krav til andelen af efterafgrøder på det samlede udbringningsareal udover det lovpligtige krav fra Plantedirektoratet, alternativ skal kvælstofkvoten nedsættes med 1 %..

For så vidt angår arealerne beliggende uden for det nitratfølsomme område, er det kommunens vurdering, at de generelle regler for anvendelse af gødning og om plantedække er tilstrækkelige til at tilgodese grundvandsinteresserne.

Til sikring af grundvandet er der i indvindingstilladelse til almene vandværker, ikke almene vandværker og markvandsboringer stillet krav til driften i nærzonen omkring boringen. Overholdelse af vilkårene i disse tilladelser sikrer, at der ikke sker nedsivning af gødningsstoffer og sprøjtemidler til grundvandet langs borerøret eller i boringens nærzone. Endvidere gøres opmærksom på, at der i bek. nr 268 af 31. marts 2009 om påfyldning og vask mv. af sprøjter, er krav til, at der ikke må påfyldes og vaskes indenfor 300 meter af almene og ikke-almene vandforsyningsanlæg.

Overfladevand

- vandløb og søer

Anlæg:

I henhold til det ansøgte projekt er gyllebeholderen på ejendommen ikke beliggende indenfor 100 meter til vandløb og søer eller andre beskyttede naturtyper. Der er redegjort og vurderet på tilstrækkelig opbevaringskapacitet for flydende husdyrgødning for den ansøgte produktion i ovenstående afsnit: "Grundvand, anlæg".

Alle afløb fra tagflader, ledes til nedsivningsgrøft hvor tagvandet nedsives. Ansøger har søgt Haderslev Kommune om tilladelse til nedsivning af tagvandet, idet tilladelse hertil udstedes separat og ikke indgår i miljøgodkendelsen

Vurdering

Haderslev Kommune vurderer grundet beliggenheden, at gyllebeholderne på ejendommen for det ansøgte projekt ikke vil give anledning til forurening af vandløb og søer eller øvrige beskyttede naturtyper ved eventuel lækage af gyllebeholderne.

Arealer:

Dele af udbringningsarealet til det ansøgte projekt er beliggende op til vandløb og søer, men ingen af arealerne skråner på intet sted stærkt ned mod vandløb eller søer (terrænhældningen er mindre end 6 grader). Dog er dele af udbringningsarealet beliggende op til områder der skråner mere end 6 grader. Endvidere er en mindre del af udbringningsarealet beliggende i områder udpeget til lavbund ikke omfattet af okkerklasse, men disse områder er ikke sammenfaldende med de dele af udbringningsarealet, der er beliggende op til limnisk miljøer. Erosion af udbragt husdyrgødning til vandløb og søer under kraftige regnskyl vurderes på den baggrund ikke at udgøre en væsentlig risiko, såfremt der opretholdes en dyrknings- og jordbehandlingsfri bræmme på 2 meter, jf. vandløbslovens § 69. Størstedelen af naturtypen vandløb og naturtypen sø er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der er for at sikre mod udvaskning af gødning og sprøjtemidler til vandløb og søer stillet krav om, at der ikke må ske direkte afstrømning til vandløb og søer samt at der ikke må etableres afvandingsrender på arealerne til afledning af vand til vandløb og søer.

Den nordlige og nordøstlige del af udbringningsarealet afvander via Stevning Dam til Hindemaj og Haderslev Dam, som er B-målsat. Stevning Dam og Hindemaj er udpeget som Natura 2000 område bestående af habitatområde H81 (Pamhule Skov og Stevning Dam) og fuglebeskyttelsesområde F59 (Pamhule Skov og Stevning Dam). Haderslev Dam afvander via Haderslev Fjord til Lillebælt.

Den sydlige og sydøstlige del af udbringningsarealet afvander via vandløb til Vildstrup Strand, som er en del af Lillebælt. Den vestlige del af udbringningsarealet afvander henholdsvis til Gels Å og Gram Å, som løber sammen med Ribe Å, der udmunder i Vadehavet. Gels Å er A målsat og Gram Å er B2 målsat. Målsætningen for begge vandløb er opfyldt. Ligeledes er udbringningsarealet beliggende i oplandet til målsatte søer. Den østlige del af udbringningsarealet er beliggende i oplandet til råstofsø ved Skrydstrup, som er B-målsat. Den nordlige og nordøstlige del af udbringningsarealet er beliggende i opland til Hindemaj, Haderslev Dam, Stevning Dam og Pamhule sø, som alle er B-målsatte.

Areal HH01 og HH03 er beliggende op til beskyttet vandløb omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Vandløbet er B-målsat, men målsætningen er ikke opfyldt. Vandløbet afvander til Gels Å, som er A-målsat og målsætningen er opfyldt.

Areal 8-0 er beliggende op til vandløb, der ikke målsat eller omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Areal 11-4 og 11-5 er beliggende op til vandløb, der ikke målsat, men omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Areal 7-2, 17-2, 22-0, 22-1 og 22-2 er beliggende op til beskyttet vandløb omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Vandløbet er B2-målsat, men målsætningen er ikke opfyldt.

Areal EL1-0, 1-0, 3-0, 8-0, 13-1, 31-0 og 37-0 er beliggende op til naturtypen sø omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og på areal 1-0, 3-0, 7-2, 8-0 og 31-0 er beliggende naturtypen sø, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 samt vandløbslovens § 69.

Oplysningerne omkring målsætninger og opfyldelse af målsætningerne kommer fra Regionplanen for Sønderjyllands Amt samt Amtsdata på Miljøportalen (arealinformation).

Ved søgning i databasen på Danmarks Naturdata er der registreringer af artsfund af padder eller andre arter opført på bilag IV i Habitatdirektivet på eller i nærheden af udbringningsarealet. Der er konstateret birkemus i Natura 2000 området nord for ejendommen samt løvfrø i området omkring ejendommen samt i tilknytning til vandhuller på de ansøgte udbringningsarealer. Der er registreret sydflagermus ved Stevning Dam den 28. juni 2007. Læs mere i afsnittet om Bilag IV-arter.

Vurdering vandløb

Nogle af vandløbene er beskyttede samt omfattet af vandløbslovens § 69, hvorved der skal være en 2 meter dyrkningsfri bræmme langs vandløbene. Kommunen henstiller, at disse dyrkningsfrie bræmmer opretholdes eller etableres i henhold til gældende lovgivning.

Haderslev Kommune vurderer, at vandløbenes tilstand ikke vil blive påvirket væsentligt af udvaskningen af næringsstoffer fra de dyrkede arealer. Endvidere er der heller ikke registreret stærkt hældende arealer indenfor 20 meter ned til de vandløb, som udbringningsarealerne er beliggende ned til.

Vurdering søer

Haderslev Kommune vurderer, at søernes tilstand i henhold til det ansøgte projekt ikke vil blive påvirket væsentligt i henhold til afstrømning af næringsstoffer via overfladevand fra udbringningsarealet, men på baggrund af, at der er registreret bilag IV-arter ved vandhullerne beliggende på udbringningsarealet, er der stillet skærpede krav til bræmmer omkring vandhullerne beliggende på udbringningsarealet.

Alle søerne er beskyttede i henhold til naturbeskyttelsesloven og nogle er omfattet af vandløbslovens § 69, hvorved der skal være en 2 meter dyrkningsfri bræmme rundt om de søer, der er beliggende på udbringningsarealet. Kommunen henstiller, at disse dyrkningsfrie bræmmer opretholdes eller etableres i henhold til gældende lovgivning.

Samlet vurdering

Haderslev Kommune vurderer, at landbrugsdrift, herunder udspredding af gylle i sædvanligt omfang og efter gældende regler på de vandløbs- og sønære arealer, ikke som udgangspunkt vil påvirke flora og fauna væsentligt i de aktuelle vandløb og søer, men der er stillet skærpet krav til bræmmer rundt om søerne beliggende på udbringningsarealet grundet registrering af bilag IV-arter. Sekundære effekter som eksempelvis øget udvaskning af næringsstoffer vurderes ikke at have betydning for vandløbsmiljøet idet næringsstofferne transporteres videre til fjordområderne. Den ansøgte, fremtidige drift på ejendommen, og på bedriftens udbringningsarealer, vurderes ikke at være i modstrid med regionplan/kommuneplanens vandløbsmålsætninger og naturbeskyttelseslovens bestemmelser om be-

skyttede naturtyper. Dog er der beskyttelsesniveauet for fosfor skærpet i henhold til fosforklasser for den del af arealet, som er beliggende i oplandet til Haderslev Dam. Dette er behandlet nærmere i afsnittet fosfor. Ligeledes er det ansøgte projekts påvirkning på habitatområde H81 og fuglebeskyttelsesområde F59 i henhold til overfladevand behandlet nærmere i afsnittet Internationale naturbeskyttelsesområder – vandområder.

- Øvrige beskyttede naturtyper (§ 3-områder)

Dele af udbringningsarealet (areal HH07, EL1-0, 4-0, 7-0, 7-2, 11-0, 11-1, 11-3, 11-4, 11-5, 11-7, 15-0, 17-2, 22-0, 22-1, 22-3, 27-0, 28-0 og VS40-2) er beliggende op til beskyttede naturtyper omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der er tale om naturtyperne eng, mose og overdrev. Areal 36-2 er beliggende i område udpeget til habitatområde (H81) og fuglebeskyttelsesområde (F59) – Pamhule Skov og Stevning Dam. Areal 11-0, 11-6, 13-0 og 37-1 er beliggende op til område udpeget til habitatområde (H81) og fuglebeskyttelsesområde (F59) – Pamhule Skov og Stevning Dam. Ligeledes er dele af udbringningsarealet (2-0, 4-0, 6-0, 7-0, 11-0, 11-1, 11-2, 11-3, 11-4, 11-5, 11-6, 11-7, 13-0, 14-0 og 36-2) beliggende i bufferzone til særlige beskyttede naturtyper (overdrev) omfattet af husdyrgodkendelseslovens § 7.

Der er ingen næringsfattige naturtyper, f.eks. moser og heder/overdrev, som er sårbare overfor udsivning af N og P, beliggende i tilknytning til udbringningsarealerne. Der er på baggrund heraf ikke stillet skærpede vilkår for driften af arealerne eller stillet krav om bræmmer, hvad angår de pågældende § 3 naturtyper eller særlige vilkår af hensyn til beskyttelsen af Bilag IV-arter hvad angår overfladevand. Se også afsnittet omhandlende Bilag IV-arter.

Ammoniakemissionen fra det ansøgte projekt i henhold til belastning af beskyttede naturtyper er beskrevet og vurderet under afsnittet "Natur".

Vurdering

Haderslev Kommune vurderer, at tilstanden for de beskyttede naturtyper beliggende op til udbringningsarealet for det ansøgte projekt ikke vil blive påvirket væsentligt i henhold til afstrømning af næringsstoffer via overfladevand fra udbringningsarealet og på den baggrund er der ikke stillet krav til bræmmer. Dog skal udbringning af flydende husdyrgødning på sort jord og græs indenfor bufferzonen nedfældes. Ligeledes vurderer Haderslev Kommune, at landbrugsdrift, herunder udspreddning af gylle i sædvanligt omfang og efter gældende regler på de arealer, der er beliggende i og op til habitatområde H81 og fuglebeskyttelsesområde F59 ikke vil påvirke udpegningsgrundlaget væsentligt.

- Marint opland

Bedriftens udbringningsareal er henholdsvis beliggende i oplandet til Vadehavet og til Lillebælt. Afstrømningen af næringsstoffer fra overfladevand og rodzonen fra udbringningsarealet til Vadehavet og Lillebælt forløber på følgende måde: Den nordlige og nordøstlige del af udbringningsarealet afvander via Stevning Dam til Hindemaj og Haderslev Dam. Stevning Dam og Hindemaj er udpeget som Natura 2000 område bestående af habitatområde H81 (Pamhule Skov og Stevning Dam) og fuglebeskyttelsesområde F59 (Pamhule Skov og Stevning Dam). Haderslev Dam afvander via Haderslev Fjord til Lillebælt. Den sydlige og sydøstlige del af udbringningsarealet afvander via vandløb til Vildstrup Strand, som er en del af Lillebælt. Den vestlige del af udbringningsarealet afvander henholdsvis til Gels Å og Gram Å, som løber sammen med Ribe Å, der udmunder i Vadehavet. Gels Å er A målsat og Gram Å er B2 målsat. Målsætningen for begge vandløb er opfyldt.

Vadehavet er slutrecipient for udvaskningen af næringsstoffer fra den vestlige del af udbringningsarealet. Vadehavet er udpeget til Natura 2000 område (N89 - Vadehavet). På baggrund af udpegningen skal Haderslev Kommune foretage en vurdering af, hvorvidt udvaskning af næringsstoffer fra udbringningsarealet kan påvirke arter og naturtyper, som optræder på udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området "Vadehavet".

Udvaskning af næringsstoffer vil primært påvirke de arter og naturtyper, hvis bevaringsstatus er afhængig af det marine miljø. Ifølge basisanalysen for vanddistrikt 55 (Vadehavet) er de væsentligste aktuelle trusler mod naturtyperne og arterne i området bl.a. næringsstofbelastning (både af havmiljøet og på land). I basisanalysen vurderes det, at målsætningen om, at Vadehavet skal være et "ikke næringsstofbelastet område" ikke vil være opfyldt for hverken de hollandske, de tyske eller de danske delområder af Vadehavet på grund af de høje kvælstofkoncentrationer. Tilførslen af kvælstof fra det danske opland er overvejende domineret af udvaskning af næringsstoffer fra landbrugsarealet i oplandet til Vadehavet.

Den samlede tilførsel af kvælstof (landbrugets og naturligt bidrag) til den danske del af Vadehavet er opgjort til 7.924 tons N pr. år (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.10 Vadehavet). Den danske del af oplandet til Vadehavet udgør et areal på 440.000 ha (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.10 Vadehavet).

Lillebælt er slutrecipient for udvaskningen af næringsstoffer fra den nordlige, nordøstlige og sydøstlige del af udbringningsarealet. En del af Lillebælt er udpeget til Natura 2000 område (N112 – Lillebælt) og det forudsættes, at udvaskningen af næringsstoffer fra oplandet (jyske del) til Lillebælt opblandes og fordeles i hele Lillebælt. På baggrund af udpegningsgrundlaget skal Haderslev Kommune foretage en vurdering af, hvorvidt udvaskning af næringsstoffer fra udbringningsarealet kan påvirke arter og naturtyper, som optræder på udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området "Lillebælt".

Udvaskning af næringsstoffer vil primært påvirke de arter og naturtyper, hvis bevaringsstatus er afhængig af det marine miljø. Ifølge basisanalysen for Natura 2000 området "Lillebælt" er flere af naturtyperne på udpegningsgrundlaget truet af næringsstofbelastning. Herunder vurderes kystlagunerne som værende truet af næringsssalte og er udpeget som fosforbelastede. Kystlagunerne er karakteriseret ved at have et begrænset vandskifte, og tilstanden heri vil i særlig grad påvirkes af de direkte udledninger. I basisanalysen for Vanddistrikt 50 som Lillebælt tilhører, angives at miljøkvalitetsmålsætningen om et upåvirket eller kun svagt påvirket plante- og dyreliv ikke er opfyldt. Målsætningen vurderes heller ikke at kunne opfyldes i 2015, og målet om en god tilstand senest i 2015 jf. Vandrammedirektivet, vil således ikke kunne nås. Årsagen hertil er først og fremmest næringsstofftilførslen fra land samt tilførsel af kvælstof fra atmosfæren. Landbruget udpeges som den største kilde til kvælstoftilførsel, mens fosfortilførslen er mere lige fordelt mellem landbruget og punktkilder.

Den samlede tilførsel af kvælstof (landbrugets og naturligt bidrag) til Lillebælt fra oplandet (jyske del) er opgjort til 4.223 tons N pr. år (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.11 Lillebælt/Jylland). Den jyske del af oplandet til Lillebælt udgør et areal på 237.000 ha (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.11 Lillebælt/Jylland).

Redegørelse og vurdering af kvælstofudvaskningen til overfladevand for det ansøgte projekt i forhold til Vadehavet og Lillebælt er behandlet nærmere i afsnittet "Internationale naturbeskyttelsesområder - vandområder".

Nitrat

Beskyttelsesniveauet for nitrat er defineret som en skærpelse af det generelle harmonikrav ud fra nitratklasserne 1-3, som er de kvælstoffølsomme områder i forhold til det marineområde. Afhængig af udbringningsarealernes placering, vil der på bedriftsniveau blive beregnet et samlet krav til hele bedriften. Reduktionspotentialet, som ligger bag nitratklassen, er et udtryk for, hvor stor en del af kvælstoffet der bliver tilbageholdt i oplandet og derfor ikke udvaskes til det marine miljø.

I henhold til det ansøgte projekt og oplysninger i ansøgningssystemet er det samlede udbringningsareal beliggende i nitratklasse 0 (dvs. udenfor nitratklasse 1-3), hvorved DE reduktionsprocenten er beregnet til 100 % og der herved ikke reduceres i det maksimale dyretryk indenfor harmonikravet for den givende dyretype.

Referencesædskiftet er det sædskifte, som i forbindelse med beskyttelsesniveauet for nitrat og fosfor anvendes som udgangspunkt. Systemet fastlægger et referencesædskifte for alle bedriftens arealer, bortset fra arealer, der angives at have vedvarende græs per 1. januar 2007. For hver mark skal desuden aktivt vælges et sædskifte. Vælges samme sædskifte som referencesædskiftet i alle marker stilles ingen krav til sædskiftet i miljøgodkendelsen.

I henhold til det ansøgte projekt er der valgt samme sædskifte (S2 og S4) som referencesædskiftet (S2 og S4).

Ifølge beregningen i ansøgningssystemet for det ansøgte projekt er det maksimale dyretryk, DE_{max} , beregnet til 1,4 og det reelle dyretryk, DE_{reel} for ansøgt drift beregnet til 1,38 DE/ha. Da DE_{reel} er mindre end eller lig DE_{max} er beskyttelsesniveauet vedrørende nitrat (overfladevand) overholdt for det ansøgte projekt.

Udvaskningsberegningen af kvælstof beregnet via Farm-N i ansøgningssystemet beregner den maksimalt tilladelige udvaskning af kvælstof for det ansøgte projekt til 68,7 kg N/ha og den reelle udvaskning af kvælstof fra det ansøgte projekt er beregnet til 67,60 kg N/ha ved brug af 1,5 % ekstra efterafgrøder. Ansøgningen er indsendt med 1,5 % ekstra efterafgrøder som virkemiddel, men der er indsendt en PDF med nedsættelse af kvælstofkvoten med 1 %, som alternativ. Beregningerne i PDF'en viser at kravet til udvaskning til overfladevand er overholdt, idet den maksimalt tilladelige udvaskning af kvælstof for det ansøgte projekt er beregnet til 68,6 kg N/ha og den reelle udvaskning af kvælstof fra det alternative projekt med nedsættelse af kvælstofkvoten med 1 % er beregnet 68,0 kg N/ha. På den baggrund udvaskes der mindre kvælstof både fra det ansøgte projekt og fra det alternative projekt, end det er muligt indenfor det generelle krav om kvælstofudvaskning.

I det ansøgte projekt er der anvendt virkemidler i form af ekstra efterafgrøder eller som alternativ reduktion af N-kvoten. Ekstra efterafgrøder som virkemiddel reducerer kvælstofudvaskningen med 1,00 kg N/ha, mens nedsættelse af kvælstofnorm med 1 % reducerer kvælstofudvaskningen med 0,6 kg N/ha i forhold til det generelle beskyttelsesniveau.

Til sammenligning er N-udvaskningen i nudrift beregnet via Farm-N til 68,2 kg N/ha. Dvs. at udvaskningen mindskes med 0,5 kg N/ha, alternativt 0,2 kg N/ha i forhold til nudrift situationen. Udbringningsarealet for det ansøgte projekt udgøres af et areal på 402,97 ha, hvorved der udvaskes 201,49 kg N pr år mindre fra rodzonen på bedriftens areal i ansøgt drift end i nudrift situationen. For det alternative projekt udvaskes der 80,59 kg N pr år mindre fra rodzonen på bedriftens areal i ansøgt drift end i nudrift situationen.

Vurdering

I henhold til det ansøgte projekt og beregningerne på kvælstof (overfladevand) i ansøgningsystemet vurderer Haderslev Kommune, at de generelle regler for udvaskning af kvælstof til overfladevand fra udbringningsarealet er overholdt samt at det samlede udbringningsareal er "robust" i forhold til udvaskning af kvælstof til overfladevand og det marine miljø. For at sikre grundlaget for beregningerne i henhold til anvendte virkemidler for det ansøgte projekt er der stillet krav til andelen af efterafgrøder på det samlede areal, da der i henhold til det ansøgte projekt er valgt ekstra efterafgrøder udover det lovpligtige krav fra Plantedirektoratet. Som alternativ er der stillet vilkår til nedsættelse af kvælstofkvoten.

Fosfor

Kravet til fosforoverskud på udbringningsarealer, der ligger indenfor områder, som afvander til Natura 2000 vandområder overbelastet med fosfor, afhænger af jordtype, dræningsforhold og fosfortal. Der stilles krav til fosforoverskud på drænedede lerjorder og lavbundsarealer, herunder drænedede og grøftede sandjorder. Fosforoverskud må ikke øges på lavbundsarealer, der er drænedede/grøftede, og som ikke har et højt indhold af jern.

Der stilles ikke krav til fosforoverskud, hvis der i den ansøgte situation kan dokumenteres fosforbalance for husdyrbruget. Beregninger af fosforoverskud omfatter ikke tilført fosfor i handelsgødning.

Vadehavet og Lillebælt er udpeget som mindre sårbart overfor fosfor. I oplandet hertil er harmonikravet således alene beskyttelsesniveau for P-overskud.

De øvrige landbrugsarealer, som ligger uden for oplande til et fosforoverbelastet Natura 2000 vandområde, beskyttes jf. lovgivningen kun via harmonireglerne.

I forhold til sårbare naturområder med særlig lokal eller regional værdi (f. eks. målsatte søer, grusgravssøer, fjorde) udenfor Natura 2000 områder kan kommunen, hvis det vurderes nødvendigt, skærpe beskyttelsen. På den baggrund har Haderslev Kommune skærpet kravet til fosfor i oplandet til Haderslev Dam, således at fosforklasserne er skærpet i henhold til kriterierne på bilag 4 i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen i forhold til det generelle beskyttelsesniveau for fosfor (bilag 3).

Indtil vand- og naturplanerne for Natura 2000-områder bliver vedtaget, eller der foreligger en udpegning af de sårbare søer i Natura 2000-områderne, er retningslinjerne i Landsplandirektivet/Regionplan 2005 udgangspunkt i spørgsmålet om beskyttelsesniveauet for udbringningsarealerne i oplandet til søer i de enkelte Natura 2000-områder.

Haderslev Dam er i regionplanen udpeget som en fosforfølsom sø og er målsat som en sø med et naturligt og alsidigt dyre- og planteliv (B-målsætning). Desuden indgår en lille del af søen i Natura 2000 området "Pamhule Skov og Stevning Dam" og er sammenhængende med Stevning Dam, der optræder på udpegningsgrundlaget for Natur 2000-området som naturtypen "Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks" (habitatnaturtype 3150). Haderslev Kommune har i denne sag lavet en konkret vurdering om, at udbringningsarealer i oplandet til Haderslev Dam er pålagt det samme beskyttelsesniveau, som arealer der er omfattet af beskyttelsesniveauet for fosforoverskud, der er fastlagt i bilag 3 i bek. 294 af 31. marts 2009.

Den nordlige og nordøstlige del af udbringningsarealet er beliggende i oplandet til Haderslev Dam og Lillebælt. Dele af dette areal består af drænet lerjord med fosfortal mellem 4 og 6 ($4 < Pt < 6$) og for et enkelt areal (areal 22-0) er fosfortallet større end 6 ($Pt > 6$). De drænedede lerjorde i oplandet til Haderslev Dam er i henhold til det ansøgte projekt indplaceret i henholdsvis fosforklasse 1 og 3, jf. bilag 3 i bek. 294 af 31. marts 2009. De øvrige arealer i oplandet er ikke beliggende i fosforklasse grundet jordbundstype, dræningsforhold og fosfortal.

Den vestlige del af udbringningsarealet er beliggende i oplandet til Vadehavet og disse arealer udgøres af grovsandet jord (JB1) og fin lerblandet sandjord (JB4), hvor størstedel af arealerne ikke er drænet og et enkelt areal er drænet. På den baggrund er denne del af udbringningsarealet ikke beliggende i fosforklasse.

Den sydøstlige del af udbringningsarealet er beliggende i oplandet til Lillebælt. Disse arealer udgøres af fin sandblandet lerjord (JB6) der er drænet. Fosfortallet er mindre end 4 ($Pt < 4$) og arealerne er beliggende i opland til Natura 2000 område, der ikke er overbelastet med fosfor.

I henhold til beregningerne i ansøgningsystemet for det ansøgte projekt tilføres der årligt 10.584,81 kg fosfor til udbringningsarealet i ansøgt drift. De valgte sædskifter har en arealvægtet P-aførsel på 23,6 kg P/ha/år og en P-tilførsel på 26,3 kg P/ha/år. Fosforoverskuddet er dermed på 2,7 kg P/ha/år for det ansøgt projekt.

Det samlede udbringningsareal er beliggende i oplandet til henholdsvis Vadehavet og Lillebælt. Ingen af husdyrbrugets udbringningsarealer er dermed beliggende i oplande til et Natura 2000 område, der er overbelastet med fosfor. Derfor skal der ikke, i henhold til lovgivningen, stilles krav til fosforoverskuddet på bedriften. Dog er dele af udbringningsarealet beliggende i oplandet til Haderslev Dam, som er belastet med fosfor, hvorved der er stillet krav til fosforoverskuddet på denne del af udbringningsarealet.

Mindre dele af udbringningsarealet er beliggende i områder klassificeret som lavbundsarealer. Dette er beskrevet i afsnit "vandløb og søer". På baggrund af at disse arealer er udrænet, så vil lavbundsarealer klassificeret som ikke omfattet af okkerklasse på udbringningsarealet ikke indplacere den del af udbringningsarealet i fosforklasse 2 i forhold til beliggenheden i oplandet til Haderslev Dam og for de øvrige arealer er dette ikke aktuelt, da de ikke er beliggende i oplandet til Natura 2000 områder overbelastet med fosfor.

Miljøstyrelsen har vedtaget vejledende emissionsgrænseværdi for fosfor fra slagtesvin. Heraf fremgår det at husdyrgødning fra slagtesvin ab lager maksimalt må være 18,5 kg P/DE ab lager, svarende til 26 kg P/ha ved 1,4 DE/ha. Haderslev Kommune stiller ift, BAT niveauet krav om, at ansøgningen for så vidt angår slagtesvin overholder disse emissionsgrænseværdier..

For slagtesvineproduktionen svarende til 326,19 DE på Krogager 1 kan der beregnes en fosforemission på 16,9 kg P/DE ab lager beregnet ved 5.512,81 kg P ab lager / 326,19 DE. Dette er lavere end Miljøstyrelsens vejledende BAT emissionsgrænseværdi på 18,5 kg P/DE ab lager for slagtesvin. Det fremgår af denne, at ansøger, som virkemiddel for at leve op til emissionsgrænseværdien, kan anvende enten fodringsteknologier, separationsteknologi eller afsætning til biogasanlæg. På Krogager 1 anvendes fodringsteknologi som virkemiddel til at opnå en lavere fosforemission. Derfor vurderer Haderslev Kommune, at det godkendte projekt overholder kommunens BAT-niveau for slagtesvin

Vurdering

Haderslev kommune vurderer på baggrund af det ansøgte projekt og beregningerne i ansøgningsystemet samt beliggenheden af udbringningsarealet, at der i den konkrete sag er forhold, som kan begrunde en fravigelse af det generelle beskyttelsesniveau i forhold til udvaskning af fosfor til vandmiljøet for den del af udbringningsarealet, som er beliggende i oplandet til Haderslev Dam. Derfor er der stillet yderligere krav til fosforoverskuddet for det ansøgte projekt udover de generelle harmoniregler.

- Internationale naturbeskyttelsesområder - vandområder

Generelt

Fuglebeskyttelsesdirektivet fra 1979 og Habitatdirektivet fra 1992 indeholder fælles EU-regler for naturbeskyttelse. Direktiverne pålægger bl.a. medlemslandene at udpege og beskytte levesteder og rasteområder for fugle og beskytte truede naturtyper og plante- og dyrearter, hhv. fuglebeskyttelses- og habitatområder (samlet betegnet som internationale naturbeskyttelsesområder eller Natura2000-områder).

Direktiverne fastsætter et overordnet mål for at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper, dyre- og plantearter. Danmark er forpligtet til at sikre, at der ikke sker en forringelse af status i de udpegede områder og til at iværksætte, hvad der er nødvendigt for at opnå de fastsatte mål.

- EF-fuglebeskyttelsesområderne er områder, der har til formål at beskytte og forbedre levevilkårene for de vilde fuglearter i EU.
- Ramsarområder er vådområder med rigt fugleliv og så mange vandfugle, at de har international betydning. Områderne er indeholdt i EF-fuglebeskyttelsesområderne.
- EF-habitatområder er områder, der er udpeget på baggrund af naturtyper og arter, som er af betydning for EU.

Tilladelser til aktiviteter i eller udenfor internationale naturbeskyttelsesområder må ikke kunne forringe områdets naturtyper og levestederne for arterne eller medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter, området er udpeget for. I Ramsarområder skal beskyttelsen af områderne tillige fremmes

På den baggrund er Haderslev Kommune internationalt forpligtet til at beskytte og bevare plante- og dyrearter, levesteder for plante- og dyrearter, samt naturtyper af international værdi. Udpegningsgrundlag opdateres som udgangspunkt hvert 6. år og kan ses på www.blst.dk.

På baggrund af DMU's analyse har Miljøstyrelsen opstillet følgende afskæringskriterier for, hvornår et projekt ikke kan medføre en skadevirkning på overfladevande som følge af nitratudvaskningen, herunder Natura 2000-områder og på levesteder og yngle- og rasteplasser for beskyttede arter:

Pkt. 1A: Dyretrykket i det aktuelle opland, må ikke have været stigende siden 1. januar 2007,

Pkt. 1B: eventuelle andre kilder til nitratudvaskning end husdyrproduktionen, der har givet anledning til en øget nitratudvaskning fra det aktuelle opland siden 1. januar 2007 skal inddrages i vurderingen på en sådan måde, at en eventuel øget nitratudvaskning fra andre kilder end husdyrproduktionen skal medføre et krav om reduktion af det samlede dyretryk i det aktuelle opland med tilsvarende effekt på nitratudvaskningen,

Pkt. 1C: gennemførte initiativer, som reducerer nitratudvaskningen fra det aktuelle opland, må ikke anvendes til at tillade et øget dyretryk i det aktuelle opland, samt

Pkt. 2A: nitratudvaskningen fra det samlede husdyrbrug, der ansøges om, må ikke udgøre 5 pct. eller mere af den samlede nitratudvaskning til det aktuelle område, dog

Pkt. 2B: må nitratudvaskningen fra det samlede husdyrbrug, der ansøges om, ikke udgøre 1 pct. eller mere af den samlede nitratudvaskning, hvis udvaskningen sker til et vandområde, der er karakteriseret som et lukket bassin og/eller er meget lidt eutrofieret.

Med de ovennævnte afskæringskriterier vurderes efter **pkt. 1A - 1C:**

Om det ansøgte i kumulation med andre planer og projekter vil kunne have en skadevirkning. Er husdyrtrykket således konstant eller stigende i det aktuelle opland, og beregninger viser, at det ansøgte herefter vil øge kvælstofudvaskningen, uanset, at den enkelte ansøgning overholder det fastlagte beskyttelsesniveau for nitratudvaskningen til overfladevande, vil det ansøgte medføre en øget udvaskning. Det vil i givet fald betyde, at det ansøgte i kumulation med andre husdyrbrug vil have en skadevirkning.

Og er der andre kilder til nitratudvaskningen i det aktuelle opland end husdyrproduktionen, som har medført en øget nitratudvaskning vil det betyde, at det ansøgte i kumulation med andre kilder vil have en skadevirkning.

Endelig indgår i vurderingen, at gennemførte initiativer, fx etablering af vådområder med henblik på at gennemføre vandplanlægningen efter miljømålsloven og opnå gunstig bevaringsstatus/god økologisk tilstand for det aktuelle vandområde, ikke må neutraliseres gennem tilladelser og godkendelser af husdyrbrug.

Og med de ovennævnte afskæringskriterier vurderes efter **pkt. 2A / pkt. 2B:**

Om det ansøgte i sig selv vil kunne have en skadevirkning. Er det således vurderet under pkt. 1, at den samlede nitratudvaskning til det aktuelle område har været stagnerende eller faldende siden 1. januar 2007 vurderes det, om det ansøgte i sig selv vil udgøre 5 pct. / 1 pct. eller mere af den samlede nitratudvaskning til det pågældende vandområde. Udgør det ansøgte 5 pct. / 1 pct. vil det ansøgte en skadevirkning.

Afskæringskriterierne udelukker ikke, at en ansøgning, der vil medføre at den pågældende husdyrproduktion får en øget andel af nitratudvaskningen af den samlede nitratudvaskning fra et opland, kan vurderes ikke at have en skadevirkning. Men afskæringskriterierne udelukker, at der godkendes husdyrproduktioner, der er hindrende for, at miljømålene kan opfyldes i overensstemmelse med direktivforpligtelserne.

En vigtig forudsætning for, at beskyttelsesniveauet er tilstrækkeligt, er, at den samlede husdyrproduktion i Danmark som nævnt ikke kan forventes at stige, men vil blive samlet på større, men færre husdyrbrug. Givet dette, vil der for hvert projekt, der realiseres, blive nedlagt en eller flere produktioner, svarende til projektets omfang. Med det foreliggende beskyttelsesniveau betyder det, at der samlet i

et område områder der afvander til nitratfølsomme vandområder sker en nedbringelse af nitratudvaskning set over tid i takt med at husdyrbrug godkendes.

Beskyttelsesniveauet tager ikke højde for, at strukturudviklingen ikke nødvendigvis sker ensartet i hele landet. I nogle oplande kan der således godt foregå en udvikling, hvor der etableres og udvides husdyrbrug, der overstiger kapaciteten af de brug, der nedlægges, og som bevirker, at husdyrtrykket stiger i det aktuelle opland, mens der i andre oplande ikke realiseres projekter, der modsvares af brug, der nedlægges.

I forbindelse med den konkrete vurdering af ansøgninger efter husdyrgodkendelsesloven, er det derfor vigtigt, at vurdere, om den miljøforbedring, der er forudsat realiseret gennem godkendelser af husdyrbrug, finder sted, eller forsvinder som følge af en intensivning i husdyrproduktionen samlet set i det aktuelle opland. Og på den baggrund, afgøre om, det er nødvendigt at stille krav, der er mere skærpede end det fastlagte beskyttelsesniveau.

Haderslev Kommune har redegjort og vurderet på den kumulative effekt i oplandet til internationale naturbeskyttelsesområder (jf. pkt. 1A – 1C) og dette er behandlet i afsnittet "Kumulativ effekt".

Beskrivelse

Hverken ejendommen eller størstedelen af de ansøgte udbringningsarealer ligger indenfor områder, der er udpeget som internationale naturbeskyttelsesområder. Dog er areal 36-2 beliggende i habitatområde H81 og fuglebeskyttelsesområde F59. Dette er behandlet i afsnit vandløb og søer.

Det ansøgte projekts udbringningsareal er beliggende i oplandet til henholdsvis Vadehavet (Knude Dyb) og Lillebælt (Haderslev Fjord og Sydlige Lillebælt n f. Als), som henholdsvis er udpeget til internationalt naturbeskyttelsesområde N89 og N112. Jf. bilag 13 for beskrivelse af Vadehavet og Lillebælt samt redegørelse for udpegningsgrundlag.

Udvaskning af næringsstoffer vil primært påvirke de arter og naturtyper, hvis bevaringsstatus er afhængig af det marine miljø.

Ifølge basisanalysen (Vanddistrikt 55) for Natura 2000 området "Vadehavet" er de væsentligste aktuelle trusler mod naturtyperne og arterne i området bl.a. næringsstofbelastning (både af havmiljøet og på land). I basisanalysen vurderes det, at målsætningen om, at Vadehavet skal være et "ikke næringsstofbelastet område" ikke vil være opfyldt for hverken de hollandske, de tyske eller de danske delområder af Vadehavet på grund af de høje kvælstofkoncentrationer. Tilførslen af kvælstof fra det danske opland er domineret af udvaskning fra landbrugsarealer.

Det aktuelle delopland i Vadehavet - Knude Dyb - er på 145.300 ha (Udkast Vandplan 1.10 tabel 2.1.4) og der er en opgjort tilførsel af kvælstof på 3.018 ton N/år (landbrug + baggrundsbidrag) jf. oplysninger fra Miljøcenter Ribe til Miljøklagenævnet i afgørelse 130-00166 side 9.

Ifølge basisanalysen for Natura 2000 området "Lillebælt" er flere af naturtyperne på udpegningsgrundlaget truet af næringsstofbelastning. Herunder vurderes kystlagunerne som værende truet af næringsstoffer og er udpeget som fosforbelastede. Kystlagunerne er karakteriseret ved at have et begrænset vandskifte, og tilstanden heri vil i særlig grad påvirkes af de direkte udledninger. I basisanalysen for Vanddistrikt 50 som Lillebælt tilhører, angives at miljøkvalitetsmålsætningen om et upåvirket eller kun svagt påvirket plante- og dyreliv ikke er opfyldt. Målsætningen vurderes heller ikke at kunne opfyldes i 2015, og målet om en god tilstand senest i 2015 jf. Vandrammedirektivet, vil således ikke kunne nås. Årsagen hertil er først og fremmest næringsstofftilførslen fra land samt tilførsel af kvælstof fra atmosfæren. Landbruget udpeges som den største kilde til kvælstoftilførsel, mens fosfortilførslen er mere lige fordelt mellem landbruget og punktkilder.

Det ene aktuelle delopland i Lillebælt – delopland Haderslev Fjord - er på 18.500 ha (Udkast Vandplan 1.11 tabel 2.1.4) og der er en opgjort tilførsel af kvælstof på 381 ton N/år for årene 2001-2005 (Udkast Vandplan 1.11 tabel 2.4.8).

Det andet aktuelle delopland i Lillebælt - delopland Sydlige Lillebælt n f. Als - er på 15.400 ha (Udkast Vandplan 1.11 tabel 2.1.4) og der er en opgjort tilførsel af kvælstof på 354,2 ton N/år for årene 2001-2005 (Udkast Vandplan 1.11 tabel 2.4.8 – ud fra 23 kg N/ha/år i restoplandet).

Udvaskningsberegninger lavet med baggrund i tal fra ansøgningssystemet, med 1,5 % ekstra efterafgrøder som virkemiddel. Tal i parentes er med 1 % reduktion i kvælstofnorm som virkemiddel.

	Nudrift	Ansøgt Vadehavet / Lillebælt	Forskel
udvaskning fra rodzonen kg N/ha	68,20	67,60 (68,00)	-0,50 (-0,20)
Udvaskning fra rodzonen kg N/år (402,97 ha – 102,48 ha i oplandet til Vadehavet og 300,49 ha i oplandet til Lillebælt)	6.989,14 / 20.493,42	6.927,65 / 20.313,12 (6.968,64 / 20.433,32)	-51,24 / -150,25 (-20,50 / -60,01)
Udvaskning til vandområde Vadehavet og Lillebælt kg N/år (ud fra red. potentiale 51-75 % - middel 63 %)	2.585,98 / 7.582,57	2.563,23 / 7.515,86 (2.578,40 / 7.560,33)	-18,96 / -55,59 (-7,58 / -22,24)

Det fremgår at udvaskningen mindskes i forhold til nudrift situationen. En del af det udvaskede kvælstof vil blive omsat på vejen mod vandområdet. Størrelsen af omsætningen afhænger af jordens reduktionspotentiale.

I henhold til de to scenarier (ansøgt projekt og alternativt projekt) der er beregnet på i ovenstående tabel, er det for de videre beregninger i forhold til udvaskning af kvælstof til Natura 2000 områderne taget udgangspunkt i det projekt der giver den største udvaskning, hvorved der er beregnet en worst case situation ud fra projektet med 1 % reduktion i kvælstofnorm som virkemiddel.

Ifølge reduktionspotentiale kort fra Danmarks Miljøundersøgelser vil mellem 51 % og 75 % af kvælstoffet der udvaskes fra rodzonen være omsat til frit kvælstof, inden det når fra udbringningsarealet til den marine recipient. Der er derfor regnet med et gennemsnitligt reduktionspotentiale på 63 %. Ved anvendelse af de centrale retningslinjer fra Miljøstyrelsen, er gennemsnitsudvaskningen beregnet til 37 % af den samlede udvaskede kvælstof.

Udspretningsarealerne (102,48 ha) i Vadehavets delopland Knude Dyb udgør 0,07 procent af det totale delopland til Knude Dyb i Vadehavet og ansøgers gennemsnitlige udledning af kvælstof (2578 kg N pr. år) udgør 0,09 procent af den samlede udledning på 3.018 tons N pr. år fra oplandet til Knude Dyb i Vadehavet.

Udspretningsarealerne (21,36 ha) udgør 0,1 procent af det totale opland til i oplandet til Sydlige Lillebælt n. f. Als og ansøgers gennemsnitlige udvaskning af kvælstof (537 kg N pr. år) udgør 0,2 procent af den samlede udledning på 354,2 tons N pr. år af kvælstof til oplandet til Sydlige Lillebælt n. f. Als.

Udspretningsarealerne (279,13 ha) udgør 1,5 procent af det totale opland til i oplandet til Haderslev Fjord og ansøgers gennemsnitlige udvaskning af kvælstof (7023 kg N pr. år) udgør 1,8 procent af den samlede udledning på 381 tons N pr. år af kvælstof til oplandet til Haderslev Fjord.

Den gennemsnitlige kvælstofudvaskning fra arealer i Danmark er af Miljøministeriet estimeret til 60 kg N pr. ha pr. år, hvoraf en eventuel anvendelse af husdyrgødning normalt kan påvirke udvaskningen med maks. 10 kg N pr. ha pr. år. Der sker herudover en tilførsel af kvælstof fra andre kilder i oplandet end landbrugsdrift.

Hvis man opgør udledningen stammende fra husdyrgødningsbidraget på denne ejendom, dvs. det øgede bidrag fra husdyrgødningen ift. gødningsniveau til en optimal planteproduktion på ejendommens arealer, kan den husdyrgødningsbetingede merudvaskning af nitrat vurderes ift. den samlede udledning fra de aktuelle deloplande til de Internationale naturområder.

Natura 2000 område N89 Vadehavet – Knude Dyb	
Opland til Natura 2000 området, ha (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.10 Vadehavet – s. 11)	145.300
Bidrag fra landbrug delopland Knude Dyb, tons N (Oplysninger fra MKN afgørelse 130-00166 s. 9)	2.273
Naturligt baggrundsbidrag delopland Knude Dyb, tons N (oplysninger fra MKN afgørelse 130-00166 s. 9)	745
Udvaskning i alt fra delopland til Knude Dyb, åbent land, tons N/år	3.018
Reduktionspotentiale opland (jf. nitratklassekortlægningen), pct.	51 – 75 (middel: 63)
Ladegårdsvej 3A, 6500 Vojens – skemanummer 11458	
Reduktion (som ovenfor), pct.	63
Areal til udspredning i alt, ha	102,48
Udvaskning fra rodzonen, husdyrgødning, kg N/ha/år (68,00 kg N/ha – 61,00 kg N/ha) *	7,00
Samlede påvirkning til Natura 2000 området, kg N/år ((1-0,63) x 7,00 kg N/ha x 102,48 ha)	265,42
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Natura 2000 området, pct. ((265,42 kg N / 3.018.000 kg N) x 100)**	0,009

Ud fra vandplanen er det kun muligt at anvende belastningstal for deloplandet opgjort som samlet bidrag fra åbent land og punktkilder, hvoraf punktkilderne udgør ca. 10 % af udledningen

Natura 2000 område N112 Lillebælt – Sydlige Lillebælt n f. Als	
Delopland Sydlige Lillebælt n. f. Als til Natura 2000 området, ha (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.11 Lillebælt – tabel 2.1.4)	15.400
Bidrag fra land (delopland Sydlige Lillebælt n f. Als), tons N (åbent land samt punktkilder)	354.2***
Ladegårdsvej 3A, 6500 Vojens – skemanummer 11458	
Reduktionspotentiale arealer(jf. nitratklassekortlægningen), pct	63
Areal til udspredning i alt, ha	21,36
Udvaskning fra rodzonen, husdyrgødning, kg N/ha/år (68,00 kg N/ha – 61,00 kg N/ha) *	7
Samlede påvirkning til Natura 2000 området, kg N/år ((1-0,63) x 7,00 kg N/ha x 21,36 ha)	55
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Natura 2000 området, pct. ((55 /354.200) x 100)**	0,016

Natura 2000 område N112 Lillebælt – Haderslev Fjord delopland	
Delopland Haderslev Fjord til Natura 2000 området, ha (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.11 Lillebælt – tabel 2.1.4)	18.500
Bidrag fra land (delopland Haderslev Fjord), tons N (åbent land samt punktkilder)	381

Ladegårdsvej 3A, 6500 Vojens – skemanummer 11458	
Reduktionspotentiale arealer(jf. nitratklassekortlægningen), pct	63
Areal til udspredning i alt, ha	279,13
Udvaskning fra rodzonen, husdyrgødning, kg N/ha/år (68,00 kg N/ha – 61,00 kg N/ha) *	7
Samlede påvirkning til Natura 2000 området, kg N/år ((1-0,63) x 7,00 kg N/ha x 279,13 ha)	723
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Natura 2000 området, pct. ((723 /381.000) x 100)**	0,19

*Denne udregning er foretaget i Farm N, her udregnes forskellen i nitratudvaskningen fra henholdsvis brugen af husdyrgødning og udelukkende anvendelse af kunstgødning på husdyrbrugets udsprængningsarealer.

**Udsprængningsarealernes ”merudvaskning” af nitrat sættes i forhold til hele oplandet til vandområdet. Derved fremkommer udbringningsarealernes andel af det samlede nitratudvaskning fra samtlige landbrugsarealer i oplandet.

*** Bidraget er arealmæssigt proportionelt udregnet ift. rest oplandet til Lillebælt ud fra 23 kg N/ha

Vurdering af om det ansøgte projekt i sig selv vil kunne have en skadevirkning (2A og 2B)

Trusselvurdering for naturtyper og arter på udpegningsgrundlagene i de internationale naturbeskyttelsesområde Vadehavet (N89) og Lillebælt (N112) er i basisanalysen bl.a. anført til udledning af næringsstoffer og øget eutrofiering. Den husdyrgødningsbetingede udvaskning udgør 0,009 % af den samlede nitratudvaskning til Knude Dybet (Vadehavet) og henholdsvis 0,016 % til Sydlige Lillebælt n. f. Als og 0,19 % til Haderslev Fjord (Lillebælt).

Det fremgår af afskæringskriterierne 2A, at et husdyrbrug der maksimalt udgør 5 procent (2B - 1 % hvis lukket bassin og/eller meget lidt eutrofieret hvilket ikke er tilfældet i dette opland) af den samlede udvaskning fra samtlige arealer i oplandet, ikke alene på den baggrund, kan siges, i sig selv kan påvirke Natura 2000-området væsentligt. Da dette ikke vil give en påviselig ændring af sigtedybden eller effekt af nitratkoncentrationen.

Nitratudvaskningen fra husdyrbrugets udbringningsarealer vurderes på den baggrund ikke at kunne påvirke Natura 2000 vandområdet N89 – Vadehavet og N112 – Lillebælt væsentligt samt habitatområde H81 og fuglebeskyttelsesområde R59. Derudover er udbringningsarealernes størrelse, i forhold til det samlede opland til henholdsvis Vadehavet og Lillebælt, meget lille og det vurderes, at nitratudvaskning fra det ansøgte projekt (både ansøgt og alternativet) i sig selv ikke kan påvirke arter og naturtyper på udpegningsgrundlagene i de berørte internationale naturbeskyttelsesområder væsentligt.

Afskæringskriteriet for udvaskning af nitrat til overfladevand på 5 % af den samlede nitratudvaskning fra deloplandene Knude Dyb, Sydlige Lillebælt n f Als og Haderslev Fjord er overholdt for det ansøgte projekt, da det ansøgte projekts samlede husdyrgødningsbetingede kvælstofbidrag til Sydlige Lillebælt n f Als udgør 0,016 procent af den samlede udledning på 354,2 tons N pr. år fra det samlede dyrkede areal og det naturlige baggrundsbidrag i deloplandet Sydlige Lillebælt n f Als og til Haderslev Fjord udgør 0,19 procent af den samlede udledning på 381tons N pr. år fra det samlede dyrkede areal og det naturlige baggrundsbidrag i deloplandet Haderslev Fjord. Endelig udgør det ansøgte projekts samlede husdyrgødningsbetingede kvælstofbidrag til Knude Dyb 0,009 procent af den samlede udledning på 3.018 tons N pr. år fra det samlede dyrkede areal og det naturlige baggrundsbidrag i deloplandet Knude Dyb.

På baggrund af at punktkilderbidraget udgør ca. 10 % af den samlede opgjorte udledning til Lillebælt (herunder Sydlige Lillebælt n. f. Als og Haderslev Fjord) kan man skønne projektets husdyrgødningsbetingede udvaskning til at udgøre henholdsvis 0,017 % og 0,21 % ift. bidraget fra ”kun” åbent land bidraget. Herved er nitratkoncentrationen for det ansøgte projekt beregnet til at udgøre mindre end 5 procent af den samlede nitratudvaskning til henholdsvis Knude Dyb, Sydlige Lillebælt n. f. Als og Haderslev Fjord i Lillebælt., hvorved det vurderes, at udvaskningen af kvælstof fra det ansøgte projekt ikke vil give en påviselig ændring af sigtedybden eller effekt af nitratkoncentrationen i vandområdet N112 - Lillebælt.

Endvidere vurderer Haderslev Kommune, at arealerne er beliggende i et ”robust” område, der har et delvis stort reduktionspotentiale for kvælstof samt at udbringningsarealet er beliggende i nitratklasse 0.

Haderslev Kommune finder ikke, at der ikke i den konkrete sag er særlige forhold, der kan begrunde en fravigelse af det generelle beskyttelsesniveau i forhold til udledningen af kvælstof til Vadehavet og Lillebælt, da afskæringskriteriet for udvaskning af nitrat til overfladevand er overholdt.

"Lillebælt" er udpeget som værende fosforfølsomt. Der er som følge heraf krav til fosforoverskud udover harmonikravet. Der ligger ingen arealer der er stærkt skrånende (>6 grader) op til vandløb. Selvom en del af arealerne ligger indenfor fosforklasse (risikoarealer) er kravet til fosforoverskud overholdt og risikoen for overfladetab af fosfor er ringe. Derfor vurderer Haderslev Kommune, at fosforudvaskningen fra ansøgte projekt ikke vil påvirke Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag væsentligt.

"Vadehavet" er ikke udpeget som værende overbelastet med fosfor og udbringningsarealerne ligger derfor uden for fosforklasse. Der er som følge heraf ikke krav til fosforoverskud udover harmonikravet. Der ligger ikke stærkt skrånende (>6 grader) udbringningsarealer op til vandløb og risikoen for overfladetab af fosfor fra udbringningsarealerne vurderes som værende ringe. Da arealerne ligger udenfor fosforklasse (ingen risikoarealer), kravet til fosforoverskud er overholdt og risikoen for overfladetab af fosfor er ringe, vurderer Haderslev Kommune at fosforudvaskningen fra ansøgte projekt ikke vil påvirke Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag væsentligt.

Haderslev Kommune vurderer at projektet ikke har væsentlig betydning for vandområdernes målsætning og integritet. Der er ingen stigning i udvaskningen, og samtidig kan der ikke påvises en signifikant ændring i dyretrykket i oplandet til vandområdet i Haderslev Kommune, finder kommunen, at det ikke vil være aktuelt med yderligere kvælstof-beregninger, og at projektet ikke vil have negativ effekt på de arter og naturtyper, som indgår i udpegningsgrundlaget for de internationale naturbeskyttelsesområder, som Vadehavet og Lillebælt omfatter.

Vurdering af kumulativ effekt (pkt. 1 A – 1C)

I forhold til den kumulative effekt vurderes det, at bedriften ikke i sig selv kan påvirke fjordområderne, men i kumulation med de øvrige landbrug i oplandet kan der være en påvirkning.

Ud fra Haderslev Kommunes tilgængelige viden om dyretrykket samt andre kilder til nitratudvaskning i oplandet til internationale naturbeskyttelsesområder er det på nuværende tidspunkt ikke muligt for kommunen, at vurdere den kumulative effekt i et givent opland i henhold til retningslinjerne i vejledende notat om afskæringskriterier for udvaskning af nitrat til overfladevand ved vurdering af ansøgninger efter husdyrgodkendelsesloven – punkt 1A til 1C.

Husdyrbestanden og dyretrykket i oplandet til Vadehavet og Lillebælt forventes, på grund af reglerne om at der skal anvendes et givet udbringningsareal til en given husdyrproduktion, ikke at stige i takt med at der gives tilladelser og godkendelser.

På den baggrund og ud fra kommunens nuværende tilgængelige viden i oplandet til internationale naturbeskyttelsesområder har Haderslev Kommune vurderet den kumulative effekt i oplandet til Vadehavet og Lillebælt.

Lillebælt

Med hensyn til den kumulative effekt vurderer Haderslev Kommune, at husdyrlovens beskyttelsesniveau er tilstrækkeligt til at sikre overfladevand i Natura 2000 område N89 – Vadehavet og N112 - Lillebælt imod en væsentlig påvirkning fra det samlede opland. Husdyrlovens beskyttelsesniveau er baseret på den forudsætning, at det samlede husdyrtryk i oplandene ikke forøges væsentligt.

Ifølge den seneste opgørelse fra Conterra er husdyrtrykket i oplandet til Vadehavet status quo. Haderslev Kommune har ikke yderligere viden der kan ligges til grund for at stille vilkår, der rækker ud over husdyrlovens beskyttelsesniveau. Oplandet til Lillebælt er opdelt i nitratklasser, hvor der i henhold til husdyrgodkendelsesloven er krav om skærpelse af de generelle harmoniregler i nitratklasse 1, 2 og 3. Det må forventes, at der samlet set sker en reduktion af nitratudvaskningen i takt med at landbrugsbedrifterne får miljøgodkendelse eller -tilladelse. Haderslev Kommune vurderer derfor, at projektet heller ikke i sammenhæng med andre projekter og husdyrbrug vil påvirke det enkelte Natura 2000-område væsentligt pga. nitratudvaskning.

I øvrigt afventer kommunen vand- og naturplanerne, som skal sikre, at overfladevand opnår en god tilstand, og at de truede naturtyper og arter opnår en gunstig bevaringsstatus.

Vadehavet

Med hensyn til den kumulative effekt vurderer Haderslev Kommune, at husdyrlovens beskyttelsesniveau er tilstrækkeligt til at sikre overfladevand i Natura 2000-områder imod en væsentlig påvirkning fra det samlede opland. Husdyrlovens beskyttelsesniveau er baseret på den forudsætning, at det samlede husdyrtryk i oplandene ikke forøges væsentligt. Ifølge den seneste opgørelse fra Conterra er

husdyrtrykket i oplandet til Vadehavet status quo. Haderslev Kommune har ikke yderligere viden der kan ligges til grund for at stille vilkår, der rækker ud over husdyrlovens beskyttelsesniveau. I øvrigt afventer kommunen vand- og naturplanerne, som skal sikre, at overfladevand opnår en god tilstand, og at de truede naturtyper og arter opnår en gunstig bevaringsstatus.

Når den endelige handleplan til Vand- og Natura 2000 planerne foreligger, og de ekstra nødvendige undersøgelser er gennemført, kan Herning Kommune foretage en vurdering af, om det er nødvendigt at reducere markoverskuddet yderligere for at undgå at projektet er til skade for habitatområdet. Dette kan gøres ved, at kommunen tager projektet op til revurdering efter husdyrgodkendelseslovens § 40, og meddeler de nødvendige påbud om reduktion af næringsstofudledningen.

Jf. habitatbekendtgørelsen⁸ er det med baggrund i ovenstående vurderet, at udvidelsen ikke vil forringe området naturtyper og levestederne for arterne eller medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter som de internationale naturbeskyttelsesområder er udpeget på baggrund af. Kommunen har dermed vurderet, at projektet ikke vil påvirke Natura 2000-områderne væsentligt, og der er derfor ikke foretaget en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger på Natura 2000-området under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Vurderingen er lavet på baggrund af den viden og de beregningsmetoder kommunen har på området.

Natur

- Areal status

Bedriften er beliggende i landzone og dele af udbringningsarealet er beliggende i områder som er udpeget i henhold til Region/kommuneplanen. Områderne er udpeget til henholdsvis særlige værdifulde landbrugsområder, værdifulde kulturmiljøer og værdifulde landskaber.

Bedriften er beliggende i et område bestående af landbrugsarealer, beboelse og naturområder. Terrænet er kuperet. Ejendommen er beliggende ca. 2 km sydøst for Vojens, som i henhold til Kommuneplanen er udlagt til byzone. Areal EL1-0 og EL2-0 er beliggende indenfor 200 meter til byzone (Vojens), hvorved der ikke må udbringes husdyrgødning på lørdage samt søn- og helligdage.

- Biologiske spredningskorridorer

Spredningskorridorer er udpeget for at modvirke fragmenteringen af naturområder og forbedre spredningsmulighederne for den vilde flora og fauna. Afhængigt af særlige arters spredningsbehov kan læhegn med 'fodpose', ekstensivt drevne landbrugsarealer samt etablering af vandhuller og dyrkningsfrie bræmmer langs vandløb medvirke til forbedring af særlige arters spredningsmuligheder i landskabet.

Der er iht. Regionplan 2005 udpeget biologiske korridorer i området ved ejendommen og arealerne. Ingen af de udpegede korridorer krydser eller ligger i direkte tilknytning til driftsanlæg eller udbringningsarealer tilhørende Krogager 1.

- Beskyttede sten- og jorddiger

Ved sten- og jorddiger o.l. forstås menneskeskabte, linjeformede forhøjninger af sten, jord, græstørv, tang eller lignende materialer, som fungerer eller har fungeret som hegn og har eller har haft til formål at markere administrative, ejendoms- eller anvendelsesmæssige skel i landskabet. Digerne er vigtige elementer i kulturlandskabet, som både viser tidligere tiders arealudnyttelse, ejendoms- og administrationsforhold, fungerer som levesteder og spredningskorridorer for dyr og planter og bidrager til et afvekslende landskab, ofte med egnstypiske digestrukturer.

Der er beskyttede diger efter Museumslovens § 29a i tilknytning til udbringningsarealerne EL 2-0, 36-2, 11-0, 11-5, 2-0, 14-0, 7-2, 37-0, VS40-1, VS40-2, 28-0, 26-0, 42-0, 27-0, 40-0, 18-0, 22-0, 22-2, 17-1, 17-2, 5-0, 15-0, 3-0 og 1-0, jf. bilag 9. Digerne må ikke ændres eller fjernes uden kommunens tilladelse.

- Fredede fortidsminder

Idet der er et fredet fortidsminde ved udbringningsareal 17-2 gøres der opmærksom på, at der i henhold til § 29f i Museumsloven ikke må foretages jordbehandling, gødes eller plantes (herunder også juletræer og lignende) på gravhøje og inden for en afstand af 2 m fra

⁸ Bekendtgørelse nr. 408 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter af 1. maj 2007

dem. Jf. § 18 i Lov om naturbeskyttelse må der endvidere ikke etableres ny beplantning eller foretages lignende ændring i tilstanden af arealet inden for 100 meters afstand fra gravhøje, medmindre Kommunen meddeler dispensation hertil.

- Beskyttede naturtyper

På det vedlagte kort er angivet, hvilke naturtyper der ved ejendommen og ved ejendommens arealer er registreret efter § 3 i Lov om naturbeskyttelse, jf. bilag 8 og 9, og hvilke af disse der jf. Haderslev Kommune er udpeget efter § 7 i husdyrgodkendelsesloven, jf. bilag 5.

Nærmeste § 3 naturområde, der er udpeget jf. § 7 i husdyrgodkendelsesloven:

- Ca. 1.050 m nord for staldanlægget ligger et overdrev

De nærmeste § 3 naturområder inden for 1.000 m i forhold til driftsbygningerne er:

- Et overdrev ca. 630 m nord for anlægget
- En mose ca. 650 m nord for anlægget
- En eng ca. 840 m nordøst for anlægget
- En mose ca. 550 m øst for anlægget
- En eng ca. 640 m sydøst for anlægget
- En mose ca. 1.000 m sydvest for anlægget
- En eng ca. 850 m nordvest for anlægget
- Et overdrev ca. 890 m nordvest for anlægget
- Ca. 20 mindre vandhuller/søer (ikke-målsatte), heraf nogle med registrering af løvfrø

Naturområder (søer, vandløb, heder, moser og lignende, strandenge og strandsumpe, ferske enge og overdrev), der er beskyttede i henhold til § 3 i Lov om naturbeskyttelse må generelt ikke tilføres gødningsstoffer.

Ferske enge og overdrev må dog anvendes som før lovens ikrafttræden i 1992. Det vil sige, at driften af arealerne ikke må intensivere sig i forhold til årene før 1992. Dette indebærer bl.a. at de 2 naturtyper højst må tilføres samme mængde gødning som i perioden op til 1992. Naturenge og overdrev vil normalt slet ikke eller kun i beskedent omfang blive tilført gødningsstoffer. Kontakt evt. kommunen for uddybende information vedr. drift af beskyttede naturområder.

Der er ikke registreret § 3 naturtyper indenfor udbringningsarealet.

På baggrund af ansøgningen vurderes udvidelsen ikke at indebære væsentlige ændringer i markdriften. Markdrift i form af omlægning, gødsning, behandling med plantebeskyttelsesmidler og andre jordbrugsaktiviteter antages derfor ikke at give anledning til øget påvirkning af områdets beskyttede naturtyper.

- Beskyttede naturtyper og ammoniakvilkår

Hovedreglen med den nye miljøgodkendelsesordning er, at der i kraft af den generelle reduktion af ammoniaktabet og etablering af bufferzoner omkring udpegede naturområder (§ 7 områder), er taget det nødvendige hensyn til større sammenhængende, næringsfattige naturområder. På det vedlagte kort, jf. bilag 5 er angivet, hvilke naturtyper der nær ejendommen og udbringningsarealerne er registreret efter § 7.

Anlæg:

Den ansøgte udvidelse af dyreholdet medfører en meremission af ammoniak fra anlægget på ca. 507 kg N/år. Den samlede emission udgør i alt ca. 4.318 kg N/år. Ejendommen ligger udenfor bufferzone I og II i forhold til § 7 arealer, hvorfor der ikke i forhold til det individuelle ammoniakkrav stilles yderligere reduktionskrav. Da der er tale om en ændring af et husdyrbrug over 75 DE stilles der et generelt krav om 25 % reduktion (2009) af ammoniakemissionen i forhold til det tidssvarende staldsystem. Med den valgte løsning overholdes kravet om 25 % reduktion af ammoniaktab fra stald og lager. Der reduceres med 804 kg N/år udover det, der er nødvendigt for at opfylde det generelle ammoniakkrav svarende til en reduktion på 36,77 %.

Kravet om 25 % reduktion af NH₃ tab fra stald og lager er opfyldes ved at foretage korrektion af kvælstof-indhold i husdyrgødning ud fra type 2 korrektioner.

Kvælstofindholdet beregnes normalt efter normtal, beregningen kan imidlertid beregnes ud fra de faktiske produktionsforhold. Ved en såkaldt type 2 korrektion beregnes kvælstofindholdet ud fra de faktiske produktionsforhold på bedriften i forhold til foderforbrug og fodersammensætning samt ind- og afgangsvægt/alder eller ydelse. Ved anvendelse af type 2 korrektion dokumenteres der en mindre udskillelse af kvælstof i husdyrgødningen, hvilket igen medfører en mindre ammoniakemission. Korrektionsmetoden er beskrevet i Plantedirektoratets vejledning om gødsknings- og harmoniregler.

Der er derfor sat vilkår til korrektionsfaktoren (type 2-korrektion) for samtlige husdyr i den pågældende dyregruppe på hele bedriften, samt indhold af råprotein i foderet, indgangsvægt/afgangsvægt samt at korrektion af kvælstofindhold i husdyrgødning beregnes ud fra standardforudsætninger for husdyr-gødningsproduktion med udgangspunkt i 2005/2006.

Type 2 korrektionen for det ansøgte indhold giver 0,90, dvs. korrektionen giver en ammoniakreduktion på 15 % af ammoniakemissionen fra alle årssøer. ($1 - 0,90$) $\cdot 1,5 \cdot 100$ %)

Disse ændringer er en forudsætning for opfyldelse af kravene til reduktion af ammoniakemissionen og der er derfor også sat krav til disse forhold (type 2 korrektioner) og til dokumentation af dette.

- Kumulativ effekt

Når hele eller dele af et stald- eller opbevaringsanlæg på det ansøgte husdyrbrug ligger indenfor bufferzone II, må merbelastningen af naturområdet beskyttet efter § 7 ikke overskride fastlagte beskyttelsesniveauer. Beskyttelsesniveauerne er lavet ud fra, hvor mange andre husdyrbrug større end 75 DE, der er i området. Det vil sige hvis disse øvrige anlæg er placeret i samme bufferzone (både bufferzone I og II) og samtidigt er placeret nærmere end 1.000 meter fra dele af staldanlæggene på det husdyrbrug, der søges om miljøgodkendelse på. Den maksimale merbelastning er på 0,3 kg N/ha hvis der er 2 eller flere andre ejendomme, på 0,5 kg N/ha hvis der er én anden ejendom og på 0,7 kg N/ha hvis der ikke er andre ejendomme.

Da ejendommen ligger mere end 1.000 meter væk fra nærmeste § 7 område, er der ikke undersøgt for andre ejendomme med mere end 75 DE.

- Vurderinger på natur iht. tålegrænser

Ammoniaktab fra stalde og lagre samt i forbindelse med udbringning af husdyrgødning er en af de væsentligste trusler mod næringsfattige naturtyper. Derfor vurderes der på disse næringsfattige naturområders tålegrænse i forhold til tilført kg kvælstof pr. år. Vurderingen sker næsten udelukkende på naturområder som skov, overdrev, hede, eng og mose. Begrundelsen herfor skal findes i, at danske søer generelt ikke er følsomme for deposition af kvælstof fra luftbåren kvælstof. Der findes dog et begrænset antal meget følsomme søer, Lobeliesøer, der hører til den mest følsomme danske naturtype.

Tålegrænsen for næringsfattige naturområder afhænger af typen. I det følgende gennemgås naturområderne med henblik på at sammenholde tålegrænserne med baggrundsbelastningen i kommunen samt merdepositionen som følge af det ansøgte projekt. Baggrundsbelastningen for projektområdet er vurderet til ca. 16 kg N/ha⁹.

- § 7 områder

Ammoniaktabet fra stalde og opbevaringsanlæg bidrager til luftbåren N-belastning af områdets natur. Beskyttelsesniveauet jf. Husdyrgodkendelsesloven er overholdt, da det nærmeste § 7 område ligger mere end 1.000 m fra anlægget. Der er tale om et overdrev beliggende ca. 1.050 m nord for ejendommen. Jf. teknisk notat fra DMU (2005) vurderes merbelastninger mindre end 0,1 kg N/ha/år at være uden væsentlig indvirkning på naturtilstanden i et givent område uanset naturtypens følsomhed. I dette konkrete tilfælde, vil der være tale om en ikke-signifikant stigning i ammoniakdeposition sammenlignet med før-situationen, hvorfor det ansøgte projekt vurderes ikke at påvirke det pågældende § 7 område og dets plantesamfund væsentligt.

Det pågældende § 7 område er et surt overdrev, og naturtilstanden er ved besigtigelse i 2008 vurderet som moderat (III). Der er konstateret forekomst af bl.a. vellugtende gulaks, blåhat, hare-star og sand-star (positivarter) samt bakke-nellike (positivart og indi-

⁹

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Miljoetilstand/3_Luft/4_spredningsmodeller/5_Depositionsberegninger/depositiontables.asp?period=2008&water=kommuner&Select=Vis+tabel

katorart), som er karakteristiske for naturtypen. Tålegrænsen vurderes på baggrund af tilstanden at ligge i middelområdet af intervallet 10-20 kg N/ha/år. Totaldepositionen er, jf. beregningerne i Husdyrgodkendelse.dk mindre end 0,18 kg N/ha/år, og merdepositionen i forhold til nudrift er mindre end 0,02 kg N/ha/år. Med en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år og en næppe målbar totaldeposition og merdeposition, er det vurderet, at den ansøgte drift ikke vil have en negativ effekt for § 7 naturområdet og dets plantesamfund.

- § 3 områder

(1) Overdrev ca. 630 m nord for anlægget:

Overdrevets naturtilstand er ved besigtigelse i 2008 vurderet som god (II). Der er konstateret forekomst af bl.a. vellugtende gulaks, håret høgeurt, almindelig kamgræs, knoldranunkel, kornet stenbræk (positivarter), der er karakteristiske for naturtypen. Tålegrænsen vurderes på baggrund af tilstanden at ligge i middelområdet af intervallet 10-25 kg N/ha/år. Merdepositionen af ammoniak som følge af udvidelsen er i husdyrgodkendelse.dk beregnet til 0,0466 kg N/ha/år, og totaldepositionen 0,3974 kg N/ha/år. Med en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år og en næppe målbar merdeposition, er det vurderet, at den ansøgte drift ikke vil påvirke § 3 overdrevet væsentligt.

(2) Mose ca. 650 m nord for anlægget:

Der er tale om mose og kær, og naturtilstanden er ved besigtigelse i 2008 vurderet som moderat (III). Der er konstateret forekomst af bl.a. krybende baldrian, engforglemmevej, vinget perikon, hare-star (positivarter) samt vellugtende gulaks og fløjlsgræs (indikatorarter), som er karakteristiske for naturtypen. Tålegrænsen vurderes på baggrund af naturtilstanden at ligge i middelområdet af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Merdepositionen af ammoniak som følge af udvidelsen er i husdyrgodkendelse.dk beregnet til 0,0449 kg N/ha/år, og totaldepositionen 0,3831 kg N/ha/år. Med en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år og en næppe målbar merdeposition, er det vurderet, at den ansøgte drift ikke vil påvirke § 3 mosen væsentligt, da de primære trusler mod naturtilstanden i det pågældende naturområde er ophør af græsning samt tilgroning.

(3) Eng ca. 840 m nordøst for anlægget:

Engen er fersk, og naturtilstanden er ved besigtigelse i 2008 vurderet som værende ringe (IV). Der er bl.a. fundet krybende baldrian, du-net dueurt, gul iris, glanskapslet siv, eng-forglemmevej og manna sødgræs (positivarter). Da naturtilstanden er ringe vurderes tålegrænsen at ligge i den høje ende af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Merdepositionen af ammoniak som følge af udvidelsen er i husdyrgodkendelse.dk beregnet til 0,0538 kg N/ha/år, og totaldepositionen 0,4588 kg N/ha/år. Med en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år og en minimal merdeposition, er det vurderet, at den ansøgte drift ikke vil påvirke § 3 engen væsentligt.

(4) Mose ca. 550 m øst for anlægget:

Mosens naturtilstand er ved besigtigelse i 2008 vurderet som værende god (II). Tålegrænsen vurderes på baggrund heraf at ligge i middelområdet af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Mosen er tilgroet med høje urter, hovedsageligt tagrør, kær-star og skov-kogleaks. Merdepositionen af ammoniak som følge af udvidelsen er i husdyrgodkendelse.dk beregnet til 0,1163 kg N/ha/år, og totaldepositionen 0,9918 kg N/ha/år. Med en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år og en lille merdeposition, er det vurderet, at den ansøgte drift ikke vil påvirke § 3 mosen væsentligt. Naturtilstanden i mosen kan forbedres ved ophør af dræning og ved afgræsning af området.

(5) Eng ca. 640 m sydøst for anlægget:

Engen er besigtiget i 2008. Det er en fersk eng og naturtilstanden er vurderet som værende ringe (IV). Tålegrænsen vurderes på baggrund heraf at ligge i den høje ende af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Der er fundet hare-star (positivart), men området er tilgroet primært med hindbær (invasivart). Derudover er der fundet en række andre problemarter, bl.a. butbladet skræppe, stor nælde, lav ranunkel og kruset skræppe. Merdepositionen af ammoniak som følge af udvidelsen er i husdyrgodkendelse.dk beregnet til 0,0922 kg N/ha/år, og totaldepositionen 0,7860 kg N/ha/år. Med en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år og en næppe målbar merdeposition, er det vurderet, at den ansøgte drift ikke vil påvirke § 3 engen væsentligt. Trusler mod engen er yderligere tilgroning samt opvækst af træer.

(6) Mose ca. 1.000 m sydvest for anlægget:

Naturområdet Fillingodde er registreret som mose og kær og er besigtiget i 2008. Der er tale om en pilebirkesump med periodisk udtørring og naturtilstanden er deraf vurderet som værende ringe (IV). Tålegrænsen vurderes på baggrund heraf at ligge i den høje ende af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Der er konstateret forekomst af blåtop og fløjlsgræs (indikatorarter), smalbladet mangeløv, kærnerre, kær-svovlrød og eng-viol (positivarter) samt grå-pil og stor nælde (invasive arter). Merdepositionen af ammoniak som følge af udvidelsen er i husdyrgodkendelse.dk beregnet til 0,0171 kg N/ha/år, og totaldepositionen 0,1454 kg N/ha/år. Med en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år og en næppe målbar merdeposition, er det vurderet, at den ansøgte drift ikke vil påvirke § 3 mosen væsentligt. Den væsentligste trussel mod naturtypen er udtørring, som følge af bl.a. dræning af omkringliggende jorder.

(7) Eng ca. 850 m nordvest for anlægget:

Den ferske eng er besigtiget i 2008 og naturtilstanden er vurderet som moderat (III). Der er fundet bl.a. krybende baldrian, eng-forglemmigøj, kær-padderok, kær-tidsel og top-star (positivarter). Der er desuden konstateret en stor andel problemarter, bl.a. vild kørvel, stor nælde, grå-pil, kruset skræppe og ager-tidsel. Grundet tilstanden vurderes tålegrænsen for naturtypen at ligge i middelområdet af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Merdepositionen af ammoniak som følge af udvidelsen er i husdyrgodkendelse.dk beregnet til 0,0171 kg N/ha/år, og totaldepositionen 0,1454 kg N/ha/år. Med en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år og en næppe målbar merdeposition, er det vurderet, at den ansøgte drift ikke vil påvirke § 3 engen væsentligt.

(8) Overdrev ca. 890 m nordvest for anlægget:

Der er tale om et surt overdrev. Ved besigtigelse i 2008 blev naturtilstanden vurderet til moderat (III). Der er fundet hedelyng, som er indikatorart for naturtypen. Af øvrige positivarter er der fundet vellugtende gulaks og blåhat. Der er desuden fundet draphavre, vild kørvel, ager-tidsel og stor nælde (invasivarter). På baggrund af overdrevets type samt tilstand vurderes tålegrænsen at ligge i middelområdet af intervallet 10-20 kg N/ha/år. Merdepositionen af ammoniak som følge af udvidelsen er i husdyrgodkendelse.dk beregnet til 0,0160 kg N/ha/år, og totaldepositionen 0,1366 kg N/ha/år. Med en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år og en næppe målbar merdeposition, er det vurderet, at den ansøgte drift ikke vil påvirke § 3 overdrevet væsentligt.

Søer og vandløb indenfor 1.000 m af anlægget:

Der er registreret en række beskyttede vandhuller indenfor 1.000 m af ejendommen. Vandhullerne grænser op til eller er omgivet af arealer i omdrift. På grund af denne beliggenhed er vandhullerne påvirket af eutrofiering stammende fra afdrift og udvaskning fra landbrugsarealerne. Der er på den baggrund ikke beregnet ammoniakdeposition på de forekommende § 3 søer/vandhuller, da det er vurderet at markbidraget ved almindelig udvaskning af kvælstof belaster søerne væsentligt mere end eutrofieringsbidraget fra ammoniakemission fra anlægget vil give anledning til.

Arealer:

Ammoniakpåvirkningen fra et udbringningsareal til et naturområde er i udpræget grad et lokalt fænomen. I normale tilfælde er der påvirkninger på over 1 kg N/ha i op til ca. 20-30 meters afstand fra markkanten. Afstanden fra udbringningsarealet til naturområdet vil normalt betyde, at hvis der er over 100 meter, vil der ikke kunne konstateres en påvirkning på over 1 kg N/ha. Kun i de tilfælde, hvor udbringningsarealet er ca. 100 ha og derover, og naturarealet ligger øst for udbringningsarealet, vil der kunne konstateres værdier på omkring 1 kg N/ha.

Udbringning af flydende husdyrgødning på marker beliggende i en afstand på under 1.000 meter fra et § 7 areal er omfattet af krav om nedfældning efter husdyrgødningsbekendtgørelsens¹⁰ §§ 24 og 38. På det vedlagte kort (bilag 5) er angivet, hvilke naturtyper der nær udbringningsarealerne er registreret efter § 7, samt hvilke udbringningsarealer der evt. ligger indenfor bufferzonen og derfor omfattes af krav om nedfældning. Fra 1. januar 2011 gælder kravet om nedfældning på sort jord og i græs for alle arealer og ikke kun arealer beliggende indenfor bufferzonen.

- § 7 områder:

Enkelte af ejendommens arealer ligger i bufferzone til et § 7 areal og er på den baggrund pt. omfattet af nedfældning på sort jord og i græs. Der stilles ikke yderligere krav i forhold udbringning og § 7 naturområder, idet der ikke foretages ændringer i markdriften som følge af den ansøgte udvidelse på ejendommen.

- § 3 områder:

Enkelte udbringningsarealer grænser op til § 3 områder, jf. kortbilag 9. Grundet de generelle regler for nedfældning i sort jord og på græs på alle marker pr. 1. januar 2011, stilles der ikke yderligere krav hvad angår udbringning. Driften på de ansøgte udbringningsarealer er uændret i ansøgt drift og intensiveres ikke sammenlignet med før-situationen. Det vurderes derfor, at fortsat drift ikke vil påvirke naturområderne væsentligt. Der kan være påvirkning af områderne på mere end 1 kg N/ha ved afstande under 30 meter. Grundet artssammensætningen i naturområderne i de landbrugsnære arealer, vurderes de pågældende § 3 områder ikke at være særligt sårbare overfor ammoniakfordampning i forbindelse med udbringning af husdyrgødning eller tilledning af næringsstoffer, og der stilles

¹⁰ Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12/2006.

derfor ikke yderligere krav, hvad angår udbringning. Der er ingen vandløb i direkte tilknytning mellem udbringingsarealerne og § 3 områderne, som der kan ske afstrømning via.

- Internationale naturbeskyttelsesområder – terrestrisk natur

Ejendommens driftsbygninger ligger ca. 650 m fra nærmeste Natura 2000 område "Pamhule Skov og Stevning Dam" omfattende EF-habitatområde nr. 81 samt EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 59. Udpegningsgrundlaget fremgår af bilag 13. Området omfatter primært skov (bl.a. bøg, eg, elle- og askeskove) med forekomst af vandflader, enge, overdrev samt dyrkede arealer. Den sydvestlige del af Natura 2000 området beliggende nærmest driftsbygningerne på Krogager 1 består iht. basisanalysen¹¹ for området af hhv. rigkær (7230), kilder og væld med kalkholdigt vand (7220) samt artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund (6230). Den korteste afstand fra driftsbygningerne til de kortlagte Natura 2000 naturtyper er ca. 700-800 m. Tilstanden i de pågældende områder er vurderet som værende lav/moderat. Det nærmeste område, hvor naturtilstanden er vurderet som værende høj er hhv. en tidvis våd eng (6410) beliggende ca. 950 m nord for driftsbygningerne samt et rigkær (7230) beliggende ca. 965 m nordøst for driftsbygningerne.

Der er foretaget depositionsregninger på de kortlagte naturtyper i Natura 2000 området beliggende indenfor en afstand af 1.000 m fra driftsbygningerne med henblik på at vurdere påvirkningen med ammoniak som følge af udvidelsen af husdyrholdet på Krogager 1, jf. skemaet herunder:

Område nr.	Beskrivelse	Tilstand	Tålegrænse	Merdeposition	Totaldeposition
7230 (a)	Rigkær ca. 700 m N-NV	Lav	15-25 kg N/ha/år	0,0408 kg N/ha/år	0,3480 kg N/ha/år
7220 (b)	Kilder og væld ca. 700 m N	Moderat	15-25 kg N/ha/år	0,0408 kg N/ha/år	0,3480 kg N/ha/år
6230 (c)	Artsrige overdrev eller græsheder (sur bund) ca. 740 m NØ	Moderat	10-20 kg N/ha/år	0,0363 kg N/ha/år	0,3100 kg N/ha/år
7220 (d)	Kilder og væld ca. 750 m NØ	Moderat	15-25 kg N/ha/år	0,0543 kg N/ha/år	0,4636 kg N/ha/år
7230 (e)	Rigkær ca. 800 m N	Moderat	15-25 kg N/ha/år	0,0300 kg N/ha/år	0,2562 kg N/ha/år
7230 (f)	Rigkær ca. 830 m NØ	Moderat	15-25 kg N/ha/år	0,0444 kg N/ha/år	0,3786 kg N/ha/år
7220 (g)	Kilder og væld ca. 880 m NV	Moderat	15-25 kg N/ha/år	0,0267 kg N/ha/år	0,2275 kg N/ha/år
6410 (h)	Tidvis våd eng ca. 950 m N	Høj	15-25 kg N/ha/år	0,0358 kg N/ha/år	0,3052 kg N/ha/år
7230 (i)	Rigkær ca. 960 m NØ	Høj	15-25 kg N/ha/år	0,0350 kg N/ha/år	0,2983 kg N/ha/år

Generelt viser beregningerne, at totaldepositionen i Natura 2000 området beliggende indenfor 1.000 m af ejendommen ligger under 0,5 kg N/ha/år for de enkelte udpegninger, men over 0,2 kg N/ha/år. Jf. Miljøstyrelsens vejledning om miljøgodkendelse af husdyrbrug¹² er der således tale om en moderat totalbelastning med ammoniak i den ansøgte drift, og der skal foretages konkret vurdering af den potentielle påvirkning i overensstemmelse med Natura 2000-områdets kvælstoffølsomhed, total- og merbelastningen med ammoniak samt evt. kumulation.

Idet merbelastningen for alle naturtyperne er mindre end 0,1 kg N/ha/år vurderes det, at der ikke vil være påviselige effekter som følge af ammoniakdepositionen i de pågældende naturområder. Jf. DMU's notat af den 26/06/2005¹³ vedrørende usikkerheder i modeller for ammoniak anses tærskelværdien for merdepositioner fra en enkelt isoleret kilde at ligge på 0,6 kg N/ha/år – dog afhængigt af naturtypens følsomhed. For merdepositioner på 0,1 kg N/ha/år eller derunder anses det ikke for muligt at påvise ændringer i selv følsomme økosystemer i f.eks. Natura 2000 områder. På baggrund heraf er det ikke væsentligt at inddrage kumulation, idet merbelastningen i dette tilfælde er tilnærmelsesvis nul.

Baggrundsbelastningen i Haderslev Kommune er på 16 kg N/ha/år, og naturtyperne i Natura 2000 området er generelt følsomme overfor kvælstofbelastning. I dette konkrete tilfælde kan der ikke påvises en påvirkning som følge af den ansøgte udvidelse af dyreholdet på Krogagervej 1, idet merbelastningen med ammoniak er minimal. Totalbelastningen med ammoniak som følge af udvidelsen kan dermed ikke påvises at medføre en væsentlig påvirkning sammenlignet med førsituationen. Sammenholdes By- og landskabsstyrelsens kortlægning af Natura 2000 området med kommunens besigtigelser foretaget i området i perioden 2005-2008 kan det desuden konstateres, at de primære trusler ift. de pågældende naturtyper er tilgroning, dræning og direkte gødskning.

¹¹ 92 Pamhule Skov og Stevning Dam – Basisanalyse og tillæg til basisanalyse, http://www.vandognatur.dk/Emner/Naturplaner/Naturomraeder/92_Pamhule_Skov_og_Stevning_Dam.htm

¹² http://www2.mst.dk/wiki/Husdyrvejledning.Individuelt%20krav%20for%20naturomr%c3%a5der.ashx#Husdyrvejledning.Individuelt+krav+for+naturomr_c3_a5der+-+Vurdering_Ammoniakbelastning_af_kvaelstoffoelsom_natur_der_er_beliggende_i_Natura_CAAA-omraeder_3

¹³ http://www2.mst.dk/wiki/GetFile.aspx?Page=Husdyrvejledning.Individuelt%20krav%20for%20naturomr%c3%a5der%20-%20Vurdering&File=DMU_om_modeller_for_ammoniakbelastning_fra_enkelte_kilder.pdf

I henhold til Habitatbekendtgørelsen § 7 (bek. nr 408 af 1. januar 2007, bek. om udpegnings og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter) skal der foretages en vurdering af, om projektet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-området væsentligt, som beskrevet i ovenstående afsnit.

Anlæg:

Habitatnaturtyper/arter:

Da driftsbygningerne på Krogager 1 ligger mindre end 1.000 m fra nærmeste internationale naturbeskyttelsesområde er der foretaget beregning af ammoniakdepositionen i området som følge af den ansøgte udvidelse. Da projektet medfører en minimal stigning i ammoniakfordampning sammenlignet med før-situationen samt det forhold, at kvælstofdepositionen aftager eksponentielt med afstanden vurderer Haderslev Kommune, at den ansøgte drift ikke vil påvirke Natura 2000 området væsentligt. Vurderingen sammenholdes med depositionsregningerne foretaget på de enkelte naturtyper i Natura 2000 området, som viser, at merdepositionen i ansøgt drift er tilnærmelsesvis nul. Med udgangspunkt i naturtypernes tålegrænser er det desuden vurderet, at totalbelastningen er uden signifikant betydning for habitat- og fuglebeskyttelsesområdet samt deres udpegningsgrundlag.

Samlet vurderes det, at den totale deposition på naturtyperne er så lille, at den ikke har en væsentlig betydning for EF-habitatområde nr. 81 samt EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 59 "Pamhule Skov og Stevning Dam", og da ammoniakdepositionen aftager eksponentielt med afstand fra punktkilden er det vurderet, at ammoniaktabet fra staldanlægget ikke vil bidrage til målbar belastning af andre internationale beskyttelsesområder, der ligger længere fra anlægget.

Arealer:

Et enkelt udbringningsareal er beliggende i Natura 2000 område, mens enkelte arealer grænser op til området. Ammoniakfordampning fra udbringning af husdyrgødning på disse arealer vurderes ikke at kunne påvirke områderne negativt. Arealet beliggende i Natura 2000 område er omfattet af kravet om nedfældning, da det ligger indenfor 1.000 m af et § 7 overdrev. Desuden omfattes alle arealerne om kravet fra den 1. januar 2011.

Samlet vurderes det, at ammoniakfordampning som følge af det ansøgte projekt (anlæg og arealer) ikke vil forringe tilstanden af naturtyper og arter (jf. habitatbekendtgørelsen), der er udpegningsgrundlag for Internationale Naturbeskyttelsesområder.

Haderslev Kommune har dermed vurderet, at projektet ikke vil påvirke Internationale Naturbeskyttelsesområder væsentligt, og der er derfor ikke foretaget en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger på Internationale Naturbeskyttelsesområder under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Vurderingen er foretaget på baggrund af den viden og de beregningsmetoder, kommunen har på området.

Det vurderes ud fra de foreliggende data for området omkring husdyrbruget og ud fra gennemgang af luftfotoserier, at nærområdet omkring husdyrbruget ikke rummer andre næringsfattige naturtyper end de allerede nævnte, der kan karakteriseres som EF-habitatnaturtyper.

Artsfredninger, rødlistearter og Bilag IV-arter

Bilag IV-arterne omfatter følgende arter: (i) pattedyr med arter af småflagermus, gnavere, rovdyr og hvaler, (ii) krybdyr med arter af skildpadder og markfirben, (iii) padder med arter af halepadder og springpadder, (iv) fisk med arten snæbel, (v) insekter med arter af biller, sommerfugle, og guldsmede, (vi) bløddyr med arten tykskallet malermusling, samt (vii) planter omfattende arterne enkelt månerude, vandranke, liden najade, fruesko, mygblomst, gul stenbræk og krybende sumpskærm.

Habitatdirektivets bilag IV-arter skal ydes streng beskyttelse overalt i deres naturlige udbredelsesområde, også uden for de udpegede habitatområder. Det indebærer for dyrearternes vedkommende blandt andet, at yngle- og rasteområde ikke må beskadiges eller ødelægges, og for planternes vedkommende blandt andet, at arterne ikke må indsamles, plukkes eller ødelægges.

På og umiddelbart op til husdyrbrugets arealer er kommunen ikke bekendt med forekomster af planter og dyr omfattet af artsfredning eller optaget på nationale eller regionale rødlistelister eller bilag IV-arter.

En række dyr, som er omfattet af habitatdirektivets bilag IV, kan have levested, fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted på egnen omkring landbruget. På baggrund af "Faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007, Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV" samt kommunens øvrige kendskab vurderes umiddelbart, at det kan være vandflagermus, dværgflagermus, langøret flagermus,

sydflagermus, brun flagermus, skimmelflagermus, troldflagermus, pipistrelflagermus, birkemus, markfirben, spidssnudet frø, løgfrø, løvfrø, strandtudse, stor vandsalamander, marsvin og snæbel. Udvidelsen vurderes at have en neutral effekt for de nævnte arter.

I det følgende gennemgås kort de relevante arter, dvs. de arter, der findes i regionen.

I det følgende vurderes forekomsten af en række arter, hvor projektområdet ligger inden for eller i nærheden af artens naturlige udbredelsesområde. Der er indberettet observationer til www.naturdata.dk om observationer af løvfrø i projektområdet samt birkemus i Natura 2000 området nord for ejendommen.

Flagermus: Følgende arter kan have yngle- og rasteområder i Haderslev Kommune:

Frynseflagermus (*Myotis nattereri*) er fundet i alle landsdele, men arten er ret sjælden. Den yngler i huse og hule træer og er ofte knyttet til løvtræsbevoksninger, hvor den søger føde langs hegn og skovkanter. Rasteområder er kældre, kassematter og kalkgruber.

Vandflagermus (*Myotis daubentonii*) er almindelig og udbredt i næsten hele landet med undtagelse af det vestligste Jylland. Arten er hovedsageligt fundet i det nordlige og østlige Jylland, og omkring Limfjorden. Arten er dog registreret på 5 lokaliteter i Sønderjyllands Amt, og det vides ikke om den findes i området omkring ejendommen. Arten søger føde over søer og vandhuller, og hviler og overvinterrer i træer med hulheder, revner eller sprækker, kalkminer og under stenbroer.

Dværgflagermus (*Pipistrellus pipistrellus*) er almindelig over hele landet med undtagelse af Bornholm, det vestlige Jylland og nogle mindre øer. Arten er fundet på flere lokaliteter i Sønderjylland. Dens yngle- og rasteområder er huse og hule træer i nærheden af løvskov.

Langøret flagermus (*Plecotus auritus*) er relativt almindelig over hele landet med undtagelse af det vestligste Jylland, vestligste Fyn og Lolland, Langeland og nogle mindre øer. Der er dog kun få observationer i Sydjylland, men flagermusen er svær at finde, så den kan være overset. Flagermusen holder oftest til i bygninger såsom lader og på kirkeloftet, og foretrækker afvekslende kulturlandskaber med gårde, haver, parker, alleer og små løvskove.

Sydflagermus (*Eptesicus serotinus*) er almindelig med undtagelse af Nordvestjylland og Nordøstsjælland. Sydflagermus har en tæt bestand i Sønderjylland, og det er sandsynligt, at arten findes i området. Flagermusen har udelukkende kvarter i bygninger året rundt og jager langs skovbryn, åbninger mellem træer og andre steder med mange insekter.

Brun flagermus (*Nyctalus noctul*) er relativt almindelig på øerne og i det østlige Jylland. Den er kendt fra enkeltobservationer på flere lokaliteter i det sydvestlige Jylland. Det er muligt, at der findes eksemplarer i området. Arten yngler og raster kun i gamle løvtræer. Den jager over åbent agerland, søer og over skov.

Skimmelflagermus (*Vespertilio murinus*) findes på spredte lokaliteter rundt om i landet, og er observeret enkelte gange omkring Haderslev. Artens yngleområde er menneskelig bebyggelse, og den ses ofte jage i lyset af store gadelamper som tiltrækker insekter. Rasteområder er ligeledes bygninger.

Troldflagermus (*Pipistrellus nathusii*) er observeret med spredte forekomster i det meste af landet, og herunder også i Haderslev Kommune. Dens yngleområder er huse og hule træer. Arten er stærkt tilknyttet ældre løvtræer, hvor den jager i de åbne rum under kronerne. Rasteområder er formentlig de samme som yngleområderne.

Pipistrelflagermus (*Pipistrellus pipistrellus*) findes især i løvskovsrige egne, og er derfor særlig udbredt i Østjylland og Sønderjylland. Dens yngle- og rasteområder er huse og hule træer i nærheden af løvskov. Den er registreret flere gange i udkanten af Haderslev Kommune.

Påvirkning af flagermusens yngle- og rasteområder – samlet vurdering:

Projektområdet indgår i nogle arters fourageringsområder, men med baggrund i at arealerne er landbrugsjord i omdrift, og at arealerne er i omdrift i både før- og eftersituationen, vurderes det, at der ikke vil være negative påvirkninger af den ansøgte drift, da arealanvendelsen forbliver uændret.

Birkemus (*Sicista betulina*)

Arten er registreret mellem Spangså og Revsø skov samt ved Hammelev og Østerskov. Birkemusens sommeropholdssteder er naturområder med et tæt urtelag og i umiddelbar tilknytning til våd natur. Vinteropholdssteder er tørre naturområder som diger, overdrevs-skrænter og højtliggende hede- og plantageområder, dvs. områder som er karakteriseret ved at være relativt uforstyrrede. Birkemusen må således forventes at kunne forekomme på lokaliteter, hvor ovennævnte naturtyper grænser op til hinanden, og hvor der er rigelig føde i form af insekter. Der er registreret Birkemus i området nord for ejendommen mellem Vojens og Hammelev.

Påvirkning af birkemusens yngle- og rasteområder

I birkemusens udbredelsesområde vil projekter som indebærer opdyrkning af tidligere udyrkede arealer kunne påvirke artens levevilkår. Ligeledes vil projekter som påvirker sten- og jorddiger kunne påvirke artens yngle- og rasteområder.

I det ansøgte projektområde er birkemus ikke registreret ved driftsbygningerne eller på arealerne, og det er vurderet, at det ansøgte projekt ikke vil påvirke birkemusen negativt, idet arealanvendelsen ikke ændres sammenlignet med før-situationen.

Markfirben (*Lacerta agilis*)

Arten findes udbredt i stort set hele landet. Markfirben yngler på en række forskellige typer af levesteder, som er kendetegnet ved, at de indeholder solvendte skrånninger med veldrænede, løse jordtyper og sparsom bevoksning, typisk lave urter eller et løst dække af græsser. Rasteområderne om vinteren skal være veldrænedede og solvendte skrånninger. Markfirben bruger bl.a. sten- og jorddiger samt levende hegn som spredningskorridorer.

Påvirkning af markfirbens yngle- og rasteområder

Projekter som påvirker jord- og stendiger samt levende hegn kan påvirke artens levesteder. Ligeledes vil projekter der indebærer ændret arealanvendelse af egnede yngle- og rasteområder kunne påvirke arten. Inden for projektområdet ændres der ikke på arealanvendelsen, og det ansøgte projekt vurderes derfor ikke at have en negativ effekt for arten.

Padder: Følgende arter kan have yngle- og rasteområder i Haderslev Kommune:

Spidssnudet frø (*Rana arvalis*) er udbredt i hele landet undtagen Bornholm, men er muligvis i tilbagegang i Sønderjylland. Dens foretrukne yngleområder er vandhuller, som indgår i sammenhængende naturområder, men arten er i stand til at yngle i næsten alle former for vådområder. Rasteområder er oftest på landjorden, og arten er afhængig af gode terrestriske, gerne fugtige levesteder nær ynglestedet.

Løgrfrø (*Pelobates fuscus*) forekommer i hele landet undtagen Fyn og Bornholm. Arten er truet og i tilbagegang. Dens foretrukne yngleområder er lysåbne vegetationsrige rene vandhuller og vådområder. Rasteområder er ofte bar jord eller sand, samt områder med lav vegetation, hvor arten har mulighed for at grave sig ned. Artens mobilitet er ringe, og den er derfor afhængig af et velfungerende netværk af vandhuller.

Løvrfrø (*Hyla arborea*) er udbredt i den sydøstlige del af landet samt i området omkring Århus og Vejle. Arten er kortlagt i den "gamle" Haderslev Kommune og fundet på en lang række lokaliteter. Løvrfrø yngler i lavvandede lysåbne vandhuller, hvoriblandt tidvise våde lavninger på afgræssede arealer er de mest optimale. Artens rasteområder er skovbryn, levende hegn og krat, hvor den opholder sig på mindre træer og buske. Der er konstateret løvrfrø i nærområdet ved ejendommen og på en række af de tilhørende udbringingsarealer.

Strandtudse (*Bufo calamita*) findes spredt langs kysten i Danmark, samt på en række indlandslokaliteter. Arten foretrækker at yngle i temporære, lysåbne, vandansamlinger som ofte er uden vegetation. Rasteområder er åbne arealer med ingen eller meget lav vegetation, f.eks. afgræssede enge og strandenge, men også dyrkede marker. Yngle- og rasteområder vil ofte ligge inden for samme område men kan, hvor der er egnede vandingsruiter, ligge adskilt.

Stor vandsalamander (*Triturus cristatus*) er udbredt i det meste af Danmark. Den yngler i lysåbne vegetationsrige lavvandede vandhuller af varierende størrelse, men med rent vand. Vandhuller af dårligere kvalitet kan fungere som levesteder og rasteområder. Levesteder og rasteområder på land er oftest nær vandhullet og ofte knyttet til skov. Stor vandsalamander stiller større krav til vandkvaliteten end f.eks. løvrfrø gør.

Påvirkning af padders yngle- og rasteområder – samlet vurdering:

Ved projekter som har udbringingsarealer op til vand- og vådområder kan der ske en påvirkning af yngle- og rasteområder for bilag IV-padder. Lysåbne vandhuller er potentielle yngleområder for alle de nævnte padder, mens mere tilgroede vandhuller ofte kan funge-

re som rasteområder. Der sker ikke ændringer i arealanvendelsen, idet arealerne i projektområdet er landbrugsjord i omdrift i både før- og eftersituationen.

Vandhullerne i eller grænsende op til udbringningsarealerne skal være omgivet af dyrkningsfri bræmmer, målt fra vandhullets øverste kant (kronen). Kommunen vurderer desuden, at dyrknings-, gødnings- og sprøjtefri bræmmer – afhængigt af bredden – vil yde vandhullerne beskyttelse mod næringsstoffer tilført via overfladeafstrømning og sikre padderne skjul i den tid, yngelen forlader vandhullet. På baggrund af de stillede vilkår om etablering/opretholdelse af bræmmer på hhv. 2 og 10 m omkring vandhuller vurderes det, at gennemførelse af projektet ikke vil forringe livsbetingelserne væsentligt. Der er stillet vilkår om 10 m bræmmer ved vandhuller, hvor løvfrøen er observeret.

Det skal bemærkes, at anlæggelse af dyrkningsfri bræmmer, oprensning af tilgroede vandhuller og fjernelse af buske og træer vil forbedre livsbetingelserne for arten. Bemærk: oprensning og andre fysiske forandringer kræver i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 3 tilladelse fra kommunen.

Bræmmer langs vandløb bruges af padder dels som spredningskorridorer og ledelinjer mellem ynglesteder og dels som rasteområder udenfor yngletiden. Beskyttede vandløb skal derfor være omgivet af 2 meter udyrkede bræmmer for at sikre vandløbet som spredningskorridor og rasteområde for områdets padder og andre dyrearter, jf. Vandløbslovens bræmmebestemmelser.

Marsvin (*Phocoena phocoena*)

Arten forekommer i alle danske farvande og har levested i Vadehavet og Lillebælt. Der kendes ikke til specifikke yngle- og rasteområder for marsvin.

Påvirkning af marsvins yngle- og rasteområder

Der er kun ringe viden om, hvilke menneskeskabte forhold der påvirker marsvinet. Alle større ændringer og indgreb som påvirker havområder er potentielt skadelige for marsvins levevis.

Snæbel (*Coregonus oxyrhynchus*)

Arten lever i vadehavsområdet og de tilstødende vandløb. Snæbel yngler i de nederste og mellemste dele af større vandløb. Gelså er op til Hjartrøpe udpeget som potentielt gydeområde for snæbel. Snæblens ynglesucces er afhængig af god vandkvalitet, grusbund og vintergrønne vandplanter. Yngelen tåler ikke saltvand før de er nået en vis størrelse, og er derfor afhængig af mindre søer og vinteroversvømmede områder som er indskudt i vandsystemet. Efter gydningen trækker snæblen ned i de nedre dele af vandløbene og Vadehavet.

Påvirkning af snæblens yngle- og rasteområder

Projekter som forringer vandkvaliteten i vandløb med forekomst af snæbel kan påvirke artens ynglesucces. Ligeledes vil projekter hvor der er særlig risiko for erosion til vandløb kunne påvirke arten. Projektet vurderes ikke at ville påvirke levevilkårene for snæbel negativt, såfremt bræmmebestemmelserne overholdes.

Andre udvalgte arter tilknyttet vandhuller

Potentielt vil der kunne forekomme arter som grøn frø, lille vandsalamander og skrubtudse, der ikke er opført på Habitatdirektivets Bilag IV, men som er fredede herhjemme. For disse arter gælder de samme betragtninger, som nævnt under padderne ovenfor.

Det vurderes, at udvidelsen kun vil påvirke Bilag IV-arterne negativt ved alvorlige uheld i forbindelse med håndtering af husdyrgødning (f.eks. udslip fra gyllebeholdere). Der er i den forbindelse stillet vilkår, som har til formål at forebygge uheld samt sikre korrekt indsats såfremt der alligevel skulle ske uheld. Omvendt vurderes det, at lovlig håndtering af husdyrgødning indenfor udspretningsområdet ikke vil have nogen negativ effekt på arterne.

Det er vurderet, at det ikke er nødvendige at stille yderligere vilkår for at sikre ovennævnte arter.

Haderslev Kommune vurderer, at udvidelse af dyreholdet på ejendommen ikke giver anledning til fastsættelse af specielle retningslinjer for naturbeskyttelse. Ændringen vurderes samlet ikke at være i strid med kommuneplanens retningslinjer for naturbeskyttelse.

Haderslev Kommune har derfor samlet vurderet,

- at udvidelsen ikke væsentligt vil forringe tilstanden af beskyttede naturtyper såvel i som udenfor Internationale Naturbeskyttelsesområder, og

- at det på baggrund af den eksisterende viden om arternes udbredelse må antages, at udvidelsen ikke væsentligt vil forringe tilstand og levevilkår for truede plante- og dyrearter.¹⁴

Mangler i vurderingsgrundlaget

Miljøgodkendelsen og vurderingerne bygger på:

- Oplysninger, der er modtaget fra ansøger og dennes konsulent
- Kommunens egne oplysninger om områdets natur- og miljøforhold
- Områdets sårbarhed over for påvirkninger fra ejendommen
- Kommuneplanens målsætninger og retningslinjer, (Haderslev Kommuneplan 2009-2020)

Kommunen er opmærksom på, at vurderingen af bedriftens kumulative effekt på natur og miljø bygger på et utilstrækkeligt grundlag, men som er det for tiden bedst mulige. F.eks. foreligger der ikke ajourførte oplysninger om dyreholdet i det betragtede område, herunder specielt ikke om nyere ændringer heraf, udvidelser eller nedlæggelser. Der arbejdes på en forbedret udveksling af data på nationalt plan.

Endvidere er kommunens egne mål og forudsætninger om sårbarhed, tålegrænser mv. under løbende revision. Desuden er både beregningsmetoder og modeller, der skal anvendes for at forudsige påvirkninger fra såvel denne bedrift som fra bedrifter i et givet område under ét, tilsvarende under opbygning.

Den kumulative påvirkning af områdets natur og miljø er ikke beregnet specifikt for ændringen af produktionen på ejendommen uden for bufferområderne. Dette skyldes, at det nødvendige beregningsværktøj endnu ikke er udviklet, samt at muligheden for at sammenkøre data vedrørende husdyrproduktion fra andre ejendomme i et betragtet område ikke er til stede på en operationel måde.

Indtil disse ting er på plads, er det kommunens opfattelse, at der overordnet set for et givet område formentlig kun i begrænset omfang vil være tale om nettoudvidelser af husdyrproduktionen. Dette betyder generelt, at en udvidelse på en betragtet lokalitet i væsentligt omfang "modregnes" ved en reduktion på andre ejendomme, hvor produktionen nedlægges. I dette konkrete tilfælde vil der lokalt være tale om en reduktion.

For Haderslev Kommunes samlede vurdering af udvidelsen på Krogager 1, 6500 Vojens gælder, at der ikke er væsentlige mangler i de foreliggende oplysninger, og at alle afgørende miljø- og naturpåvirkninger indgår i vurderingen af dyreholdet.

¹⁴ Jf. Skov- og Naturstyrelsens rødliste og habitatdirektivets lister med sårbare og beskyttelseskrævende arter.

Miljøteknisk beskrivelse

Følgende afsnit er baseret på oplysninger fra ansøger og angiver således, sammen med relevante kortbilag forudsætningerne for afgørelsen.

Oplysninger om ansøger og ejerforhold

Navn: Nis Christian Pors
Adresse: Ladegårdvej 3A, 6500 Vojens
Telefon: 74507734
Mobil: 23207184
e-mail: ncpors@post.tele.dk

Opstart af anlægsarbejder: 01-01-2011
Byggeri forventes afsluttet: 01-01-2011
Driftsstart staldanlæg: 01-01-2011

Beskrivelse af datoerne

Ændringer og udvidelse foretages inden for eksisterende staldbygning. Udvidelsen ventes realiseret umiddelbart efter godkendelsen er meddelt.

Ikke teknisk resume

Nis Chr Pors, Ladegårdvej 3A, Gl. Ladegård, Vojens, ønsker at udvide sin slagtesvinebesætning i staldanlægget beliggende Krogager 1, Gl. Ladegård, tilhørende ejendommen Ladegårdvej 3A. Staldanlægget drives under bedriften Ladegårdvej 3A.

Staldanlægget er en eksisterende nyere stald bygget i 2006. Der foretages ingen anlægsmæssige ændringer i eller uden for staldanlægget. Ansøgning om udvidelse og ændring er begrundet i stigende produktionseffektivitet og behov for at kunne levere ved højere afgangsvægt, samt mulighed for at kunne inddrage ledig stikcapacitet, primært i det nuværende syge og udleveringsafsnit.

Der ansøges om udvidelse og ændring:

Fra: 8.996 slagtesvin 30-100 kg svarende til 222,09 DE

Til: 12.000 producerede slagtesvin 30 til 105 kg svarende til 326,19 DE

Udvidelsen andrager 104,10 DE (efter ny beregningsmetode for DE).

0-alternativ

0- scenariet er en videreførelse af eksisterende drift. Der vil som udgangspunkt ikke kunne stilles skærpede vilkår til drift af staldanlægget og emissioner herfra, ligesom der ikke vil kunne stilles særlige krav til markdriften.

Oplysninger om ejendommens placering

Bygningsbeskrivelse

Stald (Nr./anvendelse)	Grund plan	Byggeår	Bygnings højde	Taghældning	Materialer / Farve Tag	Sider	Gavle
Krogager 1, slagtesvinestald (eksist. stald)	ca. 2210m ²	2006	7,5	15°	Matrød	Lys Norsk marmor	Røde stål- plader

Lokalisering og landskab

Bedriften er beliggende i landzone og dele af udbringningsarealet er beliggende i områder som er udpeget i henhold til Region/kommuneplanen. Områderne er udpeget til henholdsvis særlige værdifulde landbrugsområder, værdifulde kulturmiljøer og værdifulde landskaber.

Bedriften er beliggende i et område bestående af landbrugsarealer, beboelse og naturområder. Terrænet er kuperet. Ejendommen er beliggende ca. 2 km sydøst for Vojens, som i henhold til Kommuneplanen er udlagt til byzone. Der foretages ikke udvendige bygningsmæssige ændringer. Der foretages ikke ændringer af stier, herunder staldsystem og gødningskanaler, men delvist ubenyttede stipladser i det nuværende udleverings- og sygeafsnit i staldens vestlige del inddrages i produktionen.

Landskabelige hensyn

Generelle afstandskrav	
	Faktisk afstand Fra nærmeste staldcentrum
Afstandsforhold fra ejendommen til nærmeste naboer (krav):	
Nærmeste nabo ift. udvidelse (krav 50 m) ^{*)} (korteste afstand fra stald med udvidelse)	409 m
Nærmeste nabo, uden landbrugspligt [*]	434 m
Byzone [*]	2305
Samlet bebyggelse i landzone [*]	435 m
Afstandsforhold fra staldbygning/gyllebeholder (krav)^{**)}	
Ikke almene vandindvindingsanlæg (25 m)	100 m
Almene vandindvindingsanlæg (50 m)	> 3000 m (Hammelev)
Vandløb (herunder dræn) og søer (15 m)	Mere end 200 m til nærmeste vandhul
Offentlig vej / privat fællesvej (15 m)	Ca. 40 m
Levnedsmiddelvirksomhed (25 m)	Ingen nærliggende
Beboelse samme ejendom (15 m)	Ikke aktuel, ingen beboelse ved staldanlægget.
Naboskel (30 m)	ca. 45 m.

^{*}Afstandskravet beregnes af www.husdyrgodkendelse.dk

^{*)} Husdyrlovens § 6.

^{**)} Husdyrlovens § 8.

I fht. afstandskrav bemærkes at der ikke foretages udvendige ændringer af stald- og gødningsanlæg, samt øvrige driftsbygninger. Alle afstande er målt fra Krogager 1. Alle afstandskrav er overholdt.

Landskabelige hensyn

Bedriften er beliggende i landzone og dele af udbringningsarealet er beliggende i områder som er udpeget i henhold til Region/kommuneplanen. Områderne er udpeget til henholdsvis særlige værdifulde landbrugsområder, værdifulde kulturmiljøer og værdifulde landskaber.

Bedriften er beliggende i et område bestående af landbrugsarealer, beboelse og naturområder. Terrænet er kuperet. Ejendommen er beliggende ca. 2 km sydøst for Vojens, som i henhold til Kommuneplanen er udlagt til byzone. Der foretages ikke udvendige bygningsmæssige ændringer. Der foretages ikke ændringer af stier, herunder staldsystem og gødningskanaler, men delvist ubenyttede stipladser i det nuværende udleverings- og sygeafsnit i staldens vestlige del inddrages i produktionen.

Beplantning:

Der er nyligt etableret beplantning hhv. ved stalden og ved gylletanken. Beplantningen består af egnspecifikke træer og buske. Beplantning er vist på vedlagte situationsplan 1A.

Belysning:

Udvendig belysning: Der er enkelte udendørslamper ved indgange og udleveringsrampe. Alle lamper er enten almindelige glødepærer eller lysstofrør – ingen projektører.

Lysforhold

Udvendig belysning:

Der er flere udendørslamper. Alle er enten almindelige glødepærer eller lysstofrør i stedet for projektører.

Tidsrum for belysning:

Udendørs belysning er tændt i forbindelse ved afhentning og aflevering af grise.

Fjernvirkning:

Meget minimal, idet der ikke er opsat projektører og der ikke er naboer i umiddelbar nærhed af stalden. Se placering af lamper på bilag 1.

Husdyrgødning

Opbevaringskapacitet for gylle					
	Anlægsnummer, jf. ansøgningen	Opført	Sidst kontrolleret	Størrelse m ³	Lagerandel %
Gyllekanal/fortank	1.1.1	2006		955	
Gylletank	1.1.2	2007		4000	100
Kapacitet i alt				4975	100

Årlig produktion af husdyrgødning til gyllebeholder efter udvidelsen

Ansøgt opbevaringskapacitet:

Produceret mængde pr år inklusiv normmæssig vandtilledning fra nedbør og vask af stalde (Beregning DLBR normtal 2009)

Samlet mængde gylle pr år = **6281 ton pr år**

Produceret mængde pr måned: 523 t

Kapacitet tank og kanaler: 4975 t

Kapacitet i måneder: **4975t /523t = 9,5 måneder**

Tilstrækkelig opbevaringskapacitet er 9,0 mdr. Ejendommen opfylder således krav til opbevaringskapacitet for den pågældende driftstype. Ejendommens markdrift muliggør endvidere udbringning både forår og efterår (september).

BAT-redegørelse-opbevaring

Der er konstant flydelag på gyllen, og efter omrøring/udkørsel kontrolleres det at der senest 14 dage efter at der igen er gylle i tanken, er etableret flydelag.

Gyllen er konstant overdækket med et tæt og stabilt flydelag. Flydelaget kontrolleres jævnligt, hvilket sikrer at der altid er minimal emission af ammoniak.

Der føres logbog over flydelaget på gyllen, så der er fokus på at flydelaget lever op til kravene.

Tanken er tilmeldt de lovpligtige regelmæssige eftersyn, hvilket betyder at tanken hvert 10. år bliver kontrolleret for om der skulle være tegn på begyndende utætheder.

Der anvendes produktet Viscolight i gyllen, som efter leverandørens oplysninger giver en mere homogen gylle der er lettere at røre op og som danner et langt bedre flydelag. Flydelaget sikrer, at der er færre lugtgener og mindre fordampning af ammoniak fra gylletanke.

FRAVALG:

Overdækning af gylletank med teltdug: (jf. teknologilisten)

Overdækning vil miljømæssigt særligt tilgodese evt. nærliggende naboer og naturområder. Der er ingen sådanne i tankens nærhed og der vil heller ikke som udgangspunkt ved evt. nyanlæg være krav om fast overdækning. Da fast overdækning er relativ dyr at etablere og virkningen på den samlede fordampning relativ beskedent er denne teknologi fravalgt.

BAT-redegørelse udbringning

Udbringning af husdyrgødning

Udbringning af husdyrgødningen afpasses afgrødernes behov og styres via udarbejdet gødningsplan, herunder eventuel supplerende tilførsel af handelsgødning.

Husdyrgødningen udbringes under hensyn til afgrødernes vækstperiode, hvilket betyder maksimal udnyttelse af næringsstoffer.

Husdyrgødning udbringes under hensyn til de generelle regler, og foregår i videst mulig omfang efter godt landmandsskab, hvilket vil sige at der tages hensyn til naboer, byområder osv.

Gyllen nedfældes på sort jord også uden for bufferzonerne.

Den tilladte mængde kvælstof er på ejendomsniveau reguleret efter Plantedirektoratets normer, som fagligt set regulerer kvælstofanvendelsen til et niveau 15-20 % under den økonomisk optimale mængde. Dette medfører et kraftigt incitament til optimal håndtering af husdyrgødningen. Ansøger vil derfor søge den mest optimale form for udbringningsteknik, placering i sædskiftet og benytte de mest optimale vejforhold, således fordampningen af ammoniak reduceres mest mulig og udnyttelsen af næringsstoffer er størst mulig.

BAT for udbringningsteknik er beskrevet i referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF) som en række tiltag. En del af disse tiltag er allerede dækket af husdyrgødningsbekendtgørelsen og bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække, hvorfor det er et lovkrav at følge dem. Fx:

- regler for udbringningstidspunkter (forbud mod udbringning 200 m fra byområder på weekend- og helligdage),
- udbringningsmetoder (fx ikke tilladt at bruge bredspredere til gylle),
- krav om nedfældning på visse arealer tæt på sårbar natur,
- krav til udbringningstidspunkter, der sikrer optagelse i planter,
- krav om nedbringning af husdyrgødning udlagt på ubevoksede arealer indenfor 6 timer,
- og krav om maksimale mængder husdyrgødning pr. ha,
- krav til efterafgrøder

Der køres aldrig på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal.

Gylleudbringning sker normalt kun på hverdage.

Det vurderes, at de anvendte udbringningsteknikker således lever op til anvendelse af bedste teknologi.

Harmoniregler

Landbrugsjord til rådighed	
	Ansøgt
Ejet + forpagtet*	402,97 ha
Aftale**	16,88 ha
I alt	419,85 ha

*ejet af:

- Benny Stokholm Pedersen, Ladegårdmark 4, 6500 Vojens, 15,2 ha
- Marianne Haue, Ladegårdvej 2, 6500 Vojens, 4,3 ha
- Henrik Lund Pors, Ladegårdvej 12A, 6500 Vojens, 60,5 ha
- Christian Erik Thye, Tværforte 5, 6500 Vojens, 19,5 ha
- Steen Jespersen, Vismarlundvej 7, 6500 Vojens, 10,6 ha
- Karin Pors, Hoptrupvej 4, 6500 Vojens, 15,1 ha
- Flemming Jordt, Hoptrupvej 6, 6500 Vojens, 7,5 ha
- Frede Juhl, Ladegårdvej 4, 6500 Vojens, 5,0 ha

Hammelev Menighedsråd, Hammelev Bygade 1c, 6500 Vojens, 12,1 ha

E. Lorenzen, Ribevej 22, 6500 Vojens 29,9 ha

Hans Hansen, Plantagevej 1, 6500 Vojens, 72,6 ha

** ejet af:

Erik Schmidt, Sønderballehovedvej 24

6100 Haderslev

Harmoniarealet

Ejendommens produktion af husdyrgødning er på 326,19 DE derudover produceres 245,00 DE fra andre anlæg på bedriften og der fraføres 15,00 DE til gylleaftalerne. Det giver en mængde på 556,19 DE til udbringning på ejendommens ejede/lejede arealer.

Med et harmonital på 1,4 DE pr. ha og en besætning på 571,19 DE er harmonikravet beregnet til 408 ha i alt, fordelt med et krav på 397,3 ha i ejet/forpagtet areal og 11,7 ha i aftaleareal.

Der modtages ikke slam eller andet affald til udspreddning på udbringningsarealet.

Bedriftens indretning og drift

Staldanlæg

Se oversigt over indretningen på bilag 1

Staldopbygning og BAT-redegørelse for de enkelte staldafsnit se bilag 2.

Ejeren af ejendommen Krogager 1, Nis Christian Porsønsker følgende udvidelse:

Nudrift			Ansøgt drift		
	Stk	DE		stk	DE
Slagtesvin (30 -100 kg)	8.996	222,04	Slagtesvin (30-105 kg)	12.000	326,19
DE i alt		222,04			326,19

Der foretages ikke udvendige bygningsmæssige ændringer. Der foretages ikke ændringer af stier, herunder staldsystem og gødningskanaler, men delvist ubenyttede stipladser i det nuværende udleverings- og sygeafsnit i staldens vestlige del inddrages i produktionen.

Produktionen foregår i lukkede stalde, -deraf begrænsede gener fra lys.

BAT-Teknologier

Bedste staldteknologi (tekstfelt 1 "Egenskaber for Staldafsnit")

Slagtesvinestalden er indrettet med delspaltegulv som overholder BAT-byggeblad nr 106.04-52. Staldsystemet er samtidig reference-system for pågældende dyregruppe. Stalden er relativt nybygget (byggeår 2006) og der foretages ikke ændringer af stier og gødningskanaler. Staldsystemet overholder således bedste teknologi i fht. BREF notatet og i fht. eksisterende BAT-byggeblade. Staldens levetid inden første større renovering forventes at være minimum 20 år.

Med hensyn til BAT for miljøteknologier eksisterer der pt. 3 BAT blade med anvendelige miljøteknologier for slagtesvinestalde:

Køling af kanalbund, svovlsyrebehandling af gylle samt luftrensning med syre

Mht. køling af kanalbund er denne ikke implementerbar, idet der ikke i projektet indgår nyanlæg eller renovering af gyllekanaler. Ligeledes er der ikke i stalden eller dennes nærhed afsætningsmulighed for den producerede varme.

På teknologilisten indgår endvidere luftvaskere ift. lugtrensning. Der er ikke foretaget BAT vurdering for luftvaskere og teknikken anses på nuværende tidspunkt både at være særdeles vedligeholdelseskrevende og usikker i drift og effekt. Der er ikke naboer i umiddelbar

nærhed til stalden, hvorfor teknikken ikke umiddelbart anses for aktuell både ift. Driftsmæssige overvejelser og i relation til størrelses-økonomiske betragtninger.

Overdækning af gylletank med teltdug: (jf. teknologilisten)

Overdækning vil miljømæssigt særligt tilgodese evt. nærliggende naboer og naturområder. Der er ingen sådanne i tankens nærhed og der vil heller ikke som udgangspunkt ved evt. nyanlæg være krav om fast overdækning. Da fast overdækning er relativt dyr at etablere og virkningen på den samlede fordampning relativt beskedent er denne teknologi fravalgt.

Svovlsyrebehandling af gylle:

Der angives at kunne opnå en ammoniak reducerende effekt på 60-70 %. Teknikken er relativt dyr at implementere i slagtesvinestalde hvor der som udgangspunkt ikke forefindes eksisterende systemer til recirkulation (bagskyl) og der kræves normalt etablering af større fortank til opblanding. I drift er teknikken mere energikrævende end til eksempelvis kvæg pga. behov for flere pumper til hver kanalstreng. På grund af anlægsomkostningerne angives teknologien størrelsesøkonomisk primært at være aktuell for de store svine-
stalde over 500 DE. Ved under 500 DE er omkostningerne pr produceret enhed relativt stor.

Svovlsyrebehandling af afgangsluften:

Anvendelse af teknikken fordrer primært at afkastluften kan samles i få centrale afkast. For eksisterende stalde gælder at teknologien primært vil være anvendelig hvor ventilations og spærkonstruktioner er forberedt for dette. Det gælder ikke umiddelbart stalden på Krogagervej. Ligeledes angives iflg. BAT-bladet at systemet fortsat har problemer med ustabil drift pga. tilstopning og at der må påregnes en ikke uvæsentlig merudgift til vedligeholdelse. Teknikken er således fravalgt.

Ansøgers samlede vurdering og valg:

Der henvises overordnet til noten øverst i afsnittet vedr. genvurdering. Ansøger har som udgangspunkt frit valg i fht. valg af miljøteknologi, såfremt denne overholder de emissionsniveauer myndighederne vurderer som bedst tilgængelige i fht. den ansøgte produktion.

For lugt menes der ikke at være bedre tilgængelig teknik end det valgte staldsystem, kombineret med højtrykskøling og god management generelt.

For ammoniak vurderes bedste teknologi ift. det forventede krævede emissionsniveau, at kunne opfyldes i kraft af krav om høj foderefektivitet og et kontrolleret lavt proteinniveau. Den lavere kvælstofudskillelse fra dyrene resulterer i en ammoniakreduktion ift. den ansøgte ændring og udvidelse på ca. 60% (generelt lovkrav = 25%). Virkningsgraden af det valgte tiltag er således omtrent på linie med den opnåede ammoniakreduktion ved delrensning af afgangsluften med syre. Ift. anvendelse af forsuring af gyllen er effekten af fodertiltagene ikke helt så høj. Men ift. de fornævnte størrelsesøkonomiske forhold vurderer ansøger, at gylleforsuring ikke vil være proportionalt ift. det ansøgte og de allerede opnåede effekter af øvrige tiltag.

Ved evt. kommende udvidelser og revurderinger vil behovet for yderligere teknologiske tiltag skulle genvurderes.

Ventilation

Type: Kombidiffus

Multistep princip – tilpasset klima og staldbelægning. Frekvensstyret

Højde på afkast: Lidt under kip = ca. 8 m

Ventilatorer er anbragt i tagflade som vender væk fra nærmeste beboelser. Der anvendes højtrykskøling i stalden som reducerer ventilationsbehovet og dermed lugtbegrænsende.

Ventilationen på Krogager kører i princippet i døgndrift året rundt. Ventilationen kører dog efter multistep princippet, hvilket sikrer at der kun ventileres efter behov. Dermed spares strøm, og støjgenerne reduceres væsentligt. Kun på meget varme dage vil ventilationen køre med maksimal belastning.

Overbrusningsanlæg

Der er højtryksoverbrusning i stalden. Overbrusningen er temperaturstyret.

Udmugningssystem

Der anvendes vaccumudmugning i alle stalde.

Beskrivelse af rengøring og desinfektion

Metode: Iblødsætning og vask med højtryksrensere. Der anvendes periodisk midlet Staldren til desinfektion.

Hvor ofte: Hver 2. uge vaskes et afsnit

Management

Bedriftens medarbejdere uddannes løbende gennem kurser og efteruddannelse.

Medarbejdere orienteres om ejendommens miljøgodkendelse og de tilhørende vilkår

I bedriftens driftsregnskab registreres forbrug af vand, energi, indkøbt foder, pesticider og handelsgødning.

Der udarbejdes gødningsplaner og gødningsregnskab på bedriften, hvor såvel forbrug af handelsgødning som husdyrgødning dokumenteres.

Rengøring i og omkring siloer og bygninger foretages jævnligt med henblik på at minimere risikoen for lugt og for at der ikke skal opstå uhygiejniske forhold.

BAT inden for management/godt landmandskab er i BREF (referencedokument for bedste tilgængelige teknikker, der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion) defineret på en række områder. På bedriften er der taget følgende forholdsregler:

Der føres journal over spredning af handelsgødning og husdyrgødning på markerne i form af mark- og gødningsplan, som endvidere bruges til planlægning af kommende sæsons spredning. Der føres ikke løbende journal over vand- og energiforbrug samt spild, men vand- og energiforbrug opgøres årligt i forbindelse med regnskabet.

Efter hvert hold slagtesvin vaskes ventilatoren i staldafsnittene sammen med det øvrige staldinventar. Herved fjernes snavs mv. der kan yde modstand og forøge strømforbruget.

Der foretages daglige tjek og løbende service på anlæggene efter behov.

På baggrund af ovenstående vurderes det, at ansøger bruger BAT indenfor management.

Foder

Der er på ansøgningstidspunktet ikke pålagt ejendommen restriktioner i forhold til fodring. For nudrift er der derfor ikke indtastet foderoplysninger, hvorved www.husdyrgodkendelse.dk beregner på baggrund af normtal.

Der anvendes E-kontrol ved slagtesvinene til dokumentation af fodereffektivitet. Der anvendes vådfodring med valle, som muliggør en meget høj fodereffektivitet som muliggør udskillelse af mindre mængder N i gødningen end norm.

Med den ansøgte fodereffektivitet er kravet om 25 % ammoniakreduktion opfyldt. Den opnåede ammoniakreduktion udgør 1.162 kg N pr år svarende til ca. 60% i fht. ammoniakfordampningen i stalde og fra dyr hvor der ændres eller udvides.

Der anvendes færdigfoder indeholdende fytase og et fosforniveau som følger normindholdet i fht. 2009-norm 4,5 gram pr FE.

For at overholde Miljøstyrelsens vejledende emissionsniveau for ammoniak anvendes foderoptimering med aktuelle tal for fodereffektivitet 2,65 FE pr kg tilvækst og 156 g råprotein pr FE. Omregnet til type II korrektion efter Plantedirektoratets regler svarer dette til at den beregnede fodereffektivitet i stalden skal resultere i en korrektionsfaktor (type II) på 0,90 ved 2006 norm og 0,93 omregnet til 2011 norm.

Den anvendte foderpraksis lever således op til bedste praksis jf. krav til BAT og jf. BREF-notat.

Egenkontrol

Der er telefonisk alarm på temperaturovervågningen, foderanlæg, vand og gyllepumper. Alarmen kontrolleres ugentligt.

Regnskab over vand-, energi- og foderforbrug styres via driftsregnskab.

Journal for anvendelse af pesticider føres i sprøjtejournal.

Gylletank kontrolleres for flydelag, og der føres logbog føres for tilstand af flydelag

Der udarbejdes årligt gødningsplan og gødningsregnskab som styrer håndtering af husdyrgødning.

Der foretages årligt indberetninger over dyreholdets størrelse og gødningsforbrug mv. via www.landbrugsindberetning.dk.

Forbrug af vand, energi og råvarer opgøres årligt i driftsregnskab.

Produktionsapparatet efterses via daglige procedurer og tilsyn.

Gyllepumpning overvåges manuelt.

Autoriseret el-installatør laver årligt gennemsyn af ejendommens el-installationer hver 5. år.

Ophør

Stalde og gyllebeholdere tømmes og rengøres.

Beholdere til olie tømmes og fjernes.

Pesticider og øvrige kemikalier fjernes.

Ved ophør af produktionen, hvor denne ikke overdrages til ny ejer, vil gødningsanlæg blive tømt og rengjort. Kemikalierester bortskaffes i overensstemmelse med det til enhver tid gældende regulativ for farligt affald i Haderslev Kommune. Restindholdet i olietanke fjernes og tanke renses. Overjordiske olietanke fjernes. Der udarbejdes en plan med tidspunkt for anden indretning og opbygning af staldbygninger til anden anvendelse, eller alternativt en plan med tidspunkt for nedrivning af staldbygningerne

Redegørelse for mulige uheld

Der kan være risiko for uheld ved følgende punkter:

Håndtering og placering af skadedyrsmidler

Ved håndtering af gylle

Ved vandboringer (Der er dog kun boring i marken til markvand)

Minimering af risiko for uheld

Røttestof udlægges i rottekasser.

Pumpning af gylle fra stald overvåges. Gylletank er beliggende i fladt terræn langt fra vandløb og dræn.

Vandboring til markvand beliggende i god afstand fra staldanlægget (140 m) og har dæksel hævet ca. 1 m over terræn, således at tiløb af overfladevand ikke er muligt.

I forbindelse med APV er der udarbejdet en beredskabsplan for ejendommen.

Minimering af gene og forurening ved uheld

Medarbejdere er instrueret i at tilkalde Miljøvagten (112) i tilfælde af uheld.

Der er opsat en liste med relevante telefonnumre i stalden (ved uheld).

Der opbevares savsmuld til opsamling af evt. oliespild

Foder

Opbevaring af foder og ensilage

Alt foder opbevares i lukkede siloer. Staldanlægget ved Krogager har kun indendørs opbevaring af foder, valle og fedt mv. i foderrum.

BAT-redegørelse

Der anvendes E-kontrol ved slagtesvinene til dokumentation af fodereffektivitet. Der anvendes vådfodring med valle, som muliggør en meget høj fodereffektivitet som muliggør udskillelse af mindre mængder N i gødningen end norm.

Minimering af spild

Alt foder opbevares i lukkede siloer. Staldanlægget ved Krogager har kun indendørs opbevaring af foder, valle og fedt mv. i foderrum.

Foderet blæses ind til opbevaring i siloer, der er ikke spild forbundet med denne transport.

Fodertildeling foregår via lukkede rørstrengte med udfodring i krybber. Der tilstræbes god renholdelse i og omkring staldene og rester af foder fjernes.

Ressourceforbrug

Årligt forbrug		
	Nudrift	Ansøgt
Dieselolie	65.000 l	65.000 l
Elforbrug	215.000 kWh	235.000 kWh
Vandforbrug	5.800 m ³	6.565 m ³

Vand

Vandforsyning sker fra: Vojens Vandværk.

	Nudrift (m3)	Ansøgt drift (m3)
Samlet forbrug af vand	5800	6565
Anslået forbrug af drikkevand	4955	5550
Anslået forbrug af vaskevand til stalde	745	895
Anslået forbrug af vaskevand til maskiner	100	120
Vandforbrug per DE		

Bemærk at vandforbruget

er meget lavt sammenlignet med normalt. Det skyldes, at der tilsættes valle til foderet, som dækker en stor del af grisenes vandbehov.

Der foreligger vandingstilladelse til markvanding til 138 ha med 70 m³ pr time. Tilladelse gælder frem til 2024

BAT-redegørelse vandbesparende foranstaltninger

Bedriftens drikkevandsinstallationer rengøres og efterses jævnligt med henblik på at undgå spild.

Drikkeniplerne er placeret over fodertruget (integreret i foderautomaten). Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (drikkenipler over trug).

Ved vask af stalde anvendes iblødsætning, hvorefter staldene vaskes med højtryksrensere med koldt vand.

Både iblødsætning og vask med højtryksrensere er vandbesparende. Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (brug af højtryksrensere).

Energi

Der bruges el til ventilation, pumpning af gylle, lys, vask af stald og fremføring af foder.

BAT-redegørelse energibesparende foranstaltninger

Der er installeret vertikale ventilatorer, der har et lavere energiforbrug end horisontale ventilatorer.

Der er installeret trinløs styring af ventilatorer i staldene, hvilket regulerer luftcirkulationen efter behov, og giver dermed lavest mulig forbrug af energi (Multistep udluftning).

Ventilationsprincippet er undertryksventilation, som er mere strømbesparende end fx ligetryksventilation.

Al ventilation er styret af et temperaturreguleret styringssystem, som sikrer, at ventilationen kører optimalt, både med hensyn til temperaturen i staldene og el-forbruget.

Der er etableret dagslysstyring på belysning i stalden.

Udendørs belysning er med bevægelsessensorer.

Der er opsat lavenergi lysstofrør i stalden

Efter hvert hold slagtesvin vaskes ventilatoren i staldafsnittene sammen med det øvrige staldinventar. Herved fjernes snavs mv. der kan yde modstand og forøge strømforbruget.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (delvis lavenergibelysning, eftersyn og rengøring af ventilatorer, temperaturstyring der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation).

Transport

Der er ingen boliger umiddelbart tæt ved staldanlægget. Der vil som følge heraf ikke forventes at være gener ved ind og udkørsel ved staldanlægget.

Traktortransporter berører hovedsageligt kun offentlig vej i landzone – se kortbilag 3.

Anslået antal årlige transporter (total for alle adresser).

		Nudrift	Ansøgt drift	Sæson drift
Lastbil	Foder / Korn	104	104	
	Fyringsolie og brændstof	8	8	
	Handelsgødning	3	3	
	Slagtesvin afhentning	52	52	
	Gylle til aftalearealer	40	10	X
	Gylle til egne driftsarealer	0	60	X
	Dagrenovation	81	81	
	Afhentning af døde dyr	52	52	
	Sum af faste lastbiltransporter:	340	370	
Ca. antal lastbiltransporter pr. uge	6,5	7,1		
Traktor	Husdyrgødning	150	210	X
	Valle	53	53	
	Smågrise til ejendom	52	52	
	Halm til strøelse og foder	52	52	
	Kørsel med markmaskiner	Efter behov	Efter behov	
	Sum af faste traktortransporter	307	367	
	Ca. antal traktortransporter pr. uge	5,9	7	
Traktortransporter - ændring i procent		16%		

Kommentar: Der vil forekomme et svagt stigende antal lastbil transporter til og fra ejendommen. Antallet af traktortransporter vil også stige svagt som følge af mere husdyrgødning til udbringning. I forhold til transporter til udbringningsarealerne som berører offentlig vej ventes ikke flere transporter, idet de nye arealer modtager husdyrgødning i dag fra andre produktioner. Disse erstattes af de ansøgte transporter.

Kort over transportveje for ejendommen se bilag 3

Støj/støv/lugt

Beskrivelse af støjkilder

Støjkilder er primært: Indblæsning af foder, udlevering af dyr, gyllehåndtering, samt støj fra ventilatorer daglig.

Den ansøgte produktion overholder Miljøstyrelsens vejledning 6/1984. Støjkilder er levering og afhentning af grise, indblæsning af foder. Der forekommer ikke særligt støjende anlæg eller aktiviteter udover normalt forekommende støjkilder ved landbrugsdrift. Stalden er beliggende i så stor afstand til omkringboende, at der ikke eller kun undtagelsesvist forventes at være hørbar støj for naboerne.

Driftsperiode for støjkilder

Levering af råvarer:

Nudrift: 45 min pr levering

Ansøgt: 45 min pr levering

Gyllepumpning:

Nudrift: Hver 14 dag, 1 time pr pumpning. (for hvert anlæg)

Ansøgt: Hver 14 dag, 1 time pr pumpning. (for hvert anlæg)

Gylleudbringning:

Nudrift: ca. 10 dage pr år

Ansøgt: ca. 10 dage pr år

Ventilation:

Ventilationen på Krogager kører i princippet i døgndrift året rundt. Ventilationen kører dog efter multistep princippet, hvilket sikrer at der kun ventileres efter behov. Dermed spares strøm, og støjgenerne reduceres væsentligt. Kun på meget varme dage vil ventilationen køre med maksimal belastning.

Modtagelse og afhentning af dyr:

Nudrift: 30 min pr læs, tre læs pr levering.

Ansøgt: 30 min pr læs, tre læs pr levering.

Høst:

Nudrift: 40 dage pr. år

Ansøgt: 40 dage pr. år

Tiltag mod støjkilder

Da stalden er placeret i stor afstand til nærmeste nabo (>400 m) og da der ikke forekommer særligt støjende aktivitet, anses det ikke for nødvendigt med særlige støjdæmpende foranstaltninger. Arbejdet i og ved staldanlægget udføres så vidt muligt på hverdage og i dagtimerne.

Støv

Der anvendes vådfoder hvorfor der kun i begrænset omfang er støv i forbindelse med håndtering af råvarer til foderblanding. Der kan forekomme støv på Krogager i forbindelse med transporter, idet vejen er grusvej.

Lugt

Stalden er beliggende med en vægget gennemsnitsafstand på cirka 435 m syd for nærmeste nabo i landzone. Den pågældende nabo-beboelse er beliggende ved Gl. Ladegård, som teknisk regnes som en beboelse i samlet bebyggelse. Lugtgeneafstandskravet for den ansøgte produktion til nærmeste beboelse i "samlet bebyggelse" er 424 m og for nabobeboelse i landzone 196 m. Geneafstandskravet er således overholdt. Af lugtbegrænsende tiltag (effekt ej medregnet i afstandskrav) er der valgt staldsystem med laveste lugtafgivelse (delspalter), ventilatorer er anbragt i tagside som vender væk fra nærmeste beboelser, der anvendes højtryksskøling i stalden, som sænker ventilationsbehovet og dermed lugtafgivelsen. Rengøring i og omkring siloer og bygninger foretages jævnligt med henblik på at minimere risikoen for lugt og for at der ikke skal opstå uhygiejniske forhold.

Skadedyr

Generel bekæmpelse af skadedyr

Der tilstræbes god renholdelse i og omkring staldene og rester af foder fjernes.

Fluegener

Der foretages kun kemisk bekæmpelse af fluer ved særligt behov. Der lægges vægt på forebyggende indsats jf. ovenstående

Rottebekæmpelse

Der er aftale med Firma Mortalin (jf. aftale med kommunen) som tilkaldes ved behov, og ansøger fordeler selv den udleverede rottegift i rottekasserne.

Affald

Fast affald nudrift			
	Mængde	Opbevaring	Bortskaffelses metode
Forbrændingseget	5-10 kg pr uge	Medbringes til container på Ladegårdsvej 3	Renovatør containerordning
Ikke forbrændingseget	Max 3-5 kg pr uge	I foderrum på Krogagervej eller maskinhus på Ladegårdsvej	Køres til modtageplads efter behov
Papir/pap	0		
Glas	0		
Plast (EAK-kode 02-01-04)	0		

Heraf PVC	0		
-----------	---	--	--

Fast affald ansøgt			
	Mængde	Opbevaring	Bortskaffelses metode
Forbrændingseget	5-10 kg uge	Medbringes i affaldssæk til container på Ladegårdsvej 3	Renovatør container tømmeordning
Ikke forbrændingseget Primært lysstofrør og spraydåser	Max 3-5 kg pr uge	Max 3-5 kg pr uge	I foderrum på Krogagervej eller maskinhus på Ladegårdsvej
Papir/pap	0		
Glas	0		
Plast (EAK-kode 02-01-04)	0		
Heraf PVC	0		

Fast affald

Som udgangspunkt forventes ingen ændringer i mængder

Forbrændingseget:

Mængde: ca. 150 liter/uge, tømmes hver 14. dag. Opbevaring: I container på Ladegårdvej 3A

Bortskaffes af: Renovatør/vognmand: Flemming Poulsen

Affald til genbrug:

Plastik og gødningssække afleveres til Flemming Poulsen i separat container

Mængde: 500 l pr år

Metalaffald

Metalskrot sælges til skrot og afhentes efter behov 1-2 gange årligt

Farligt affald samt olie og kemikalier

Olie og kemikalier ansøgt		
	Opbevares i/placering	Mængde/afskaffes via
Spildolie	Ladegårdvej 3a	
Kanyler	Medicinskab i stalden	
Kemikalier	Ladegårdvej 12a	
Medicin	Medicinskab i stalden	

Olie- og kemikalieaffald

Opbevaring: I tromler i aflukket container Ladegårdvej 3A

Mængde pr år: 100 l pr år

Bortskaffes til: Gunnar Lund Olieservice.

Oplag af olie og kemikalier

Der er ingen oplag af olie og kemikalier på Krogager 1.

Pesticider og sprøjteudstyr

Normalt ingen. Indkøbte mængder tilstræbes opbrugt, mindre rester opbevares til anvendelse kommende sæson. I meget sjældne tilfælde kan rester forældes eller brugstilladelse udgå.

Opbevaring: I aflåst kemikalierum på Ladegårdvej 12A.

Bortskaffes til: Tomme dunke bortskaffes efter etikettens forskrift – alle normalt anvendte midler kan skyllet emballage afleveres til forbrænding. Evt. mindre mængder pesticidrester til Kommunal genbrugsplads for farligt affald.

Døde dyr

Antal døde dyr/år:

Nudrift: 150 slagtesvin,

Ansøgt: 200 slagtesvin,

Opbevaring: Afhentningsplads er placeret i markskellet nord for stalden ud til Krogagervej – ca. 30 m syd for Tørningvej. Døde dyr opbevares under kadaverkappe og på spalter hævet fra jorden. Placering af afhentningsplads fremgår af kortbilag 1, situationsplan.

Afhentes af: DAKA – normalt kun hverdage indenfor alm. arbejdstid

Spildevand

Spildevandsmængde

Der er ikke sanitært spildevand fra driftsbygningerne Krogager 1.

Spildevand tilledt gyllebeholder

Vaskevand fra stalden tilledes gylletanken.

Mængde: Nudrift cirka 250m³ Ansøgt ca. 300m³

Afledes til: Gylletank

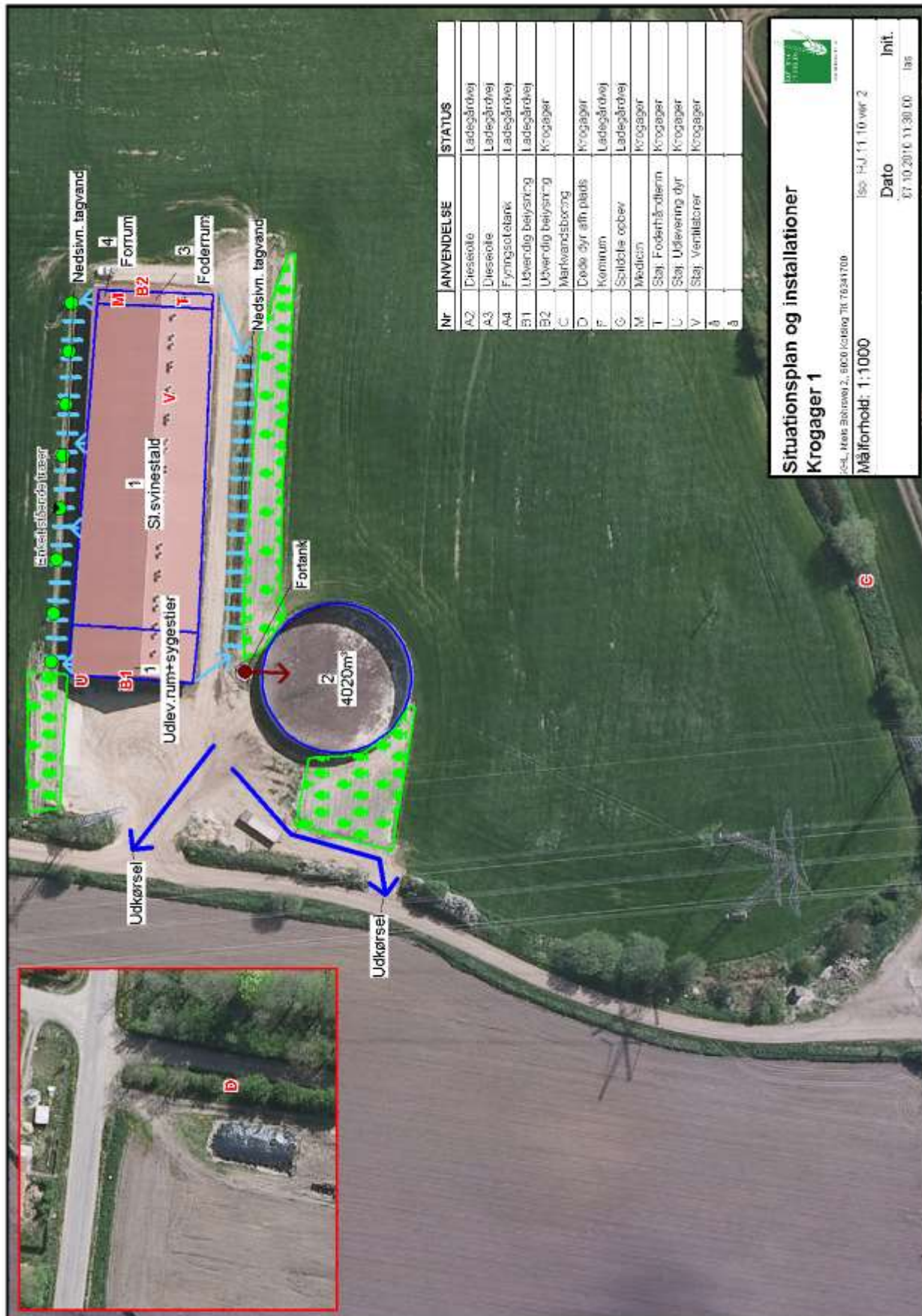
Drikkevandsspild forekommer kun i meget begrænset omfang da drikkenipler er placeret over fodertrug.

Spildevand afledning

Der er ikke sanitært spildevand fra Krogager 1. Vand forbruges kun til drikkevand til dyrene og til vask af staldene.

Tagvand ledes til nedsivning i faskiner.

Bilag 1: Oversigtsplan over ejendom, med afløbsplan

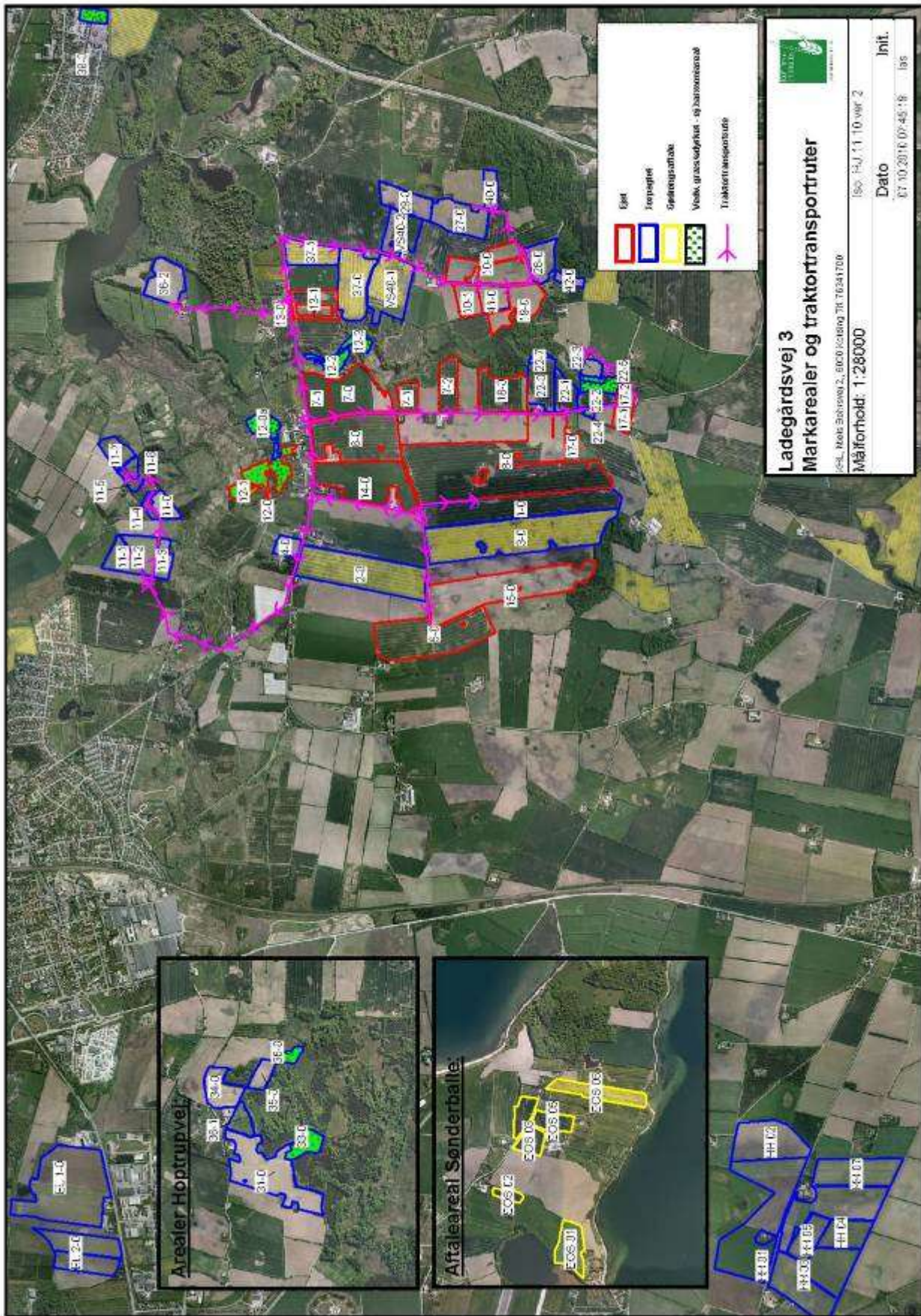
Bilag 2: Staldopbygning og BAT niveau

Staldafsnit Navn (Slagtesvinestald)	Dyrehold nudrift	Dyrehold ansøgt	Ansøgt staldindretning
Slagtesvinestald (stald nr. 1.1.1)	8.996 slagtesvin 30 – 100 kg (222,04 DE)	12.000 slagtesvin 30 -105 kg (326,19 DE)	Delvis spaltegulv, 25-49% fast gulv 2790 stipladser Overbrusning.
Ammoniak emission			4.318,22 kg NH3-N /år ansøgt projekt

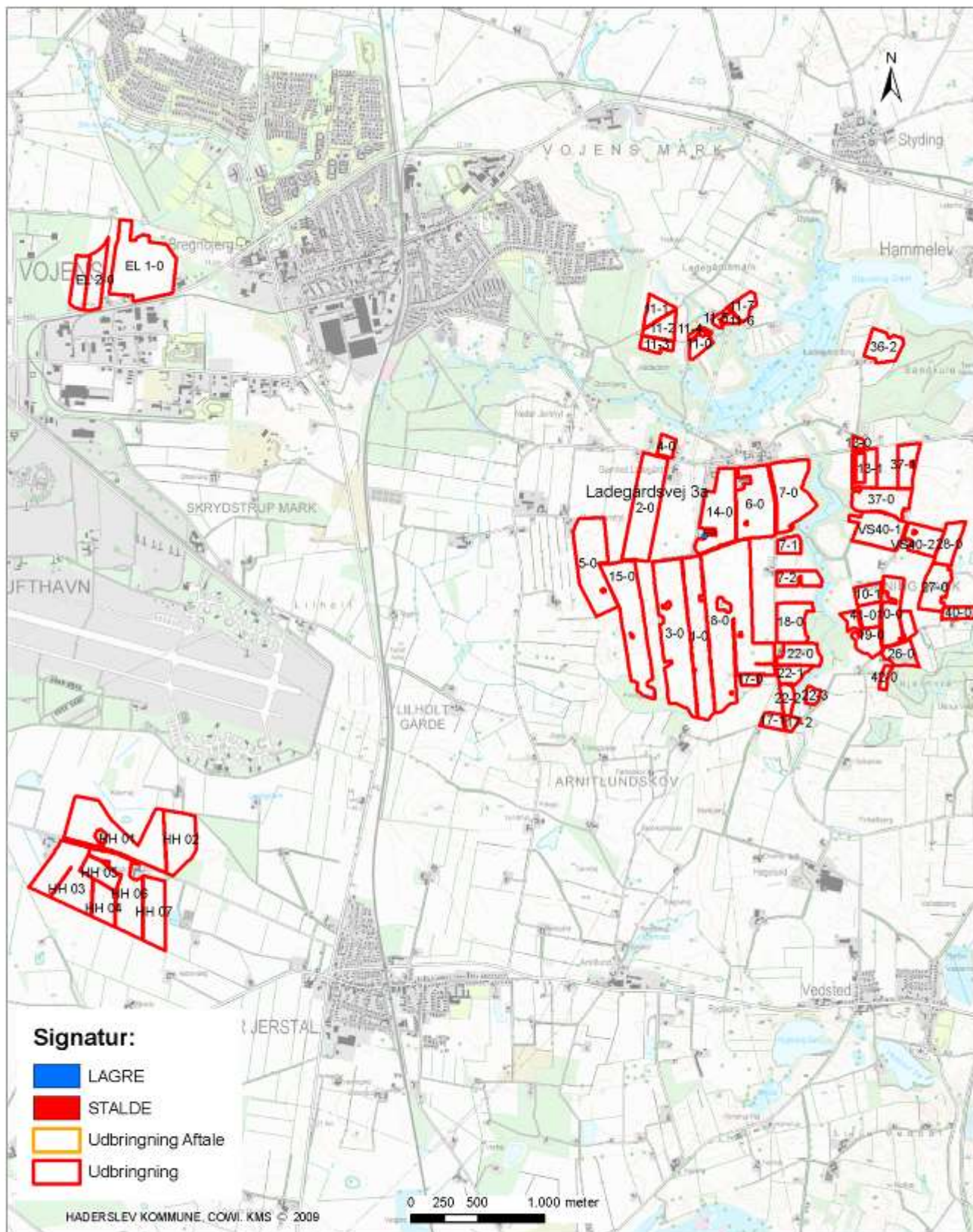
Emissionsgrænseværdi for anlægget

Staldafsnit	Bat-niveau	Beregning af BAT	Kg NH3-N/år (BAT-niveau)
1.1.1 (Slagtesvinestald) 12.000 slagtesvin (30 – 105 kg) staldsystem 25 – 49 % fast gulv.	- Stalden er en eksisterende stald, hvor dyreholdet øges i de eksisterende stier. Kommunens BAT niveau er sat til: 0,35 kg NH3-N pr. slagtesvin (jf. nye BAT standardvilkår for eksisterende stalde) Der er korrigeret for afvigende vægtinterval.	Korrektion for vægt: $(105-30) \cdot (20,95 + 0,177 \cdot (105+30)) / 3190 = 1,05435$ BAT = 12.000 slagtesvin x 0,35 kg NH3-N x 1,05435 = 4428,27 kg NH3-N	4428,27
I alt			4428,27

Bilag 3: Transportveje

Bilag 4: Oversigt over udbringningsarealer incl. nummer

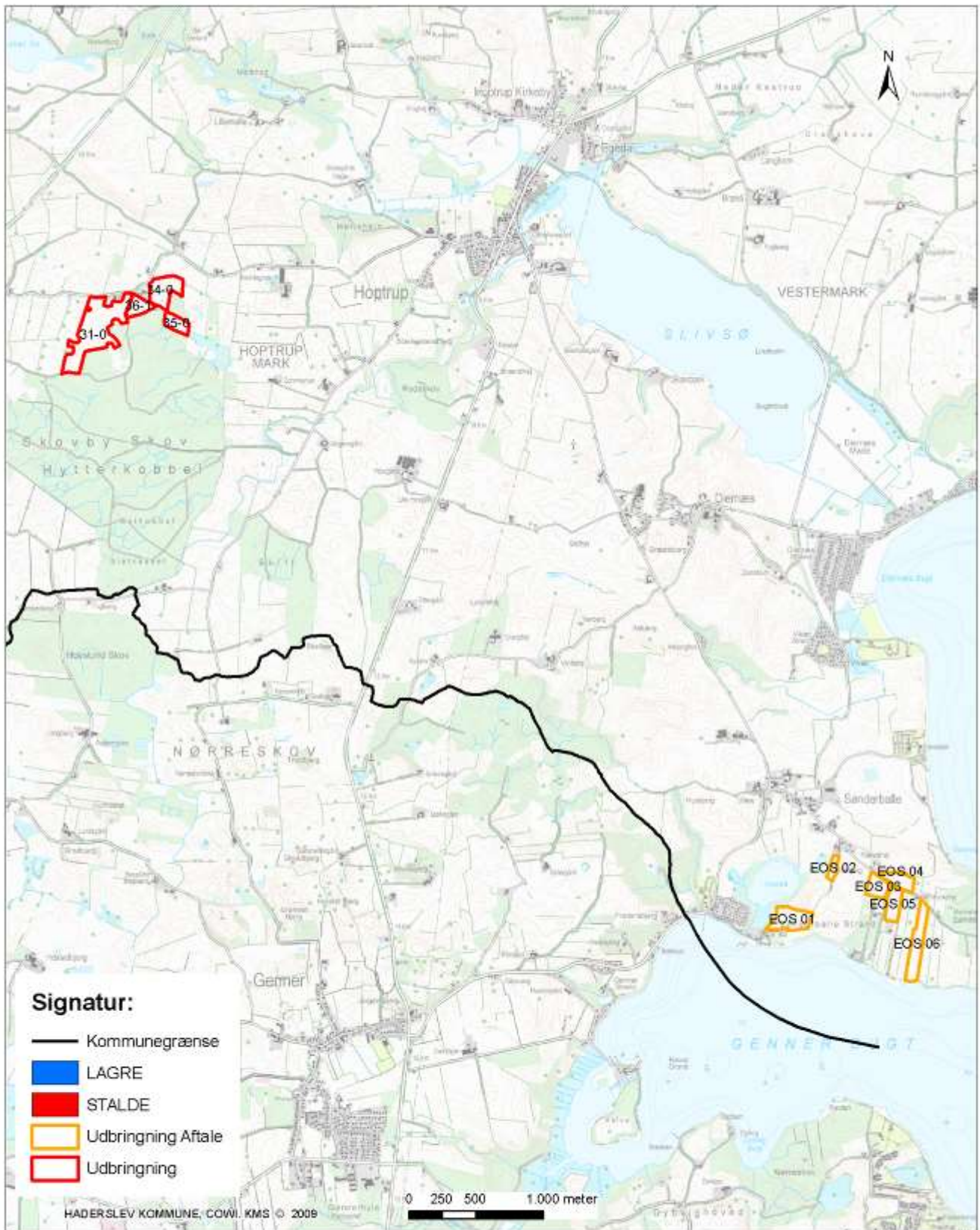

Titel Ladegårdsvej 3a
Indhold Udbringningsarealer og mark nr

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til overblik. Kortet kan ikke anvendes ved skelstridigheder. Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrivet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:35.470

Titel Ladegårdsvej 3a

Indhold Udbringningsarealer og mark nr

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til oversigtbrug. Kortet kan ikke anvendes ved skelstridigheder. Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journainummer:

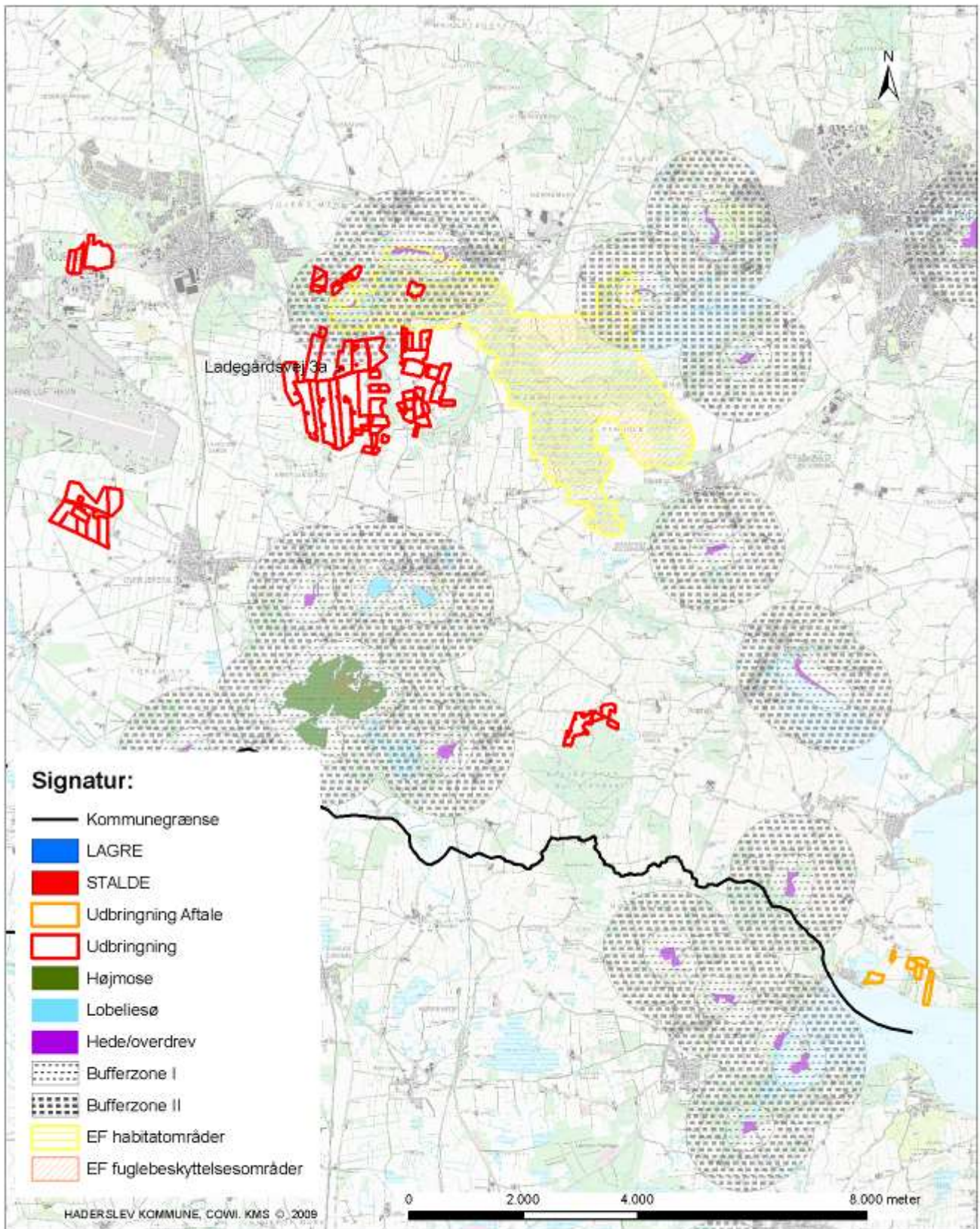
Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:35.293

Haderslev

Bilag 5: Arealer ift § 7, Internationale Naturbeskyttelsesomr.

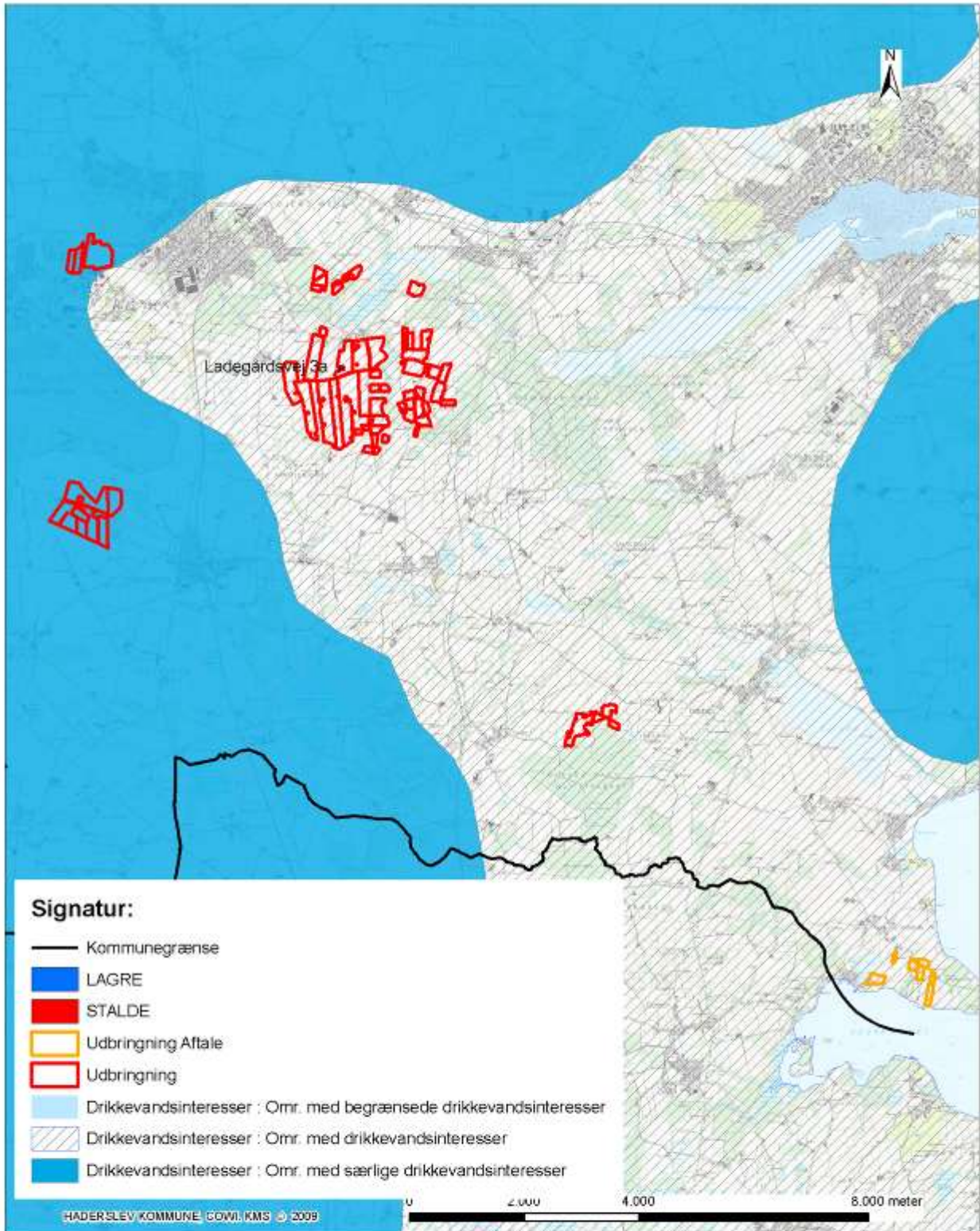
Titel Ladegårdsvej 3a
Indhold §7 og NATURA2000

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til overblik. Kortet kan ikke anvendes ved skelstridigheder. Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrevet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:82.809

Bilag 6: Nitratfølsomme indvindingsområder og drikkevandsområder

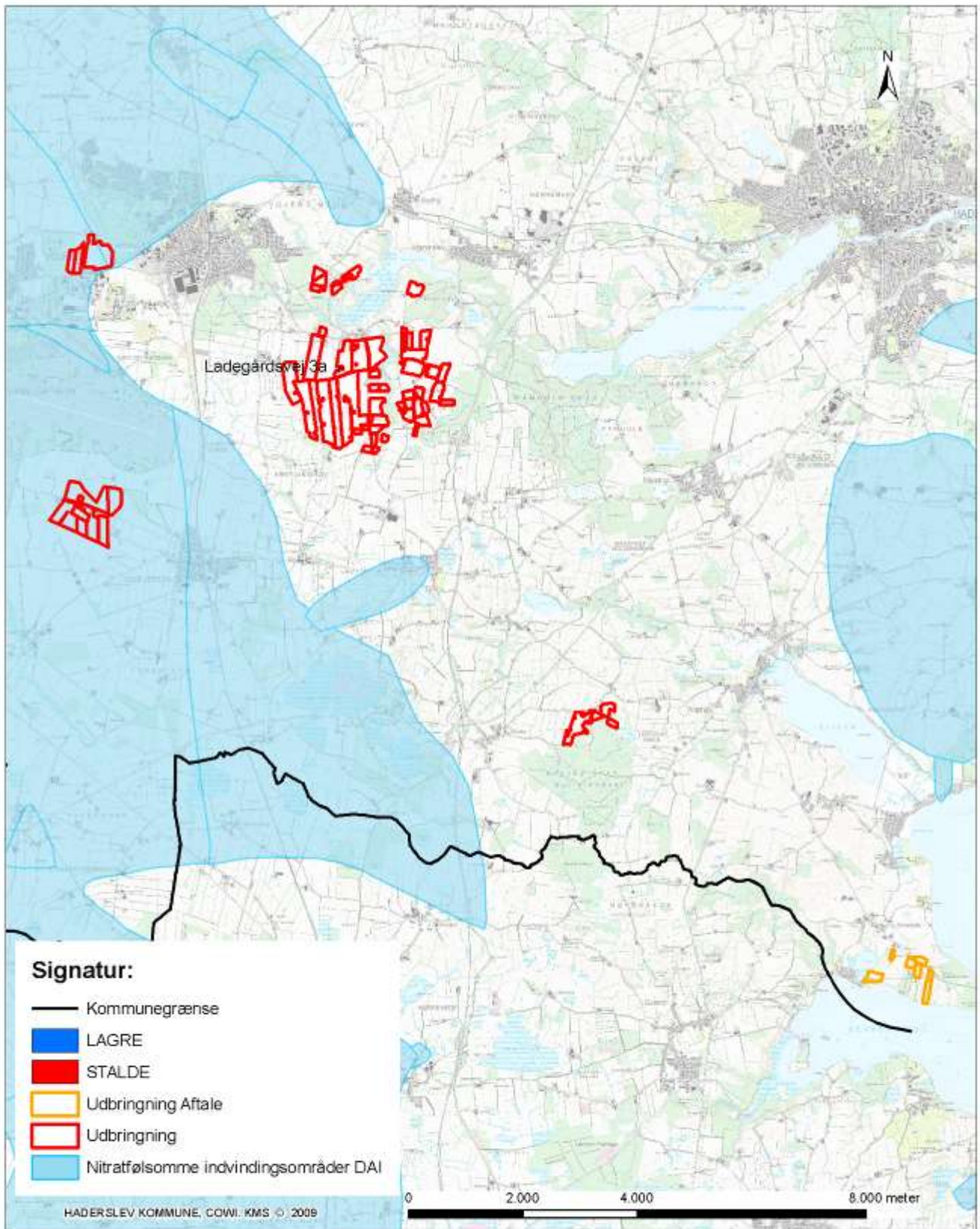

Titel Ladegårdsvej 3a
Indhold Drikkevands interesser

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
 Kortet kan ikke erstatte ved skelstrøgsmålinger.
 Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrevet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:82.809

Titel Ladegårdsvej 3a

Indhold Nitratfølsomme indvindingsområder

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til oversigtsbrug. Kortet kan ikke anvendes ved skelstridigheder. Der tages forbehold for kortets ajourføringssatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journainummer:

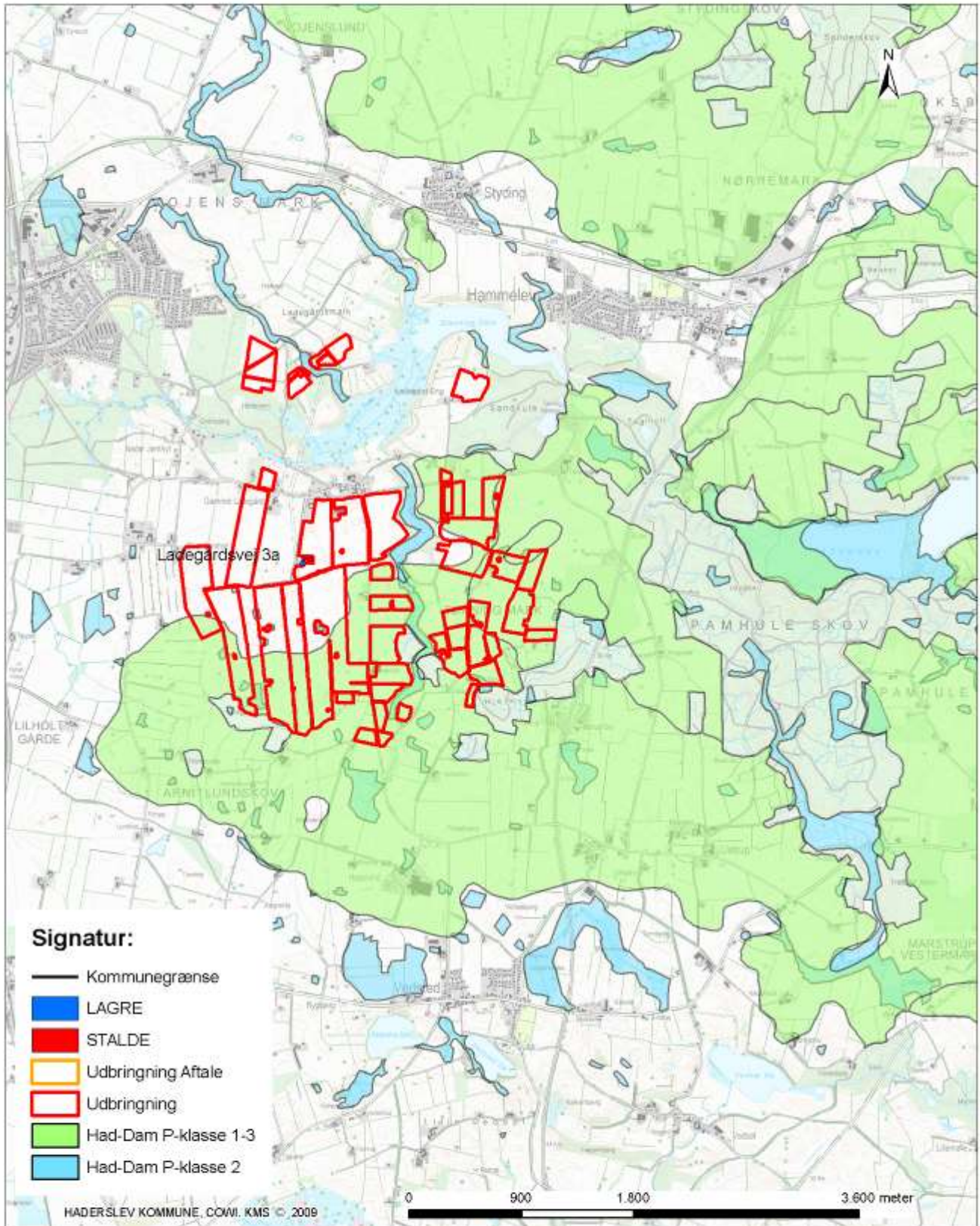
Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:82.809

Haderslev

Bilag 7: P-klasser

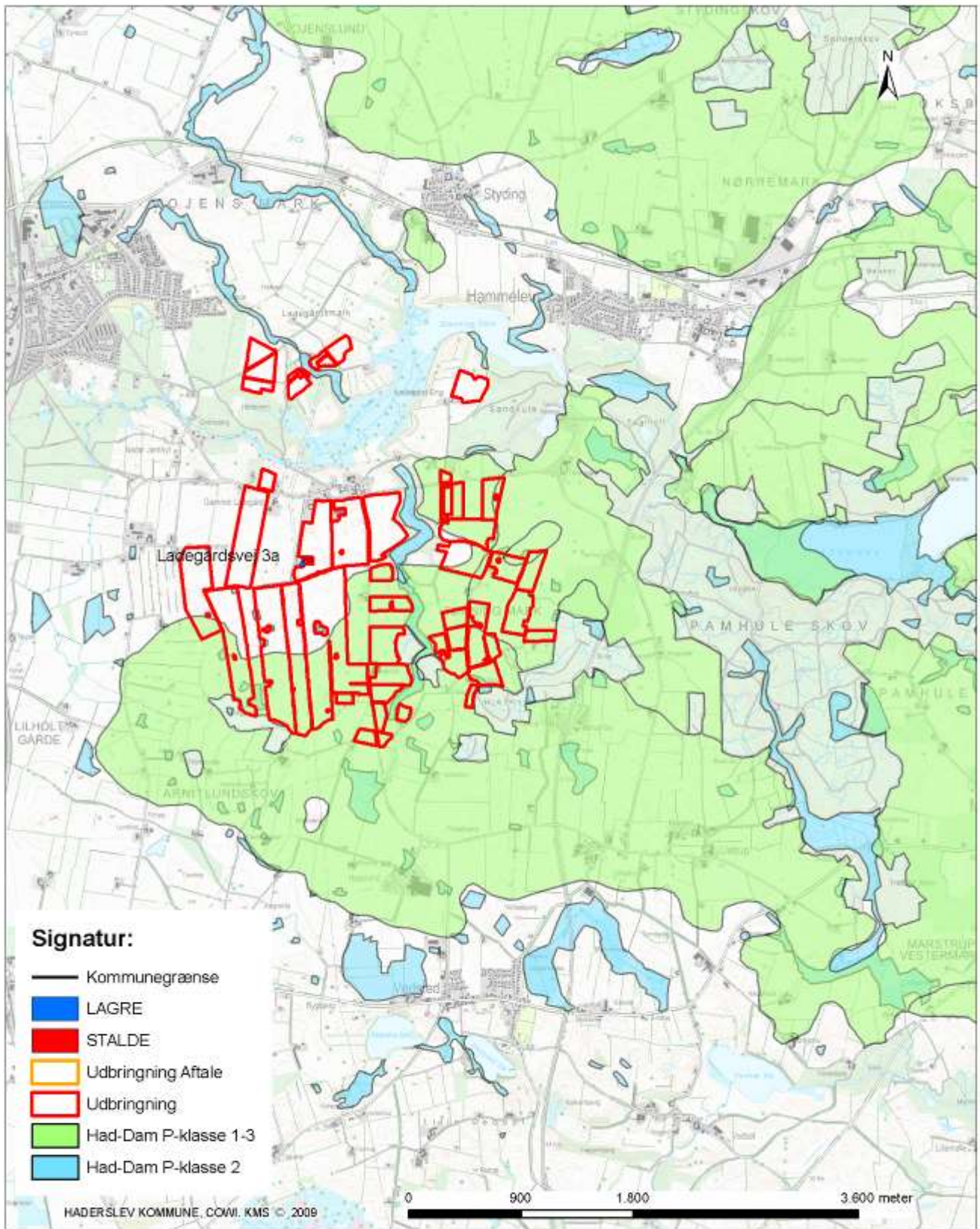

Titel Ladegårdsvej 3a
Indhold Haderslev Dam P-klasser 1 2 3

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til overblik brug.
Kortet kan ikke anvendes ved skelstridigheder.
Der tages forbehold for kortets ajourføringssatus

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
Sagsbehandler:
Journalnummer:
Udskrevet den: 25-02-2010
Målestoksforhold: 1:37.890

Titel Ladegårdsvej 3a

Indhold Haderslev Dam P-klasser 1 2 3

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til overblik
 Kortet kan ikke anvendes ved skelstridigheder
 Der tages forbehold for kortets ajourføringssatus

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journainummer:

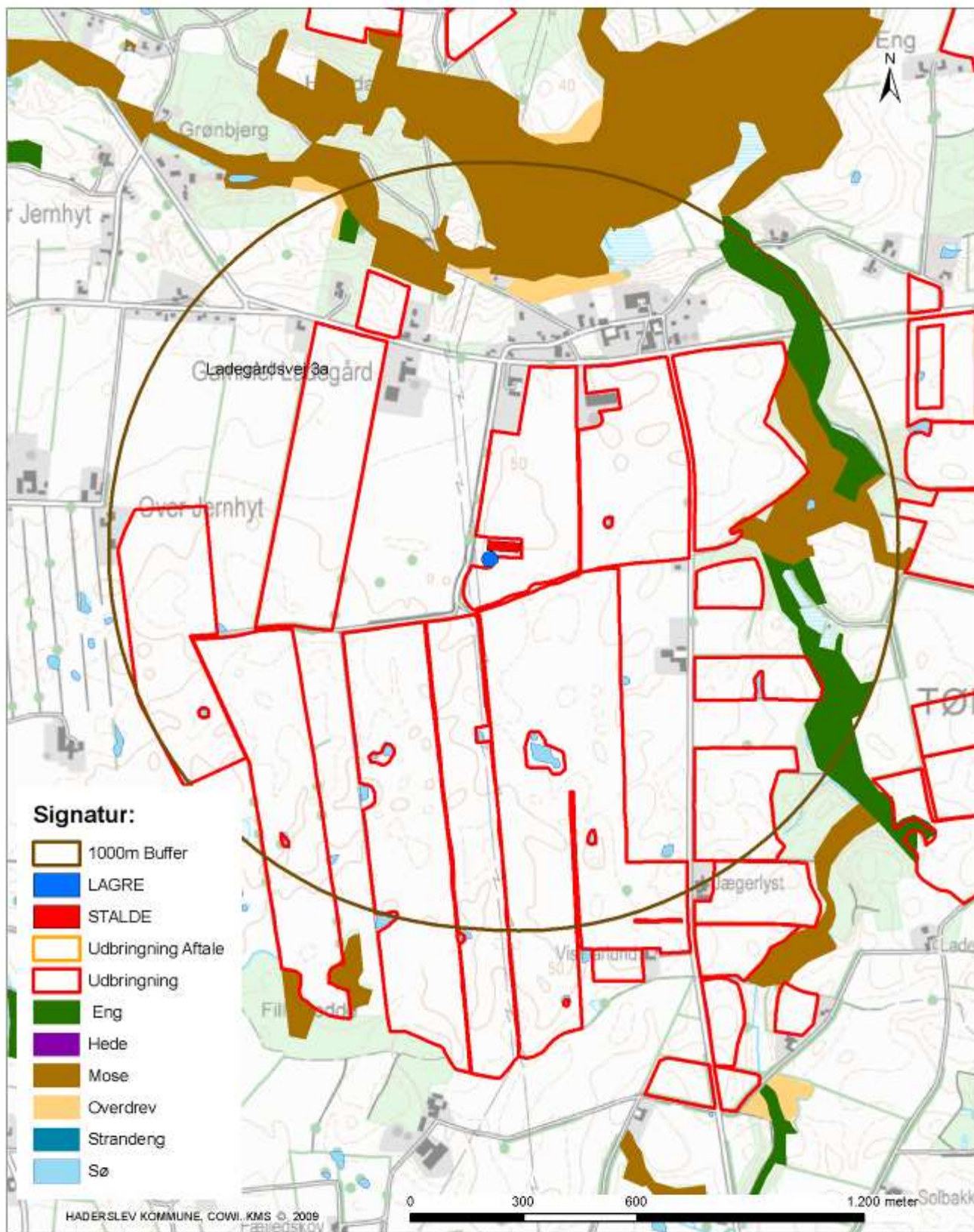
Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:37.890

Haderslev

Bilag 8: § 3 natur ved ejendommen

Titel Ladegårdsvej 3a

Indhold §3 og 1000 Buffer

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til overblik brug.
Kortet kan ikke anvendes ved skelstridigheder.
Der tages forbehold for kortets ajourføringssatus

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journalnummer:

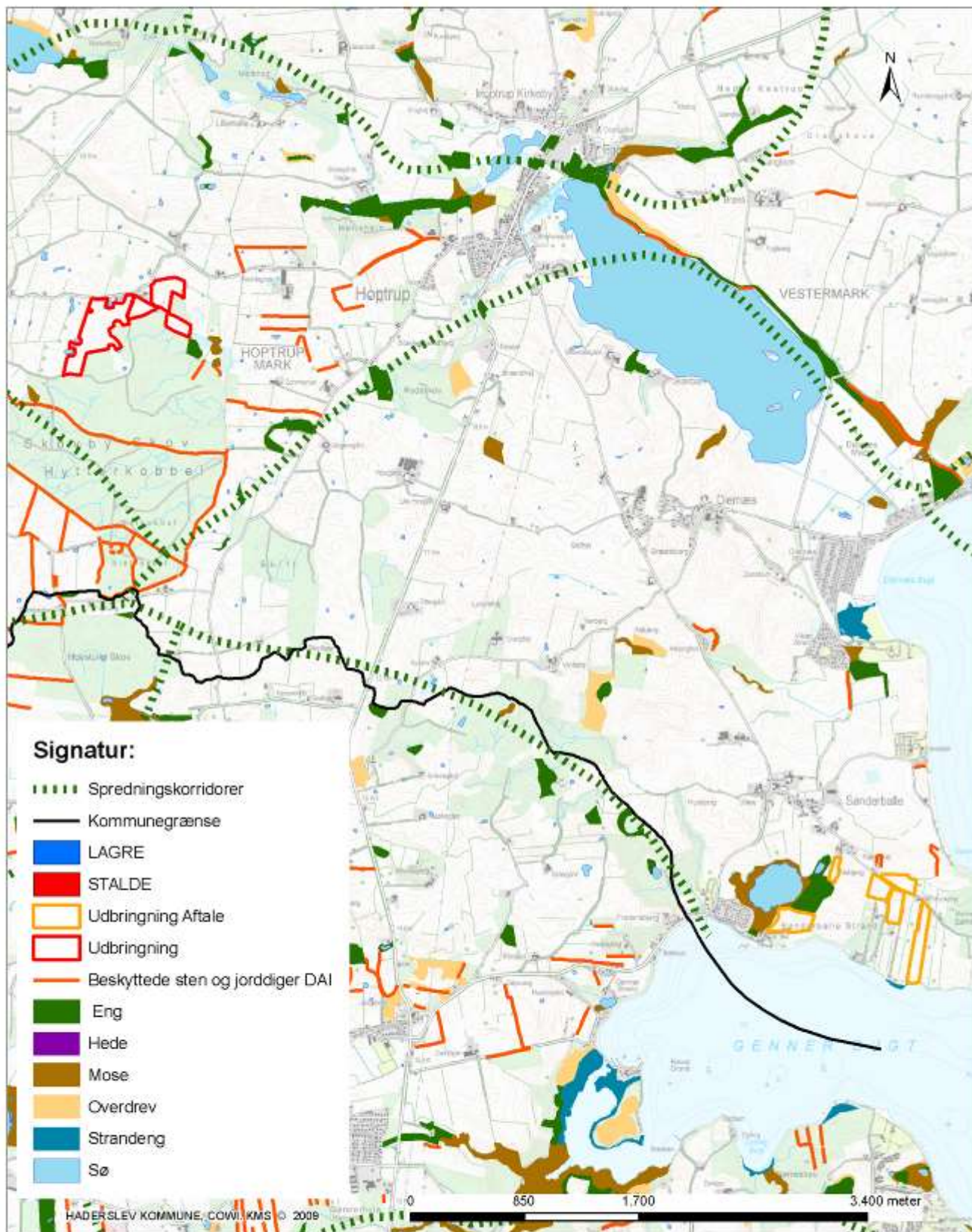
Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:12.528

Haderslev

Bilag 9: § 3 ved arealer og lavbund, vandløb og søer

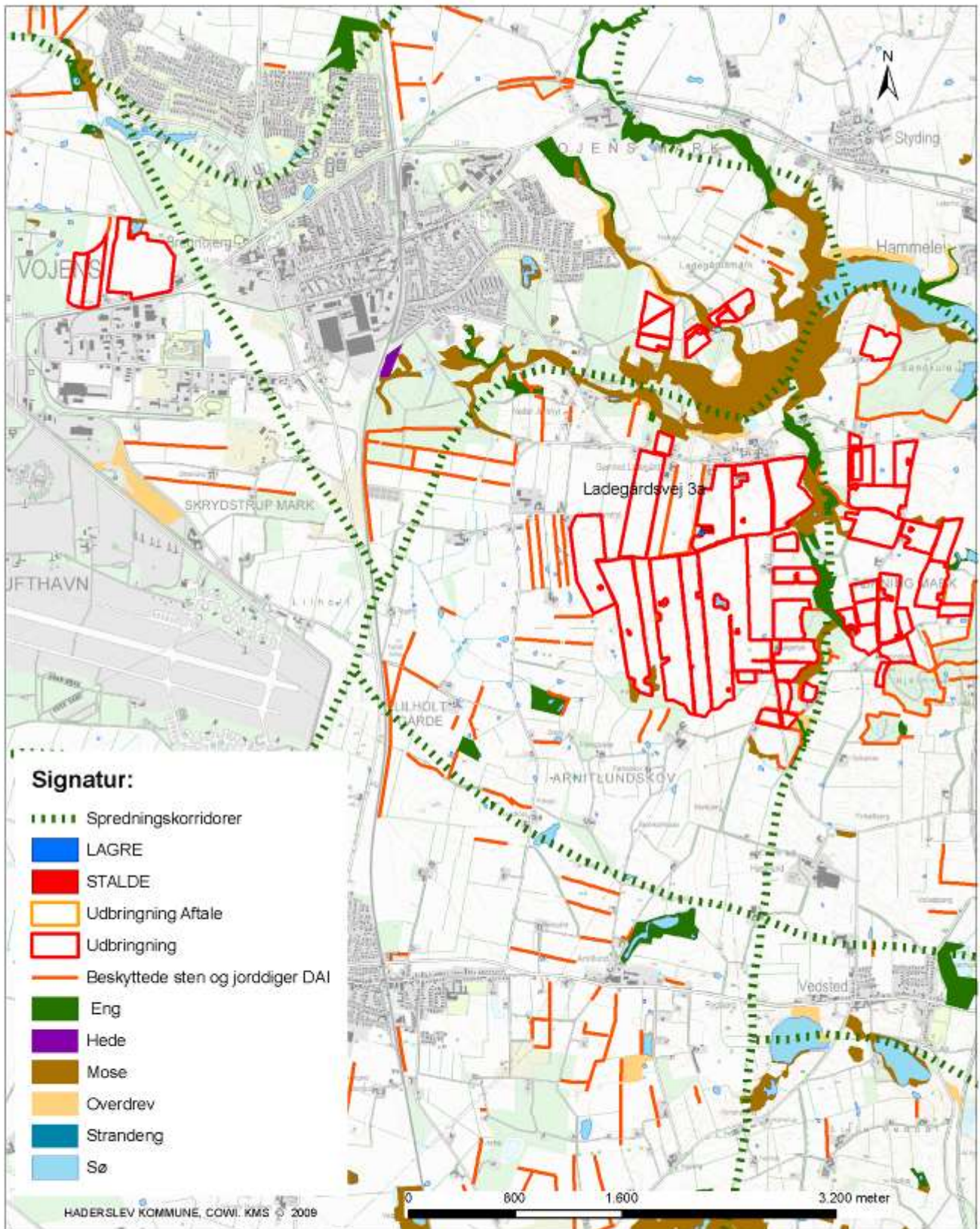

Titel Ladegårdsvej 3a
Indhold §3, Diger og spredningskorridorer

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til overblik. Kortet kan ikke anvendes ved skelstridigheder. Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrevet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:35.293

Titel Ladegårdsvej 3a

Indhold §3, Diger og spredningskorridorer

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til oversigtsbrug. Kortet kan ikke anvendes ved skelstridigheder. Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journainummer:

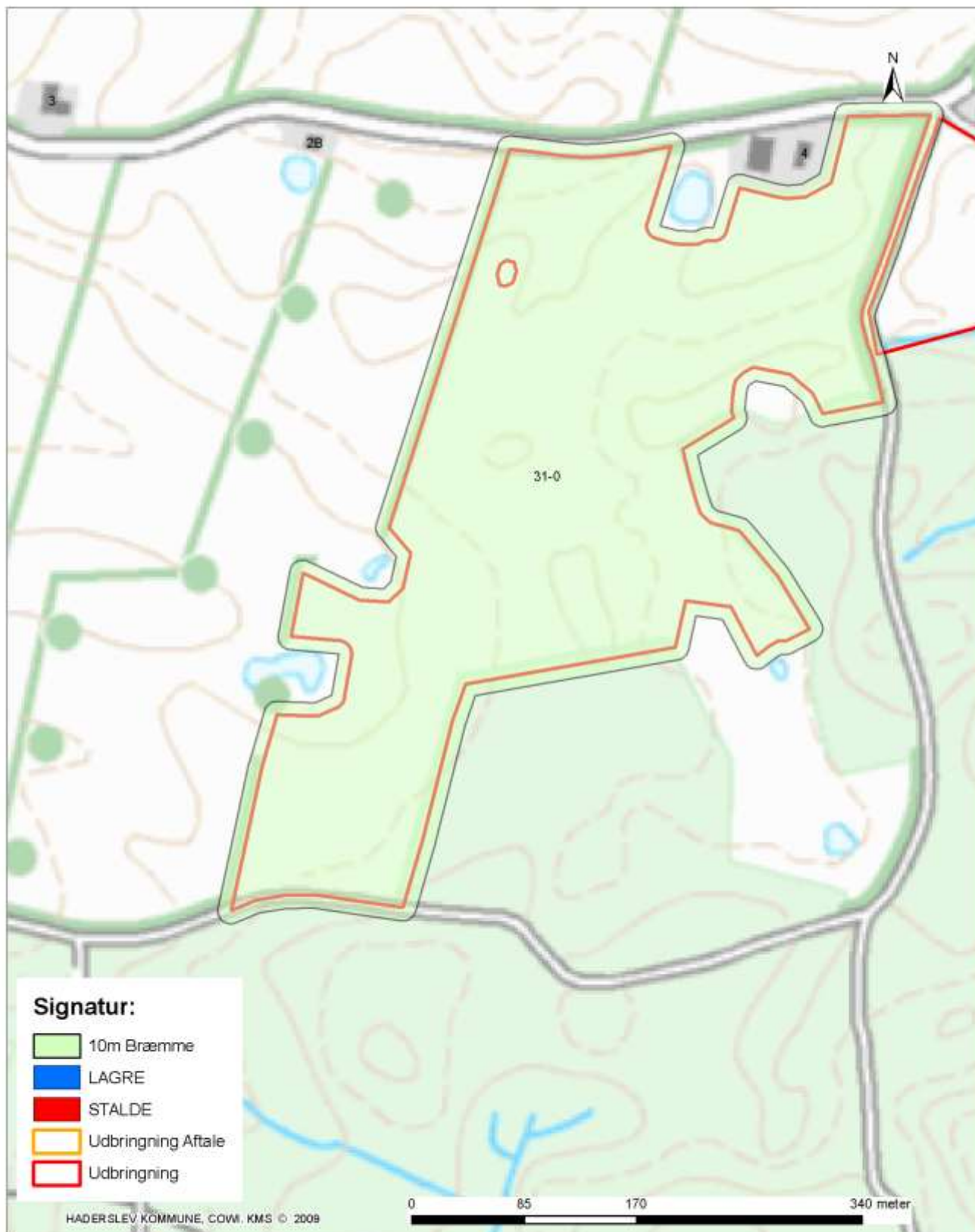
Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:35.470

Haderslev

Bilag 10: 10 m bræmmer ved søer og vandhuller

Titel Ladegårdsvej 3a
Indhold 10m Bræmme om 31-0

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
Kortet kan ikke anvendes ved skelstridigheder.
Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

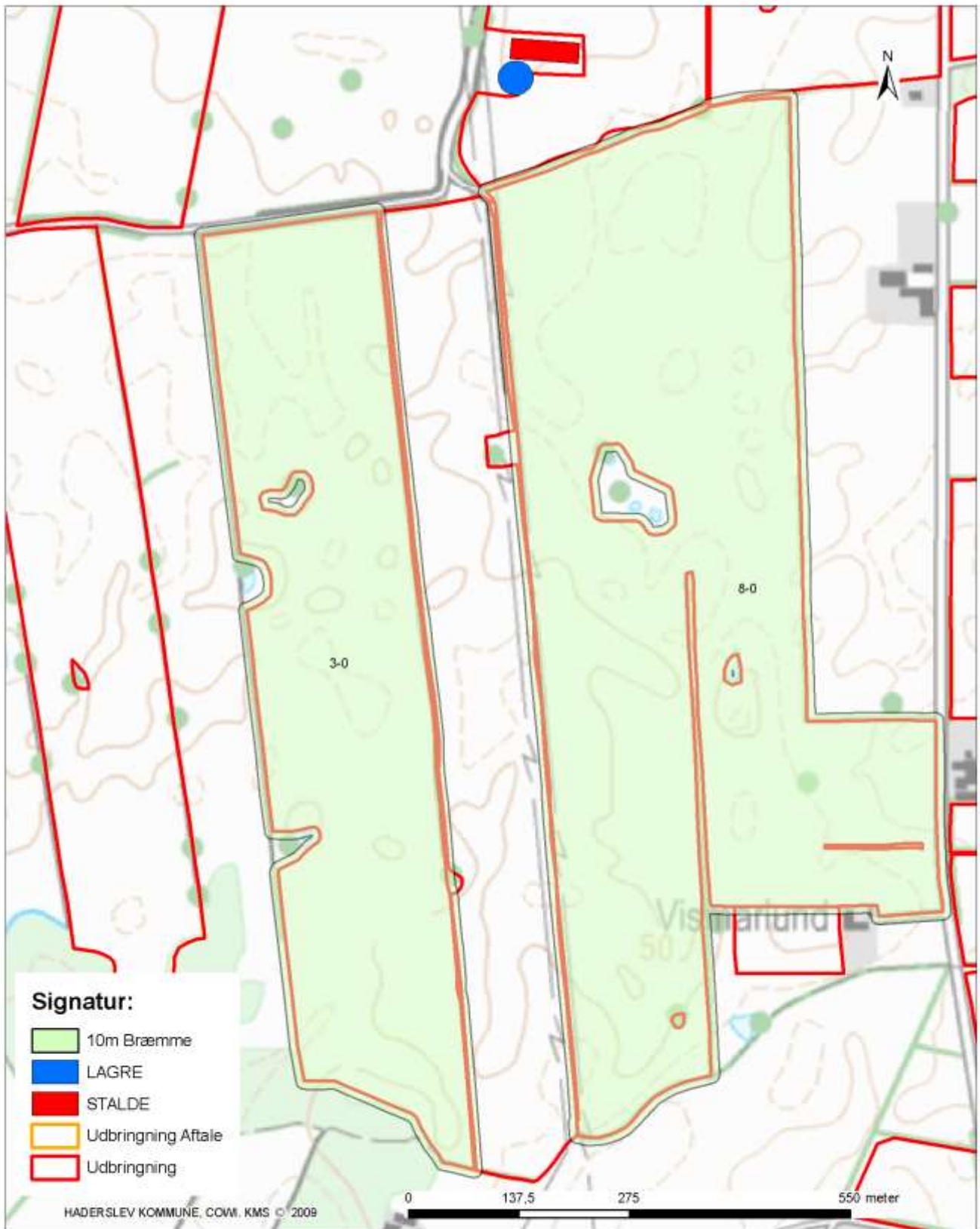
Journalnummer:

Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:3.590

Haderslev

Titel Ladegårdsvej 3a

Indhold 10m Bræmme om 3-0 og 8-0

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til overblikstrøg.
Kortet kan ikke anvendes ved skelstrøgsheder.
Der tages forbehold for kortets ajourføringstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journalnummer:

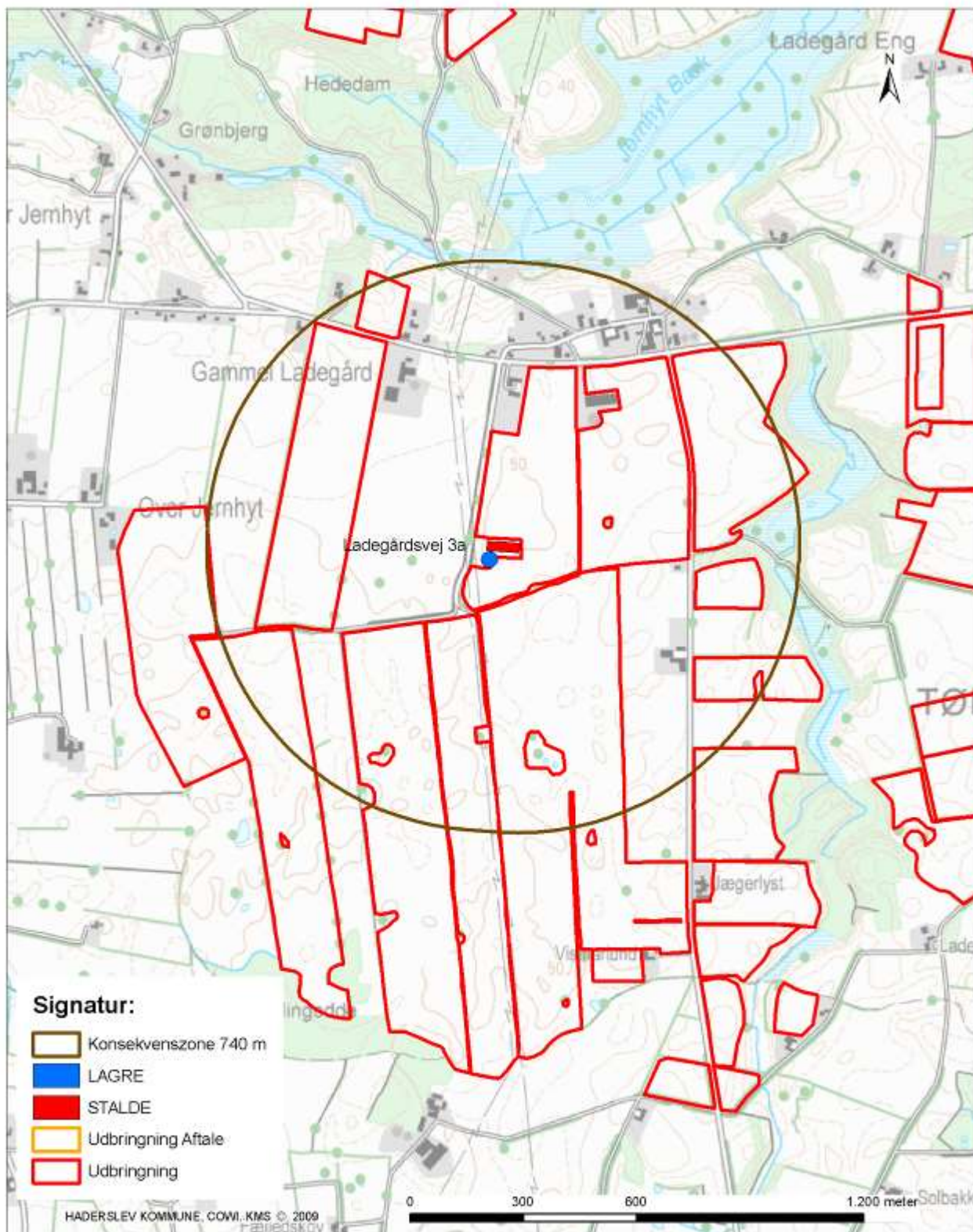
Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:5.889

Haderslev

Bilag 11: Konsekvensradius ift. lugt ved anlæg

Titel Ladegårdsvej 3a
Indhold Konsekvenszone 740 m

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
Kortet kan ikke anvendes ved skelstrøgsheder.
Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
Sagsbehandler:
Journalnummer:
Udskrevet den: 25-02-2010
Målestoksforhold: 1:12.528

Bilag 12: Forudsætninger for type 2 korrektioner

Følgende formler skal anvendes ved beregning af den aktuelle type 2 korrektion på ejendommen, Plantedirektoratet 2005/2006 for kvælstof og 2006/2007 for fosfor:

Formler for kvælstof

Type 2 korrektion for slagtesvin 30-105 kg = $((\text{FEsv pr. produceret svin} \times \text{g råprotein pr. FEsv} / 6250) - ((\text{udgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times 0,028 \text{ kg N pr. kg tilvækst})) / 3,19$ = $((198,75 \text{ FEsv} \times 156 \text{ g råprotein pr. FEsv} / 6250) - ((105 \text{ kg} - 30 \text{ kg}) \times 0,028 \text{ kg N pr. kg tilvækst})) / 3,19$ =

Type 2 korrektionsfaktor = 0,90

I ansøgningen er dette opnået på følgende måde.

- FEsv per slagtesvin = 198,75 FE per gris, beregnet som 2,65 FE/kg tilvækst x 75 kg tilvækst
- 156 råprotein per FE
- udgangsvægt 105 kg = slagtevægt x 1,31
- indgangsvægt på 30 kg

Standardforudsætninger for husdyrgødningsproduktion 2005/2006 til brug i formlerne hvis ikke andet er angivet find tal for 2006/2007 hvis det er fosforkorrektion.

Normerne for indhold af kvælstof og fosfor i husdyrgødning angivet i tabel 4 er fastsat på grundlag af nedenstående forudsætninger om de enkelte husdyrarters ydelsesniveau og foderforbrug.

Svin	Tilvækst kg	FE* pr. kg tilvækst	FE* pr. årssø	Råprotein g pr. FE	Fosfor g pr. FE	Afgangsvægt kg
1 årssø på stald 24,6 grise til 7,2 kg			1442	142,8	5,2	
1 årssø på friland 24,6 grise til 7,2 kg			1600	142,8	5,2	
1 smågris, 7,2 - 30 kg	22,8	2,03		164,8	5,5	
Slagtesvin, 1 stk. produceret	72	2,87		157,6	4,7	102

* Foderforbrug opgøres i FEsv for smågrise, slagtesvin og diegivende søer og i FEdr for drægtige søer. Det samlede foderforbrug for en årssø opgøres som summen af FEsv og FEdr

Bilag 13: Beskrivelse af habitatområde – Vadehavet og Lillebælt

Natura 2000-område "Vadehavet" (N89)

De internationale beskyttelsesområder i Vadehavsområdet omfatter de nedre dele af åsystemerne med udløb i Vadehavet, marsk- og strandengsområder langs fastlandskysten, klit-, strand og marsklandskaber på øerne Rømø, Fanø, Mandø og Langli, samt tilstødende og omgivende havområder. Området udgøres af fire habitatområder, ni fuglebeskyttelsesområder og et Ramsarområde:

Habitatområder:

H78 Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde

H86 Brede Å

H90 Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen

H239 Alslev Ådal

Fuglebeskyttelsesområder

F49 Engarealer ved Ho Bugt

F51 Ribe Holme og enge med Kongeåens udløb

F52 Mandø

F53 Fanø

F55 Skallingen og Langli

F57 Vadehavet

F60 Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen

F65 Rømø

F67 Ballum og Husum Enge og Kamper Strandenge

Ramsarområde:

R27 Vadehavet

Habitat- og fuglebeskyttelsesområder er udpeget for at beskytte en række naturtyper og arter, som udgør områdernes udpegningsgrundlag. Ramsarområder er vådområder med så mange vandfugle, at de har international betydning og skal beskyttes. De er derfor udpeget som Ramsarområder af det enkelte land.

Områdebeskrivelse

Vadehavet er et næringsrigt og lavvandet vådområde på overgangen mellem hav og land. Med dets tidevand, enorme biologiske produktion og særlige naturtyper er det et af de vigtigste vådområder for vandfugle, der benytter den østatlantiske trækrute. Det er således et værdifuldt fourageringsområde for flere millioner vandfugle, der opholder sig her under trækket eller benytter området som yngle-, fældnings- og overvintringslokalitet. Samtidig er dette kystområde levested for mere end 500 arter af planter og dyr, hvoraf flere ikke forekommer andre steder i verden, og Vadehavet har også en særlig betydning som opvækstområde for en del af Nordsøens fisk. Naturbeskyttelsesområderne i vadehavsområdet omfatter de nedre dele af å-systemerne med udløb i Vadehavet, marsk- og strandengsområder langs fastlandskysten, klit-, strand- og marsklandskaber på øerne Rømø, Mandø, Fanø og Langli, samt tilstødende havområder.

Vigtigste naturværdier

Vadehavsområdets store udstrækning og dynamiske naturforhold skaber eksistensgrundlaget for en lang række naturtyper og arter, som er omfattet af EF-habitat- eller EFfuglebeskyttelsesdirektivet. Flere er såkaldt prioriterede naturtyper og arter.

Der indgår 37 forskellige naturtyper i udpegningsgrundlaget, og blandt de mest karakteristiske er marine naturtyper som sandbanker og vadeflader, samt de enorme arealer med strandenge og klitnaturtyperne på Vadehavsøerne og Skallingen. Fiskearter som stavsild, laks, snæbel er blandt de karakteristiske arter for området, men også for pattedyr som odder, og i særdeleshed havpattedyrene spættet sæl, gråsæl og marsvin, er Vadehavsområdet et uhyre vigtigt levested. De forskellige naturtyper i Vadehavsområdet har hver især en helt specifik og stor betydning for ynglende og trækkende fugle. Det trilaterale Vadehavsområde udnyttes således årligt af 10-12 millioner trækkende vandfugle af flere end 50 forskellige bestande, ligesom næsten 400.000 par vandfugle yngler i dette unikke kystområde. I alt indgår 19 ynglefuglearter og 27 trækfuglearter i udpegningsgrundlagene for de ni fuglebeskyttelsesområder i den danske del.

Trusler mod områdets naturværdier

Især bebyggelse, infrastruktur, industri, fiskeri og jordbrug er menneskelige aktiviteter, som er af stor betydning i Vadehavet. De væsentligste aktuelle trusler mod naturtyperne og arterne i området udgøres af næringsstofbelastning (både af havmiljøet og på land), intensiv landbrugsdrift, tilgroning, olieforureninger og udledninger af andre miljøfremmede stoffer, grødeskæring og spærringer i vandløb, fiskeri, sejlsads, flyvning, jagt og almindelig færdsel. Kvælstoftilførslen fra det danske opland til Vadehavet ligger på ca. 10.000 tons

N pr. ha pr. år. Et særligt problem har vist sig i form af invasive arter, hvor den accelererende spredning af stillehavsøsters formentlig er det største økologiske problem. Prædation fra ræv og undslupne mink spiller mange steder en begrænsende faktor for ynglefugle. Især på Fanø udgør klit-fyr en aktuel trussel mod naturtyperne i området.

Udpegningsgrundlag for områderne

Herunder ses udpegningsgrundlagene for de internationale beskyttelsesområder som hovedsagligt vil påvirkes af projekter i Haderslev Kommune.

Habitatområde "Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde" (H78)

Nr. Art/Naturtype

- 1095 Havlampret (*Petromyzon marinus*)
 - 1096 Bæklampret (*Lampetra planeri*)
 - 1099 Flodlampret (*Lampetra fluviatilis*)
 - 1103 Stavsild (*Alosa fallax*)
 - 1106 Laks (*Salmo salar*)
 - 1113 *Snæbel (*Coregonus oxyrhynchus*)
 - 1351 Marsvin (*Phocoena phocoena*)
 - 1355 Odder (*Lutra lutra*)
 - 1364 Gråsæl (*Halichoerus grypus*)
 - 1365 Spættet sæl (*Phoca vitulina*)
 - 1110 Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
 - 1130 Flodmundinger
 - 1140 Mudder- og sandflader blottet ved ebbe
 - 1150 * Kystlaguner og strandsøer
 - 1160 Større lavvandede bugter og vige
 - 1170 Rev
 - 1310 Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand
 - 1320 Vadegræssamfund
 - 1330 Strandenge
 - 2110 Forstrand og begyndende klitdannelse
 - 2120 Hvide klitter og vandremiler
 - 2130 *Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)
 - 2140 *Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede)
 - 2160 Kystklitter med havtorn
 - 2170 Kystklitter med gråris
 - 2180 Kystklitter med selvsåede bestande af hjemmehørende træarter
 - 2190 Fugtige klitlavninger
 - 2310 Indlandsklitter med lyng og visse
 - 2330 Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene
 - 3130 Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden
 - 3140 Kalkrige søer og vandhuller med kransnålgær
 - 3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
 - 3160 Brunvandede søer og vandhuller
 - 3260 Vandløb med vandplanter
 - 4010 Våde dværgbusksamfund med klokkeling
 - 4030 Tørre dværgbusksamfund (heder)
 - 6210 Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)
 - 6230 *Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund
 - 6410 Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop
 - 7150 Planter samfund med næbfrø, soldug eller ulvefod på vådt sand eller blottet tørv
 - 7230 Rigkær
 - 9190 Stillekegskove og -krat på mager sur bund
 - 91D0 *Skovbevoksede tørvemoser
- * særligt prioriterede naturtyper og arter

Natura 2000 område "Lillebælt" (N112)

Natura 2000 området "Lillebælt" består af habitatområde "Lillebælt" (H96), fuglebeskyttelsesområde "Lillebælt" (F47) og Ramsarområde "Lillebælt" (R15). Habitat- og fuglebeskyttelsesområdet er udpeget for at beskytte en række naturtyper og arter, som udgør områdernes udpegningsgrundlag. Ramsarområder er vådområder med så mange vandfugle, at de har international betydning og skal beskyttes. De er derfor udpeget som Ramsarområder af det enkelte land.

Områdebeskrivelse

Natura 2000 området omfatter Lillebælt fra Jylland til Fyn og fra Gamborg Fjord i nord til Halk Nor i syd. Ca. 280 km² består af hav og 70 km² er land. Havområdets jyske opland udgør ca. 46.000 ha. Lillebælt er et særpræget havområde med lave og dybe områder, som mod nord indsnævres til en flodlignende rende med op til 80 meters dybde. Stærk strøm udsætter kysterne for erosion og materialet aflejres andre steder som krumodder og strandvolde.

Der er 3 større beboede øer og 7 holme. Karakteristisk for området er de mange store og små kystlaguner, der er værdifulde levesteder for bundfauna- og flora, samt betydningsfulde overvintrings- og yngleområder for fugle.

Langs kysten og på øerne er der værdifulde strandenge og overdrev, der er levesteder for sjældne fugle- og plantearter.

Vigtigste naturværdier

Hele havområdet udgøres af habitattyperne lavvandede bugter, sandbanker, rev, kystlaguner og mudder- og sandflader. Der er flere større krumoddekomplekser, der nu er sammenvoksede og dækkede af strandeng med naturlige tidevandsrender og ofte med kystlaguner bagved. De vigtigste er Halk Nor, Bankel Sø, Hejlsminde Nor, på Årø, på Bågå, Flægen og Emtekær Nor, der er væsentlige levesteder for flere sjældne fugle- og plantearter. I kystområderne er der også mange vigtige forekomster af kalkoverdrev, sure overdrev og rigkær.

Lillebælt er udpeget som levested for 10 arter af ynglefugle. Området er især vigtigt for arterne havørn, rørhøg, fjordterne, havterne og dværgterne. Fem arter af trækkende vandfugle er udpegningsgrundlag. Vigtigst er dykænderne ederfugl, bjergand, hvinand og toppet skallesluger, som dog alle er gået tilbage de senere år.

Trusler mod områdets naturværdier

Næringsstofbelastning: Den samlede kvælstofbelastning fra det sønderjyske opland og atmosfæren til Lillebælt og fjordene heri var i 2004 på ca. 5335 ton N. Heraf udgjorde landbrugets belastning ca. 2047 ton N. Den generelle eutrofiering med luftbårne kvælstofforbindelser påvirker i nogen grad strandengene. Større effekt har eutrofieringen på overdrevene og rigkærene, hvor tålegrænsen er overskredet. For rigkærene vurderes tilledning af drænvand fra de intensivt dyrkede arealer også at være en trussel. Kystlagunerne vurderes alle at være påvirkede af næringsalte med kraftig algevækst til følge. I modsætning til de nordlige og sydlige dele af Lillebælt rammes Natura 2000 området kun i mindre omfang af iltsvind på grund af mere effektiv opblanding af vandsøjlen.

Tilgroning: Mange steder opgives afgræsning af strandenge og overdrev med tilgroning til følge. Både langs den jyske og den fynske kyst er der massive tilgroningsproblemer i hovedparten af områdets strandenge og rigkær med en vegetation, der i større arealer er højere end 50 cm.

Unaturlige vandstandsforhold: Hydrologien i dele af habitat-områdets landområder er relativt upåvirket mens andre er stærkt påvirket. Mange af strandengene og rigkærene samt den nedbrudte højmosé på Brandsø er præget af grøftning eller udpumpning af vand i en sådan grad at der opstår sommerudtørring eller større skader.

Andre trusler: Strandengene invaderes generelt af Rynket Rose, der breder sig langs strandene og på strandengene. Løse hunde er et alvorligt problem flere steder, da fuglene forstyrres meget - især i yngletiden. På Årø Kalv og på småøerne, Linderum m.fl. går småbådsejlere i land i yngletiden på trods af adgangsforbud. Småbåde og surfere sejler på vandfladen ved Årø Kalv også i yngletiden. De alsidige aktiviteter på skydeterrænet ved Halk Nor medfører forstyrrelser, som må antages at påvirke ynglefuglene. Ræv ankom til Årø under isvinteren 1994/95, og forhindrer nu især Ederfugl i at yngle. På Bågå og ved Emtekær Nor er der registreret forstyrrelser af ynglefugle, som bl.a. søges løst gennem henstillingsskiltning.

Igangværende pleje og genopretning

Området er omfattet af EU-LIFE projekt vedr. kystlaguner "Rehabilitation of the Baltic Coastal Lagoon Habitat Complex 2005". I det sønderjyske lillebæltsområde dækker projektet kystlaguner i Fuglsøområdet ved Hejsager. Området grænser op til Halk Nor. Projektet skal forbedre kystlagune-komplekserne, herunder forholdene for vadefugle og padder. Omkring Hejsager Strand er sommerhusejere på eget initiativ begyndt at bekæmpe Rynket Rose. I Føns Vang og ved Wedellsborg Hoved er der foretaget naturgenopretning efter vandmiljøplan II, som har betydet stor fremgang for ynglende og rastende vandfugle.

Udpegningsgrundlag for områderne

Habitatområde "Lillebælt" (H96):

Nr.	Art/Naturtype
1014	Skæv vindelsnegl (<i>Vertigo angustior</i>)
1016	Sump vindelsnegl (<i>Vertigo moulinsiana</i>)
1351	Marsvin (<i>Phocoena phocoena</i>)
1110	Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
1140	Mudder- og sandflader blottet ved ebbe
1150	* Kystlaguner og strandsøer
1160	Større lavvandede bugter og vige
1170	Rev
1210	Enårig vegetation på stenede strandvolde

1220	Flerårig vegetation på stenede strande
1230	Klinter eller klipper ved kysten
1310	Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand
1330	Strandenge
2110	Forstrand og begyndende klitdannelse
2120	Hvide klitter og vandremiler
2130	* Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)
3140	Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger
3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
3260	Vandløb med vandplanter
6210	Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)
6230	* Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund
6410	Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop
6430	Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn
7120	Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse
7220	* Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand
7230	Rigkær
9110	Bøgeskove på morbund uden kristtorn
9130	Bøgeskove på muldbund
9160	Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund
91D0	* Skovbevoksede tørvemoser
91E0	* Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

* prioriteret naturtype

Fuglebeskyttelsesområde "Lillebælt" (F47)

Fuglebeskyttelsesområde "Lillebælt" (F47)

Arter på bilag 1, jf. artikel 4, stk. 1	Arter, jf. artikel 4, stk. 2	Ynglende i.h.t. DMU's database	Trækkende i.h.t. DMU's database	Kriterier
Sangsvane			T	F2, F4
Havørn		Y		F1
Rørhøg		Y		F1
Plettet rørvagtel		Y		F1
Engsnarre		Y		F1
Klyde		Y		F1
Brushane		Y		F3
Mosehornugle		Y		F3
Fjordterne		Y		F3
Havterne		Y		F1
Dværgterne		Y		F3
	Bjergand		T	F4
	Ederfugl		T	F4
	Hvinand		T	F4, F7
	Toppet skallesluger		T	F4

Y: Ynglende art.

T: Trækfugle, der opholder sig i området i internationalt betydende antal.

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

F1: arten er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets p.t. gældende Bilag I og yngler regelmæssigt i området i væsentligt antal, dvs. med 1 % eller mere af den nationale bestand.

F2: arten er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets p.t. gældende Bilag I og har i en del af artens livscyklus en væsentlig forekomst i området, dvs. for talrige arter (T) skal arten være regelmæssigt tilbagevendende og forekomme i internationalt betydende antal, og for mere fåtallige arter (Tn), hvor områder i Danmark er væsentlige for at bevare arten i dens geografiske sø- og landområde, skal arten forekomme med 1 % eller mere af den nationale bestand.

F3: arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, fordi forekomsten bidrager væsentligt til den samlede opretholdelse af bestande af spredt forekommende arter som f.eks. Natravn og Rødrygget Tornskade.

F4: arten er regelmæssigt tilbagevendende og forekommer i internationalt betydende antal, dvs. at den i området forekommer med 1 % eller mere af den samlede bestand inden for trækvejen af fuglearten.

F5: arten er regelmæssigt tilbagevendende og har en væsentlig forekomst i områder med internationalt betydende antal vandfugle, dvs. at der i området regelmæssigt forekommer mindst 20.000 vandfugle af forskellige arter, dog undtaget måger.

F6: arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, fordi forekomsten bidrager væsentligt til at opretholde artens udbredelsesområde i Danmark.

F7: arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, fordi forekomsten bidrager væsentligt til artens overlevelse i kritiske perioder af dens livscyklus, f.eks. i isvintre, i fældningstiden, på trækket mod ynglestederne og lignende.

Bevaringsstatus og trusselsvurdering for naturtyper og arter på udpegningsgrundlagene

Naturtype/art	National/lokal bevaringsstatus	trusselsvurdering
1110 - Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand	Den nationale bevaringsstatus er indberettet til EU som ugunstig Bevaringsstatus er ugunstig eller vurderet ugunstig	Næringsstoffer og miljøfarlige stoffer.
1140 - Mudder- og sandflader blottet ved ebbe	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig Bevaringsstatus er ugunstig eller vurderet ugunstig	næringsstoffer og miljøfarlige stoffer
1150 - *Kystlaguner og strandsøer	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig Bevaringsstatus er ugunstig eller vurderet ugunstig	Næringsstoffer og miljøfarlige stoffer.
1160 - Større lavvandede bugter og vige	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig Bevaringsstatus er ugunstig eller vurderet ugunstig	Næringsstoffer og miljøfarlige stoffer.
1170 - Rev	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig Bevaringsstatus er ugunstig eller vurderet ugunstig	Næringsstoffer og miljøfarlige stoffer. Fiskeri med bundslæbende redskaber og skibsfart
1210 - Enårig vegetation på stenede strandvolde	Den nationale bevaringsstatus er ikke vurderet. Bevaringsstatus i området er ukendt	tilgroning
1220 - Flerårig vegetation på stenede strande	Den nationale bevaringsstatus er ikke vurderet. Bevaringsstatus i området er ukendt	Tilgroning med invasive arter
1230 - Klinter eller klipper ved kysten	Den nationale bevaringsstatus er ikke vurderet. Bevaringsstatus i området er ukendt	-
1310 - Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand	Den nationale bevaringsstatus er ikke vurderet. Bevaringsstatus i området er ukendt	-
1330 - Strandenge	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	tilførsel af næringsstoffer, tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi og invasive arter.
2110 - Forstrand og begyndende klitdannelse	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig Bevaringsstatus i området er ukendt	(eutrofiering)
2120 - Hvide klitter og vandremiler	Status i Danmark er ikke vurderet. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	N-depositionen overstiger laveste Ende af tålegrænseintervallet. Tilgroning og invasive arter.
2130 - * Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	N-depositionen overstiger laveste Ende af tålegrænseintervallet. Tilgroning og invasive arter.
3140 - Kalkrige søer og vandhuller med kransnållalger	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	for højt næringsstofniveau, tilførsel af næringsstoffer fra landbrug, spredt bebyggelse og andeopdræt, samt N-deposition.
3150 - Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	for højt næringsstofniveau, tilførsel af næringsstoffer fra landbrug, spredt bebyggelse og andeopdræt, samt N-deposition.
3260 - Vandløb med vandplanter	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	grødeskæring, bundoprensning, regulering med uhensigtsmæssig hydrologi, belastning med næringsstoffer

6210 - Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (*vigtige orkidélokalteter)	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på størstedelen af arealerne, tilførsel af næringsstoffer fra tilstødende arealer, tilgroning, invasive arter og arealreduktion
6230 - Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på størstedelen af arealerne, tilførsel af næringsstoffer fra tilstødende arealer, tilgroning, invasive arter og arealreduktion
6410 - Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på størstedelen af arealerne, tilførsel af næringsstoffer fra tilstødende arealer, tilgroning, invasive arter og arealreduktion
6430 - Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn	Den nationale bevaringsstatus er ikke vurderet I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	Oplægning af materiale fra vandløbsvedligeholdelse, påvirkning af næringsstoffer og sprøjtemidler fra tilstødende arealer, samt uhensigtsmæssig hydrologi og stedvis store bevoksninger af invasive arter
7110 - *Aktive højmoser	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig.	Små delområder, sårbarhed overfor vandstands-sænkninger og -svingninger
7120 - Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse	Den nationale bevaringsstatus er ukendt I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig	N-depositionen overstiger højeste ende af tålegrænseintervallet.
7220 - * Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste tålegrænse på hovedparten af arealerne, tilførsel af næringsstoffer fra tilstødende landbrugsarealer, tilgroning, arealreduktion og uhensigtsmæssige vandstandsforhold.
7230 - Riggær	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste tålegrænse på hovedparten af arealerne, tilførsel af næringsstoffer fra tilstødende landbrugsarealer, tilgroning, arealreduktion og uhensigtsmæssige vandstandsforhold
9110 - Bøgeskove på morbund uden kristtorn	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på alle arealer, og den høje ende af tålegrænseintervallet er endog overskredet på alle de jyske og dele af de fynske forekomster
9130 - Bøgeskove på muldbund	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på alle arealer, og den høje ende af tålegrænseintervallet er endog overskredet på alle de jyske og dele af de fynske forekomster
9160 - Egeskove og bland-skove på mere eller mindre rig jordbund	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig.	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på alle arealer, og den høje ende af tålegrænseintervallet er endog overskredet på alle de jyske og dele af de fynske forekomster
91D0 - *skovbevoksede tørvemoser	Bevaringsstatus i Danmark vurderes til at være ukendt (atlantiske del)/ugunstig (kontinentale del) I området er bevaringsstatus ugunstig eller vurderet som ugunstig...	N-depositionen overstiger laveste ende af tålegrænseintervallet på alle arealer, og den høje ende af tålegrænseintervallet er endog overskredet på alle de jyske og dele af de fynske forekomster
91E0 Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld	Den nationale bevaringsstatus er indberettet som ugunstig. Alle arealer i området med elle- og askeskov (63 ha) har en høj-god skovtilstand.	-
Skæv vindelsnegl	Den nationale bevaringsstatus for skæv vindelsnegl er indberettet som ukendt. Bevaringsstatus i området er ukendt	-
Sump vindelsnegl	I 2007 blev bevaringsstatus for sump vindelsnegl vurderet som ugunstig. Bevaringsstatus i området er ukendt	-
Marsvin	Den nationale bevaringsstatus for marsvin er indberettet som ugunstig I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	Markant nedgang i bestanden bl.a. som følge af forringet fødegrundlag, forstyrrelser, risiko for påvirkning med miljøfarlige stoffer, bifangster af marsvin i fiskenet

Sangsvane	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	reduceret fødegrundlag, forstyrrelser, tilgroning af strandenge
Havørn	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig Bevaringsstatus i området er ukendt	
Rørhøg	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for Rørhøg, som vurderes at have stabile bestande i området	
Plettet rørvagtel	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som ugunstig. I 2005 lå antallet af plettet rørvagtel under den foreslåede tærskel værdi for gunstig bevaringsstatus I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	afvanding af enge og moser, forstyrrelser samt rørhøst.
Engsnarre	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som ugunstig. Bevaringsstatus i området er ukendt	
Klyde	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig. Ved NOVANA-overvågning i 2007 lå bestanden over det foreslåede faglige niveau for gunstig bevaringsstatus. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	tilgroning af ynglesteder, forstyrrelser og prædation.
Brushane	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som ugunstig. Antallet af ynglepar har i 2007 ligget under det foreslåede faglige kriterium for gunstig bevaringsstatus for arten. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	tilgroning af ynglesteder, forstyrrelser og prædation.
Mosehornugle	Den nationale bevaringsstatus for arten som ynglefugl er i 2003 vurderet som ugunstig. I NOVANA-overvågningen 2007 blev der ikke registreret ynglende mosehornugle i Danmark. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	tilgroning af ynglesteder, forstyrrelser og prædation.
Fjordterne	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig. Ved NOVANA-overvågning i 2006 lå bestanden langt lavere end det foreslåede faglige kriterium for bestandsstørrelse for gunstig bevaringsstatus. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	forstyrrelser, prædation og reduceret fødegrundlag.
Havterne	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig idet arten vurderes stabil eller i fremgang. Ved NOVANA overvågning i 2006 lå bestanden langt lavere end det foreslåede faglige kriterium for bestandsstørrelse for gunstig bevaringsstatus. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	forstyrrelser, prædation og reduceret fødegrundlag
Dværgerterne	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som ugunstig idet arten samlet set er i tilbagegang. Ved overvågning i 2006 lå bestanden ganske langt under det foreslåede faglige kriterium for bestandsstørrelse for gunstig bevaringsstatus I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	forstyrrelser, prædation og reduceret fødegrundlag
Bjergand	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller	reduceret fødegrundlag, forstyrrelser

	vurderet som ugunstig	
Ederfugl	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som ugunstig. Ved overvågning i 2006 lå bestanden langt lavere end det foreslåede faglige kriterium for bestandsstørrelse for gunstig bevaringsstatus. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	reduceret fødegrundlag, forstyrrelser
Hvinand	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	reduceret fødegrundlag, forstyrrelser
Toppet skallesluger	Den nationale bevaringsstatus er foreløbigt vurderet som gunstig. I området er bevaringsstatus for arten ugunstig eller vurderet som ugunstig	reduceret fødegrundlag, forstyrrelser